

**İLKÖĞRETİM 7. SINIF SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE  
TARİHSEL EMPATİYE DAYALI ROL OYNAMA  
YÖNTEMİNİN AKADEMİK BAŞARIYA ETKİSİ**

Altan AYSAL

Yüksek Lisans Tezi

**Danışman:** Yrd. Doç. Dr. Şaban ORTAK

**Eylül, 2012**

**Afyonkarahisar**

**T.C.**  
**AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ**  
**SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**  
**İLKÖĞRETİM ANA BİLİM DALI**  
**YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**İLKÖĞRETİM 7. SINIF SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE TARİHSEL EMPATİYE**  
**DAYALI ROL OYNAMA YÖNTEMİNİN AKADEMİK BAŞARIYA ETKİSİ**

**Hazırlayan**

Altan AYSAL

**Danışman**

Yrd. Doç. Dr. Şaban ORTAK

**AFYONKARAHİSAR 2012**

## **YEMİN METNİ**

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “İlköğretim 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Tarihsel Empatiye Dayalı Rol Oynama Yönteminin Akademik Başarıya Etkisi” adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin Kaynakça’da gösterilen eserlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

13 / 09 / 2012

Altan AYSAL

## TEZ JÜRİSİ KARARI VE ENSTİTÜ ONAYI

### JÜRİ ÜYELERİ

Tez Danışmanı : Yrd.Doç.Dr. Şaban ORTAK  
Jüri Üyeleri : Doç.Dr. Ahmet Ali GAZEL  
: Yrd.Doç.Dr. Bülent AYDOĞDU

İmza  
  
Doç.Dr. Ahmet Ali GAZEL  
İlköğretim Bölümü Başkanı  


İlköğretim Anabilim Dalı Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bilim Dalı tezli yüksek lisans öğrencisi Altan AYSAL'ın "İlköğretim 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Tarihsel Empatiye Dayalı Rol Oynama Yönteminin Akademik Başarıya Etkisi" başlıklı tezini değerlendirmek üzere 13.09.2012 günü saat 14:00'da Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Sınav Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca yukarıda isim ve imzaları bulunan jüri üyeleri tarafından değerlendirilerek kabul edilmiştir.

Prof.Dr.Mehmet KARAKAŞ  
MÜDÜR



## ÖZET

# İLKÖĞRETİM 7. SINIF SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE TARİHSEL EMPATİYE DAYALI ROL OYNAMA YÖNTEMİNİN AKADEMİK BAŞARIYA ETKİSİ

**Altan AYSAL**

**AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ**

**SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**İLKÖĞRETİM ANABİLİM DALI**

**Eylül 2012**

**Danışman: Yrd. Doç. Dr. Şaban ORTAK**

Bu çalışmada ilköğretim 7.sınıf Sosyal Bilgiler dersinde Tarihsel Empatiye Dayalı Rol Oynama Yönteminin akademik başarıya etkisi incelenmiştir. Araştırma Afyonkarahisar'da Merkez Atatürk İlköğretim Okulunda 2010 - 2011 eğitim öğretim yılında iki ayrı sınıfta ile yapılmıştır. Araştırmada öntest - sontest kontrol gruplu model eylem araştırması kullanılmıştır. Öntest ve sontest ölçme aracı olarak kullanılmıştır. Öğrencilerin görüşlerinin alındığı görüşme formu geliştirilmiştir. Her bir grup için geliştirilen ölçme araçlarından alınan sonuçlar ayrı ayrı istatistiksel analizleri yapılmış ve grupların ortalamaları ve anlamlılık durumları incelenmiştir. Anlamlılık düzeyi 0.05 olarak alınmıştır. Ölçme araçlarının verdiği puanların karşılaştırılması için "t" testi kullanılmıştır. Görüşme formundan alınan görüşler NVivo 7 bilgisayar programında analiz edilmiştir. Bu araştırmaya göre tarihsel empatiye dayalı rol oynama yönteminin uygulandığı deney gruplarının her ikisinin de akademik başarıları 2005 Sosyal Bilgiler Öğretim Programının uygulandığı kontrol gruplarına göre daha yüksek çıkmıştır. Öğrencilerin görüşme formuna vermiş olduğu cevapların kelime analizlerine göre olumlu görüşlerin ortalaması %83,70 olumsuz görüşlerin ortalaması ise %14,25 oranında olması tarihsel empatiye dayalı rol oynama uygulamasının anlamlılık düzeyiyle örtüşmüştür.

**Anahtar Kelimeler:** Tarihsel Empati,Rol Oynama ,Sosyal Bilgiler Eğitimi

## **ABSTRACT**

# **THE EFFECTS OF ROLE PLAYING TECHNIC BASED ON HISTORICAL EMPATHY ON ACADEMIC SUCCESS IN SOCIAL SCIENCES LESSON IN 7TH CLASSES OF PRIMARY SCHOOL**

**Altan AYSAL**

**AFYON KOCATEPE UNIVERSITY**

**THE INSTITUTE OF SOCIAL SCIENCES**

**DEPARTMENT OF PRIMARY**

**September 2012**

**Advisor: Assistant Prof. Dr. Şaban ORTAK**

In this study, the effect of role playing technic based on historical empathy, to academic success was examined in the lesson of Social knowledge for 7th grade students. The study was done with two separate groups in a primary school in Afyonkarahisar, in the academic year 2010-2011. Pretest-posttest control model was used in this study. Pretest and posttests were used as the measurement tool besides, an interview form, in which students viewpoints had been asked, was developed. Results from measurement tools developed for each group were subjected to statistical analyses separately and meaningfulness level was taken as 0.05. T-test was used for the comparison of points received from measurement tools. Viewpoints gotten from the interview form were analyzed in the Nvivo 7 computer program. According to this study, academic success of both experiment groups to whom role playing technic based on historical empathy were applied was higher than control groups to whom Social Sciences Teaching program of 2005 methods applied. The fact that the average of the positive viewpoints from students on the basis of word analyses were 83,70% and that negative viewpoints were 14,25%, showed that role playing technic based on historical empathy overlapped with the meaningfulness level.

**Keywords:** Historical Empathy, Role Playing, Social Sciences Education

## ÖNSÖZ

İlköğretim birinci kademedен başlanarak dört yıl boyunca uygulanmakta olan sosyal bilgiler dersi sadece tarih ve coğrafyadan oluşmayan çok disiplinli bir derstir. Sosyal bilgiler dersi öğrencilere bir yandan yaşadıkları mekânı, dünyayı tanıtırken, bir yandan da ülkesini tanıyan, seven ve koruyan, tarih bilinci gelişmiş bireyler olarak yetişmeleri için gerekli olan temel bilgi ve becerileri verir. Ayrıca sosyal bilgiler dersi mihver ders olması nedeniyle anlatım ve beceriye dayalı olan diğer dersler de onun etrafında gelişir. İşte bütün bu özellikler sosyal bilgiler öğretimini önemli kılmaktadır.

Son yıllarda gelişen ve değişen eğitim anlayışı ile birlikte Sosyal Bilgiler eğitimi de bir değişim ve gelişim içerisine girmiştir. Derslerde yapılandırmacı eğitime uygun olarak farklı teknikleri kullanmak zorunlu hale gelmiştir. Bu araştırmada 7.sınıf Sosyal Bilgiler dersinde Tarihsel Empatiye Dayalı Rol Oynama Yönteminin akademik başarıya etkisi değerlendirilmiştir.

Araştırmanın her aşamasında görüş ve önerileriyle bana destek olan ve yardımlarını hiçbir zaman esirgemeyen tez danışmanım Yrd. Doç. Dr. Şaban ORTAK'a teşekkürü bir borç bilirim. Ayrıca manevi desteği için eşime teşekkür ederim.

Altan AYSAL



## İÇİNDEKİLER

	Sayfa
YEMİN METNİ.....	i
TEZ JÜRİSİ VE ENSTİTÜ MÜDÜRLÜĞÜ ONAYI .....	ii
ÖZET .....	iii
ABSTRACT .....	iv
ÖNSÖZ.....	v
İÇİNDEKİLER.....	vi
TABLolar LİSTESİ.....	viii
KISALTMALAR DİZİNİ.....	x
GİRİŞ.....	1

## BİRİNCİ BÖLÜM

### İLKÖĞRETİM SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE TARİHSEL EMPATİYE DAYALI ROL OYNAMA UYGULANMASI

1. SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ .....	6
1.1 SOSYAL BİLİMLER.....	6
1.2 SOSYAL BİLGİLER VE SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ.....	7
1.2.1. Sosyal Bilgiler Dersinde Temel Yaklaşımlar:.....	8
1.3. SOSYAL BİLGİLER DERSİNİN TARİHÇESİ.....	9
1.3.1. Dünya’da Sosyal Bilgiler Dersinin Gelişimi.....	9
1.3.2. Ülkemizde Sosyal Bilgiler Dersinin Gelişimi.....	9
1.4 SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE YER ALAN BELLİ BAŞLI DİSİPLİNLER.....	11
1.4.1 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretiminde Tarih Öğretimi.....	12
2. 2005 İLKÖĞRETİM SOSYAL BİLGİLER DERSİ PROGRAMI .....	13
2.1. 2005 SOSYAL BİLGİLER PROGRAMININ VİZYONU.....	13
2.2. SOSYAL BİLGİLER DERSİ PROGRAMININ AMAÇLARI.....	13
2.2.1. Programın Gerekçesi.....	13
2.2.2. Programın Amaçları.....	14
2.2.3 Sosyal Bilgiler Dersinde Yer Alan Beceriler.....	15
2.3. SOSYAL BİLGİLER DERSİ PROGRAMINDA ÖĞRETİM STRATEJİLERİ.....	17
3. TARİHSEL EMPATİ.....	17
3.1. TARİHSEL EMPATİNİN TEMEL ÖZELLİKLERİ.....	19
3.2. İLGİLİ YAYIN VE ARAŞTIRMALAR.....	20
4.ROL OYNAMA.....	21

4.1. ROL OYNAMA YÖNTEMİNİN UYGULAMA BASAMAKLARI.....	22
4.2. ROL OYNAMA YÖNTEMİNİN YARARLILIKLARI.....	24
<b>4.2.1. Rol Oynama Eğlenceli Öğrenme Ortamı Sağlar .....</b>	<b>25</b>
<b>4.2.2. Rol Oynama Gerçek Dünyadaki Gibi Sosyal Etkileşimi Sağlar .....</b>	<b>25</b>
<b>4.2.3. Rol Oynama İyi Bir İşbirlikli Öğrenme Ortamı Sağlar .....</b>	<b>25</b>
<b>4.2.4. Rol Oynama Analogik Düşünmeyi Sağlar .....</b>	<b>25</b>
4.3. ROL OYNAMA YÖNTEMİNİN SINIRLILIKLARI .....	26
4.4. İLGİLİ YAYIN VE ARAŞTIRMALAR .....	26
4.5. ROL OYNAMA VE TARİHSEL EMPATİ İLİŞKİSİ .....	27

## İKİNCİ BÖLÜM

### YÖNTEM

<b>1.ARAŞTIRMANIN MODELİ .....</b>	<b>29</b>
<b>2.EVREN VE ÖRNEKLEM.....</b>	<b>31</b>
<b>3.VERİ TOPLAMA ARAÇLARI.....</b>	<b>32</b>
3.1.ÖNTEST - SONTEST.....	32
3.2.ÖLÇME ARAÇLARININ GEÇERLİLİK VE GÜVENİLİRLİK ÇALIŞMALARI .....	34
3.3.KURAMSAL ARAŞTIRMA.....	43
3.4.TARİHSEL EMPATİYE DAYALI ROL OYNAMA GÖRÜŞME FORMU .....	43
<b>4.VERİLERİN TOPLANMASI VE UYGULAMA SÜRECİ.....</b>	<b>43</b>
<b>5VERİLERİN ANALİZİ .....</b>	<b>44</b>

## ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

### BULGULAR VE YORUMLAR

<b>1.ÖĞRENCİLERİN AKADEMİK BAŞARI DÜZEYİ BAKIMINDAN ÖNTEST SONUÇLARININ KARŞILAŞTIRILMASI .....</b>	<b>45</b>
<b>2.ALT PROBLEMLERE İLİŞKİN BULGULAR VE YORUMLAR.....</b>	<b>46</b>
2.1. BİRİNCİ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR VE YORUMLAR .....	46
2.2. İKİNCİ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR VE YORUMLAR.....	48
2.3. ÜÇÜNCÜ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR VE YORUMLAR .....	50
<b>SONUÇ VE ÖNERİLER .....</b>	<b>65</b>
<b>KAYNAKÇA .....</b>	<b>69</b>
<b>EKLER.....</b>	<b>74</b>

## TABLolar LİSTESİ

<b>Tablo 1.</b> 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Doğrudan Verilecek Değerler.....	16
<b>Tablo 2.</b> Öntest - Sontest Kontrol Gruplu Modelin Simgesel Görünümü.....	29
<b>Tablo 3.</b> Araştırmadaki 7.Sınıflar için Uyarlanmış Öntest - Sontest Kontrol Gruplu Modelin Simgesel Görünümü .....	30
<b>Tablo 4.</b> Ekonomi ve Sosyal Hayat Ünitesinde Deneklerin Cinsiyetlerine Göre Dağılımı....	31
<b>Tablo 5.</b> Yaşayan Demokrasi Ünitesinde Deneklerin Cinsiyetlerine Göre Dağılımı.....	32
<b>Tablo 6.</b> Ekonomik ve Sosyal Hayat Ünitesi Ön – Test ve Son – Test Uygulamasının Ünite Konularına ve Kazanımlara Göre Soru Dağılımları.....	32
<b>Tablo 7.</b> Yaşayan Demokrasi Ünitesi Ön – Test ve Son – Test Uygulamasının Ünite Konularına ve Kazanımlara Göre Soru Dağılımları.....	33
<b>Tablo 8.</b> Ekonomi ve Sosyal Hayat Ünitesi Ön Uygulama Testi Madde Analiz Tablosu....	34
<b>Tablo 9.</b> Yaşayan Demokrasi Ünitesi Ön Uygulama Testi Madde Analiz Tablosu .....	39
<b>Tablo 10.</b> Ekonomi ve Sosyal Hayat Ünitesinde Deney ve Kontrol Gruplarının Öntest Puanlarına İlişkin Bulgular.....	46
<b>Tablo 11.</b> Yaşayan Demokrasi Ünitesinde Deney ve Kontrol Gruplarının Öntest Puanlarına İlişkin Bulgular .....	47
<b>Tablo 12.</b> Ekonomi ve Sosyal Hayat Ünitesinde Deney ve Kontrol Gruplarının Sontest Puanlarına İlişkin Bulgular .....	48
<b>Tablo 13.</b> Ekonomi ve Sosyal Hayat Ünitesinde Deney Grubunun Öntest ve Sontest Puanlarına İlişkin Bulgular.....	48
<b>Tablo 14.</b> Ekonomi ve Sosyal Hayat Ünitesinde Kontrol Grubunun Öntest ve Sontest Puanlarına İlişkin Bulgular .....	49
<b>Tablo 15.</b> Yaşayan Demokrasi Ünitesinde Deney ve Kontrol Gruplarının Sontest Puanlarına İlişkin Bulgular.....	50
<b>Tablo 16.</b> Yaşayan Demokrasi Ünitesinde Deney Grubunun Öntest ve Sontest Puanlarına İlişkin Bulgular .....	50
<b>Tablo 17.</b> Yaşayan Demokrasi Ünitesinde Kontrol Grubunun Öntest ve Sontest Puanlarına İlişkin Bulgular .....	51

<b>Tablo 18.</b> Ekonomi ve Sosyal Hayat Ünitesi Görüşme Formu Uygulanan Öğrenci Sayıları	52
<b>Tablo 19.</b> Yaşayan Demokrasi Ünitesi Görüşme Formu Uygulanan Öğrenci Sayıları.....	52
<b>Tablo 20.</b> Tema ve Alt Temalarla İlgili Yapılan Kodlamalara İlişkin Bulgular.....	54
<b>Tablo 21.</b> Görüşme Formunda Verilen Yanıtlara İlişkin Bulgular.....	55
<b>Tablo 22.</b> Görüşme Formundaki Sorulara Verilen Cevapların Kelime Frekansları .....	57
<b>Tablo 23.</b> Temalara Göre Olumlu, Olumsuz ve Çekimsiz Görüş Oranları .....	59
<b>Tablo 24.</b> Tarihsel Empatiye Dayalı Rol Oynama Uygulaması Görüşme Formu 1. Soru İçin Örnek Cevaplar .....	60
<b>Tablo 25.</b> Tarihsel Empatiye Dayalı Rol Oynama Uygulaması Görüşme Formu 2. Soru İçin Örnek Cevaplar .....	61
<b>Tablo 26.</b> Tarihsel Empatiye Dayalı Rol Oynama Uygulaması Görüşme Formu 3. Soru İçin Örnek Cevaplar .....	62
<b>Tablo 27.</b> Tarihsel Empatiye Dayalı Rol Oynama Uygulaması Görüşme Formu 4. Soru İçin Örnek Cevaplar .....	63
<b>Tablo 28.</b> Tarihsel Empatiye Dayalı Rol Oynama Uygulaması Görüşme Formu 5. Soru İçin Örnek Cevaplar .....	64

## KISALTMALAR DİZİNİ

Akt.	: Aktaran
Bkz.	: Bakınız
Çev.	: Çeviren
Ed.	: Editör
F.	: Frekans
MEB.	: Milli Eğitim Bakanlığı
TTKB.	: Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı
SBS.	: Seviye Belirleme Sınav
N.	: Toplam sayı
P.	: Sigma
s.	: Sayfa
x	: Ortalama

## GİRİŞ

Sosyal Bilgiler öğretimi son yıllarda değişim ve ilerleme göstermektedir. Geleneksel yöntemler ve ezbere dayalı bir eğitimin yerini; yapılandırmacı (Constructivist), öğrenci merkezli bir eğitim almaktadır.

Eğitim bir süreçtir. Eğitim sürecini birbirini izleyen ve birbiri üzerinde biriken öğrenme ve öğretme olayları oluşturur. Okullarda yapılan planlı, kontrollü ve örgütlenmiş öğretim faaliyetleri ise öğretim olarak adlandırılmaktadır (Fidan, 1985: 9-11). Bu sebepten dolayı de eğitimde, öğretim ve öğrenme aşmalarında kullanılan yöntem ve teknikler önem kazanmaktadır. Eğitimde şimdiye kadar birçok yöntem ve teknik üzerinde durulmuş; bunların başarılı bulunanları varlığını devam ettirmiştir.

Öğrenme ve öğretme süreçleri için her geçen gün yeni yöntem ve teknikler geliştirilmektedir. Bütün bu yöntemler çağın gereklerine göre uyarlanmaktadır. Günümüz bilgi ve teknoloji çağıdır. Tüm alanlarda olduğu gibi sosyal bilgilerin öğrencilere aktarılmasının yöntemleri devamlı gelişmeye açık bir konudur. 21. yüzyılda tüm dünyada geleneksel öğretim yöntemlerine ve yaklaşımlarına alternatif, daha çok öğrencilerin zihinsel durumlarını göz ardı etmeyen, ilgi ve becerilerini dikkate alan ve öğrencinin merkezde öğretmenin ise yönlendirici olduğu yöntemler ve yaklaşımlar geliştirilmektedir. Bu yöntemler eğitim uzmanları tarafından kabul görmekte ve çağdaş eğitim için vazgeçilmez olarak nitelendirilmektedir.

Günümüz eğitim anlayışı davranışçı kuramlardan bilişsel kuramlara kaymakta ve eğitim ortamları bu yönde değişmektedir. Bilişsel kuramların temeli bireyin çevre ile etkileşimi ve çevreyi kendine göre anlamlandırması etki - tepkiyi ifade eden davranışçı yaklaşımın ilerisindedir. Davranışçı kuramın bu etki - tepki ilişkisi bilişsel kuram tarafından kabul edilmemektedir. Bilişsel öğrenmelerde birey çevreyle ilişki içine girerek öğrendiğinden her bireyin farklı bir öğrenme gerçekleştirilmesi söz konusudur. Bilişsel kuramlarında, davranışçı ve geleneksel öğrenme anlayışında görülen rollerde de farklılıklar meydana gelmektedir. Öğretim yerini öğrenme, öğrenci yerini öğrenene bırakmaktadır (Başbay, 2005).

Ülkemizde 2005 yılında yenilenen Sosyal Bilgiler dersinin programının içeriği de buna göre düzenlenmiştir. Bu düzenleme ile Sosyal Bilgiler dersi vizyonu "21. yüzyılın çağdaş, Atatürk ilkeleri ve inkılablarını benimsemiş, Türk tarihini ve kültürünü kavramış, temel demokratik değerlerle donanmış ve insan haklarına saygılı, yaşadığı çevreye duyarlı, bilgiyi deneyimlerine göre yorumlayıp sosyal ve kültürel bağlam içinde oluşturan, kullanan ve

düzenleyen (eleştirel düşünen, yaratıcı, doğru karar veren), sosyal katılım becerileri gelişmiş, sosyal bilimcilerin bilimsel bilgiyi üretirken kullandıkları yöntemleri kazanmış, sosyal yaşamda etkin, üretken, haklarını ve sorumluluklarını bilen, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarını yetiştirmektir." olarak ifade edilmektedir. Programın vizyonuna bakıldığında kendi ayakları üzerinde durabilen sosyal insanlar yetiştirmek temel hedeftir.

Bireylerin sosyalleşmesi ve yaşama hazırlanması döneminde sosyal bilgiler dersinin önemi yadsınamaz. Sosyalleşme, toplum içerisinde devam eden bir süreç olduğu için bireylerin sosyalleşme sürecinde, onların sosyal becerileri önemli bir kriterdir. Bu sosyal beceriler içerisinde iletişim ve empati becerisinin önemi her geçen gün biraz daha artmaktadır. Çünkü sosyal bilgiler dersinin en önemli amaçlarından birisi etkili bir vatandaş yetiştirmektir. Yetiştirilen bu vatandaş hayatını toplum içerisinde sürdüreceğine göre, karşısındaki insanları anlama özelliği olan empatik düşünme becerisinin önemi ortaya çıkmaktadır.

Bu bilgiler çerçevesinde yapılan bu araştırmada, sosyal bilgiler derslerinde Tarihsel Empatiye Dayalı Rol Oynama tekniği kullanımının, öğretim ortamının tek düzelikten kurtarılarak, oluşturmacı yaklaşımın hedeflediği eğitim durumlarının hazırlanması noktasında nasıl bir etkisinin olduğu incelenmeye çalışılmıştır. Ayrıca bunun yanında, derslerde Tarihsel Empatiye Dayalı Rol Oynama Yönteminin akademik başarıya etkisinin ne şekilde olduğu tespit edilerek araştırmadan elde edilen veriler ışığında çeşitli alanlara yönelik öneriler getirilmeye çalışılmıştır.

Bu çalışmanın temel amacı ilköğretim 7.sınıf Sosyal Bilgiler dersinde Tarihsel Empatiye Dayalı Rol Oynama Yönteminin akademik başarıya etkisi ve öğrencilerin Tarihsel Empatiye Dayalı Rol Oynama Yöntemi hakkındaki görüşlerini araştırmaktır. Deney gruplarına uygulanan tarihsel empati dayalı rol oynama etkinliklerinin kontrol gruplarına uygulanan 2005 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı uygulamasına göre öğrencilerin akademik başarılarını ne düzeyde etkilediğini araştırmak amaçlanmıştır.

Ülkemizde 2005 yılında MEB, Talim Terbiye Kurulu tarafından ilköğretim Sosyal Bilgiler dersi öğretim programı hazırlanmıştır. Programda, yapılandırıcı (constructivist) öğrenme yaklaşımı öncelikli olup öğrenmenin her bireyin zihninde, çoğu zaman o bireye özgü bir süreç sonunda gerçekleştiği görüşüne ağırlık verilmiştir. Bu anlamda, öğretim programında öğrenciyi fiziksel ve zihinsel olarak etkin kılan, yapılandırıcı yaklaşıma uygun çeşitli öğretim stratejilerine yer verilmiştir (TTK, 2005).

2005 yılından bu yana geçen sürede programın uygulanmasında çeşitli sorunlarla karşılaşmış, özellikle sınıf içi etkinliklerin düzenlenmesinde sıkıntılar yaşanmıştır.

Öğrencilerin bireysel farklılıklarını göz önünde bulundurarak hazırlanacak sınıf içi etkinlikler, yapılandırıcı öğrenme yaklaşımının mantığına uygun bir adım olacaktır. Bu çalışma bu bakımdan önem arz etmektedir.

Bu araştırma, Sosyal Bilgiler dersinde tarihsel empati dayalı rol oynama yönteminin çok az yararlanılması eğitimsel değerinin yeterince fark edilememesi ve öğretmenlerin bu konuda yeterli bir bilgiye sahip olmamalarından dolayı daha farklı bir anlam kazandığı ortaya konulmuş olacaktır.

Yapılan literatür taramalarında Sosyal Bilgiler öğretiminde tarihsel empatiye dayalı rol oynama yönteminin bir ders aracı olarak kullanıldığı bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Araştırma Sosyal Bilgiler alanında var olan boşluğu dolduracak düşüncesinden yola çıkılarak tarihsel empati dayalı rol oynama yönteminin Sosyal Bilgiler öğretiminde kullanılmasının gereği ve önemi daha iyi anlaşılacaktır.

Bu amaçla Problem cümlesi “İlköğretim 7.sınıf Sosyal Bilgiler dersinde Tarihsel Empatiye Dayalı Rol Oynama Yönteminin uygulamasının 2005 Sosyal Bilgiler Öğretim Programının uygulandığı öğretim metotlarına göre öğrenci başarısını etkileme düzeyi nedir?” olarak belirlenmiştir.

Araştırmanın yukarıda genel olarak belirtilen problemine çözüm aramak amacıyla şu alt problemlere cevap aranmıştır:

1. İlköğretim 7. Sınıf sosyal bilgiler dersi “Ekonomi ve Sosyal Hayat” ünitesinde, tarihsel empatiye dayalı rol oynama uygulaması yapılan grup (deney grubu) ve 2005 Sosyal Bilgiler Öğretim Programının uygulandığı grup (kontrol grubu) arasında akademik başarı düzeyleri bakımından anlamlı bir fark var mıdır?
2. İlköğretim 7. Sınıf sosyal bilgiler dersi “Yaşayan Demokrasi” ünitesinde, tarihsel empatiye dayalı rol oynama uygulaması yapılan grup (deney grubu) ve 2005 Sosyal Bilgiler Öğretim Programının uygulandığı grup (kontrol grubu) arasında akademik başarı düzeyleri bakımından anlamlı bir fark var mıdır?
3. Öğrencilerin tarihsel empatiye dayalı rol oynama uygulamasına bakış açıları nasıldır?

Belirtilen temel probleme yanıt aramak amacıyla aşağıdaki denenceler test edilmiştir.

1. İlköğretim 7. Sınıf sosyal bilgiler dersi “Ekonomi ve Sosyal Hayat” ünitesinde, tarihsel empatiye dayalı rol oynama uygulaması yapılan grup (deney grubu) ve 2005 Sosyal Bilgiler Öğretim Programının uygulandığı grup (kontrol grubu) arasında akademik başarı düzeyleri bakımından anlamlı bir fark vardır.



2. İlköğretim 7. Sınıf sosyal bilgiler dersi “Yaşayan Demokrasi” ünitesinde, tarihsel empatiye dayalı rol oynama uygulaması yapılan grup (deney grubu) ve 2005 Sosyal Bilgiler Öğretim Programının uygulandığı grup (kontrol grubu) arasında akademik başarı düzeyleri bakımından anlamlı bir fark vardır.

Bu araştırmanın temel varsayımları olarak aşağıdaki maddeler belirlenmiştir:

- Ön test ve son testlerin uygulanması aşamasında çalışma evrenini oluşturan öğrencilerin soruları ciddiyetle cevapladıkları,
- Ön - son testin güvenilirlik çalışmalarında uygulanan öğrenci gruplarının soruları ciddiyetle cevapladıkları,
- Çalışma evrenini oluşturan öğrencilerin uygulama yapılan üniteleri ilk defa okulda öğrendikleri,
- Tarihsel empatiye dayanan rol oynama uygulamasının sosyal bilgiler öğretiminde olumlu yönde fayda sağlayacağı varsayılmıştır.

Bu araştırmanın sınırlılıkları olarak aşağıdaki maddeler belirlenmiştir:

- 2010 - 2011 eğitim - öğretim yılı ile,
- Afyonkarahisar Merkez Atatürk İlköğretim Okulu, 7/C ve 7/E öğrencileri ile,
- Sosyal Bilgiler dersi ile,
- Öğrenenlere ön test, son test olarak uygulanan çoktan seçmeli testler ile,
- 7. sınıf “Ekonomi ve Sosyal Hayat” ve “Yaşayan Demokrasi” üniteleri ile,
- Tarihsel Empatiye Dayalı Rol Oynama ile ilgili görüşler 30 öğrenci ile sınırlıdır.

7. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Tarihsel Empatiye Dayalı Rol Oynama Yönteminin Akademik Başarıya Etkisinin İncelendiği bu çalışmada kullanılan kavramlar ise şunlardır:

**Eğitim:** Bireyin davranışlarında kendi yaşantısı yoluyla ve kasıtlı olarak istendik değişme meydana getirme sürecidir (Özdemir ve Yalın, 1999: 2).

**Öğretim:** Belirli kişilerin gelişmelerinin tüm boyutlarında en son potansiyele ulaşmalarını destekleme etkinliğidir. Öğrenmenin gerçekleşmesi ve bireyde istenen davranışların gelişmesi için uygulanan süreçlerin tümüdür (Güngördü, 2002: 7).

**Öğrenme:** Bireyin çevresiyle etkileşimi sonucu bilgi veya davranışlarında meydana gelen kalıcı izli değişmedir (Özdemir ve Yalın, 1999: 3).

**Sosyal Bilgiler:** Sosyal ve insanla ilgili diğer bilimlerin içerik ve yöntemlerinden yararlanarak insanın fiziksel ve sosyal çevresiyle etkileşimini zaman boyutu içinde disiplinler arası bir yaklaşımla ele alan ve küreselleşen bir dünyada yaşamla ilgili temel demokratik değerlerle donatılmış, düşünen ve becerili demokratik vatandaşlar yetiştirmeyi amaçlayan bir çalışma alanıdır (Doğanay, 2004: 17).

**Tarihsel Empati:** Ashby ve Lee (2001), tarihsel empatiyi, “Amaç, olay ve hareketler arasındaki bağlantıları görebilme ve şartlı olarak kendine ml edebilme” (Karabağ, 2010: 117) ve “Diğer insanların inançlarını, değerlerini ve duygularını başarıyla yeniden yapılandırmayı edindiğimiz zaman ortaya koyduğumuz başarı” olarak tanımlarlar (Akt. Kıcıır, 2006: 48).

**Rol Oynama:** Rol oynama yöntemi; düşünce, durum, problem olay vb. nin bir grubun tümü tarafından ya da grup önünde gruptan seçilen üyelerce dramatize edilmesine dayanan bir öğretim yöntemidir (ebi, 1985 : 32).

**Beceri:** Herhangi bir etkinliği sürekli olarak, belli bir yeterlilik düzeyinde yapabilmek (Paykoç, 1991: 13).

**Ön Test:** Araştırmaya başlamadan önce deney ve kontrol guruplarına uygulanacak programda kazanılması gereken amaçlar ve davranışlar yönünde hazırlanmış soruları içeren ölçme aracıdır (Özkan, 2005: 12).

**Son Test:** Uygulanan program tamamlandıktan sonra öğrencilerin kazanması gereken amaç ve davranışları ne düzeyde kazandıklarını ölçen ölçme aracıdır (Özkan, 2005 ).

## BİRİNCİ BÖLÜM

### İLKÖĞRETİM SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE TARİHSEL EMPATİYE DAYALI ROL OYNAMA UYGULANMASI

#### 1. SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ

##### 1.1. SOSYAL BİLİMLER

Bilim ilk çağlarda daha çok bir bütün olarak incelenirken zamanla alt disiplinlerle incelenmeye başlanmıştır. Sosyal Bilimlerde bazı alt disiplinlerle incelenmektedir. Bunlar; eğitim, ekonomi, tarih, coğrafya, hukuk, sosyoloji, psikoloji, antropoloji olarak belirlenebilir.

“Günümüze kadar birçok bilim insanının bilimin ne olduğunu farklı biçimlerde tanımladıkları görülür. Bunlar arasında, “...nesnel sağlamlığı olan bilgiler bütünü”, “neden - sonuç ilişkilerinin ifade edildiği sistematik bilgiler birikimi”, “insanoğlunun biriktirdiği kaydedilmiş sistematik bilgi” biçiminde tanımlara rastlanmaktadır.” (Karasar, 2006: 8).

Bireyin ihtiyaçları ile toplum beklentileri arasındaki dengeyi sağlamada insana gerekli bilgi, beceri ve tutumları kazandırmada sosyal bilimlere önemli sorumluluklar düşmektedir. Toplumun ve insanların faaliyetlerini ele alan fikri ve kültürel bir ilim olan sosyal bilimlerin ilgilendiği esas konu, gruptaki insan etkinliğidir ve amacı beşeri anlayışın gelişmesidir.

Sosyal Bilimlerle Sosyal Bilgiler farklı durumları ifade eder. Sosyal Bilimler için daha çok bilimsel yönünü ifade ederken Sosyal Bilgilerde ağırlık uygulama sürecindedir. Sosyal Bilgiler dediğimiz zaman, bireyin incelenmesi, onun sosyal ve fiziki çevresiyle etkileşimi ve bu etkileşimin dünkü, bugünkü ve yarınki şekillerinin gözden geçirilmesi ile karşılaşırız(Güngördü, 2001: 130).

Okulların en önemli görevlerinden biri de çocuğun sosyalleşmesini sağlamak ve onun topluma faydalı iyi bir vatandaş olarak yetiştirmektir. Okullarda bu amaca hizmet eden derslerin başında Sosyal Bilgiler Dersi gelmektedir.

## 1.2. SOSYAL BİLGİLER VE SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ

Sosyal Bilgileri, ilköğretim okullarında iyi ve sorumlu vatandaş yetiştirmek amacıyla, Sosyal Bilimler disiplinlerinden seçilmiş bilgilere dayalı olarak, öğrencilere toplumsal yaşamla ilgili temel bilgi, beceri, tutum ve değerlerin kazandırıldığı bir disiplin olarak da tanımlanabilir ( Erden, tarihsiz:44).

Sosyal Bilgiler dersi, bireyin yaşamında karşısına çıkacak olan çeşitli sorulara en uygun cevabı verebilmesi için bireyi hayata hazırlamayı, ona hayatın içinden olaylarla bu olaylardan nasıl ders alması gerektiğini, sosyal insan ve vatandaş olarak görev ve sorumluluklarını hatırlatır, öğretir( Savaş, Ünivar, 1999: 1).

Sosyal bilgiler eğitimi ile ilgili bilgi üreten ve bu alanda uluslararası en büyük kuruluşlardan biri olan ABD Sosyal Bilgiler Ulusal Konseyi (NCSS) sosyal bilgileri şu şekilde tanımlamaktadır: (NCSS, akt. Doğanay, 2002:16)

“Vatandaşlık yeterlilikleri kazandırmak için sanat, edebiyat ve sosyal bilimlerinin disiplinler arası bir yaklaşımla birleştirilmesinden oluşan bir çalışma alanıdır. Okul programı içinde Sosyal Bilgiler, antropoloji, arkeoloji, ekonomi, coğrafya, tarih, hukuk, felsefe, siyasal bilimler, psikoloji, din, sosyoloji ve sanat, edebiyat, matematik ve doğa bilimlerinden uygun ve ilgili içeriklerden süzülen sistematik ve eşgüdümlü bir çalışma alanı sağlar. Sosyal Bilgilerin temel amacı, birbirlerine bağımlı, global bir dünyada, kültürel farklılıkları olan demokratik bir toplumun vatandaşları olarak, kamu yararına bilgiye dayalı, mantıklı kararlar verebilme yeteneği geliştirmek için genç insanlara yardımcı olmaktır.”

Ülkemizde sosyal bilgiler ile ilgili en kapsamlı tanım 2005 yılında Sosyal Bilgiler programını hazırlayan komisyonca yapılmıştır:

Sosyal Bilgiler, bireyin toplumsal var oluşunu gerçekleştirebilmesine yardımcı olması amacıyla; tarih, coğrafya, ekonomi, sosyoloji, antropoloji, psikoloji, felsefe, siyaset bilimi ve hukuk gibi sosyal bilimleri ve vatandaşlık bilgisi konularını yansıtan; öğrenme alanlarının bir ünite ya da tema altında birleştirilmesini içeren; insanın sosyal ve fizikî çevresiyle etkileşiminin geçmiş, bugün ve gelecek bağlamında incelendiği; toplu öğretim anlayışından hareketle oluşturulmuş bir ilköğretim dersi. (MEB, 2005:51)

Safran'a (2008:4) göre bu tanımda Sosyal Bilgiler ile ilgili dört boyut ortaya çıkmaktadır. Bunlar:

- Sosyal bilgilerin bireyin toplumsal varoluşunu gerçekleştirmek amacıyla olması,
- Sosyal bilgilerin sosyal bilimler ve vatandaşlık bilgisi konularını yansıtması,
- Sosyal bilgilerin insanın sosyal ve fiziki çevresiyle etkileşimini zaman boyunda ele aldığı,
- Sosyal bilgilerin toplu öğretim anlayışından hareketle oluşturulmuş bir ders olduğudur.

Bu bağlamda Sosyal bilgilerin ülkeler ve toplumlar için gerekli ve vazgeçilmez

olduğu yadsınamaz. Her toplum devamlılığını sağlayacak, gelecek nesilleri daha ileri götürebilecek nitelikte bireyler yetiştirmek ister bu ancak eğitim ile başarabilir. Okullarda verilen dersler içerisinde de sosyal bilgiler bu amaçlara yönelik bir ders olarak eğitim kademelerinde önemli bir ders olarak bulunmaktadır.

### **1.2.1. Sosyal Bilgiler Dersinde Temel Yaklaşımlar:**

Barr, Barth ve Shermis, Sosyal Bilgilerin doğası hakkındaki farklı görüşleri, üç farklı yaklaşım ya da gelenek olarak açıklamışlardır:

- **Vatandaşlık bilgisi aktarımı olarak Sosyal Bilgiler;** Sosyal Bilgiler öğretimde en eski yaklaşımdır. Öğretmen merkezli bir öğrenme- öğretme sürecine dayalıdır ve klasik felsefi anlayışı yansıtır. Bu programın amacı kültürün temel değer ve inanışlarını genç kuşağa aktarmaktır. Bu yaklaşımın temel sayıltısı, gençlerin ne tür, bilgi değer ve tutumlarla donatılacağını yetişkinler daha iyi bilir anlayışıdır. Böylece programın içeriği yetişkinlerce belirlenen ve onlarca doğru ve gerekli olduğu sanılan bilgi, değer ve tutumlardan oluşur. Geçmiş öğrenme, geçmiş ve geleneklerle gurur duyma, sorumluluk alma, uygun davranışlar sergileme ve otoriteye bağlılık vatandaşlık aktarımı programının en önemli içeriğidir.

- **Sosyal Bilimler olarak Sosyal Bilgiler;** yaklaşımın temel amacı, çocukların sosyal bilimlerin temel ilke ve içeriğini anlamaları için onlara yardımcı olmaktır. Sosyal bilimlerin içeriği yanında bu programın diğer önemli bir amacı da, sosyal bilimcilerin bilimsel bilgiye ulaşırken kullandıkları yöntemi öğrencilere kazandırmaktır. Böylece çocuklar dünyayı sosyal bilimcilerin araştırdığı ve düşündüğü gibi anlamaya çalışacaklardır. Bu yaklaşımın içeriği değişik sosyal bilimlerin temelini oluşturur. Öğrenciler insan davranışlarını ve vatandaşlığı, sosyal bilimlerin temel ilke ve kuramlarını inceleyerek öğrenirler.

- **Yansıtıcı inceleme alanı olarak Sosyal Bilgiler;** yaklaşımında içerik öğrencileri kişisel olarak etkileyen durumlara ilişkin konu ve konulardan seçilir. Öğretmenler önce çocukların kendilerini etkileyen sorunları belirlemelerine ve incelemelerine, daha sonra da bunları daha geniş bir perspektifle sosyal ve politik sorunlarla ilişkilendirmelerine yardımcı olurlar. Yansıtıcı inceleme yaklaşımının genel amacı, öğrencilerin kendilerini etkileyen problemler ve durumlar hakkında karar vermeyi öğrenmelerine yardımcı olmaktır. Araştırma- inceleme yöntemi bu yaklaşımın temel yöntemidir. Çocuklar karşılaştıkları gerçek problemleri inceleyerek araştırma becerileri kazanırlar (Barr, Barth ve Shermis, akt. Doğanay,2004: 20- 21).

### 1.3. SOSYAL BİLGİLER DERSİNİN TARİHÇESİ

#### 1.3.1. Dünya’da Sosyal Bilgiler Dersinin Gelişimi

Sosyal bilgilerin dünyadaki gelişimine baktığımızda, ilkçağlardan itibaren sosyal bilgilerin içeriğini oluşturan sosyal bilimlerin konuları okullarda öğretilmekte olduğunu görürüz. Herodotes, Thukydides, Aristo, Eflatun aynı zamanda birer öğretmen olarak öğrencilere dersler vermişlerdir. Doğuda büyük bir medeniyet oluşturan Çin’de de Sima Qian ile Du-Yu tarih dersleri vermişlerdir. Selçuklu Nizamiye medreseleri ve sonrasında Türk ve İslâm devletleri ve Osmanlı medreselerinde sosyal bilgiler konularına yer verilmiştir. 13. asırdan itibaren Avrupa’da kurulan Paris, Bologna, Oxford gibi okullarda da bu derslere rastlanmaktadır (Bilgili, 2009: 19).

Sosyal Bilgiler kavramının ilk kez nasıl ortaya çıktığına bakacak olursak Sosyal bilgiler kavramı ilk kez 1916 yılında ABD’de Milli Eğitim Derneği’nin Orta Dereceli Okulu Teşkilatlandırma Komisyonu Sosyal Bilgiler Komitesi tarafından kabul edilmiştir. Komite bu kavramı ; “konu toplumun teşkilatına ve oluşumuna ve toplumsal birliklerin bir uzvu olması dolayısıyla insana dair bilgiler, sosyal bilgilerdir.” diye tanımlamıştır. Daha sonraki yıllarda da bu kavram diğer bütün ülkelerde yaygınca kullanılmaya ve okul programlarında yer almaya başlamıştır. Okul programlarında ders olarak verilen sosyal bilgiler dendiğinde, yukarıda bahsettiğimiz sosyal bilimlerin her biriyle ilgili, fakat onlardan bağımsız bir alan olarak algılanan ders olarak düşünülmelidir (Köstüklü, akt. Avşar:2010: 12).

Günümüzde, Japonya, Güney Kore, İrlanda, Danimarka, Finlandiya gibi ülkeler Sosyal bilgiler programını ABD’den örnek alarak uygulamaya koymuşlardır (Bilgili, 2009: 20).

#### 1.3.2. Ülkemizde Sosyal Bilgiler Dersinin Gelişimi

Türkiye’de ise Sosyal Bilgiler eğitimi şu şekilde gelişmiştir. Cumhuriyet döneminde ilkokullarla ilgili 1926, 1930,1932, 1936, 1948, 1962, 1968, 1989 ve 1993 yıllarında programlarda düzenlemeye gidilmiştir.1926 programında, “İlk mektebin başlıca maksadı genç nesli muhitine faal bir halde intibak ettirmek suretiyle iyi vatandaşlar yetiştirmektir.” İlkesi temel alınmış; Tarih, Coğrafya ve Yurt Bilgisi derslerine her biri ikişer saatten haftada altı saat olmak üzere 4 ve5. Sınıflarda yer verilmiştir( MEB,1926; Akt: Sönmez, 1999:22).

1948 programında “İlkokul, çocuklara milli kültürü aşlamak mecburiyetindedir; içinde yetişen bütün vatandaşlara aynı milli ülküleri, aynı milli amaçları vermek için gerekli bütün bilgileri, alışkanlıkları, ilgileri, hizmet arzusunu verimli bir şekilde kazandırmak.” İlkesi de eklenmiş; 4 ve 5. sınıflarda 1936 programındaki ad ve saatleriyle aynen korunmuştur. 1962 program taslağında ilkokulun amacı “kişisel, insanlık münasebeti, ekonomik ve toplumsal hayat” bakımlarından belirlenmiş; Tarih, Coğrafya ve Yurt Bilgisi derslerinin yerine Toplum ve Ülke İncelemeleri dersi konulmuş, ders saatleri dördüncü sınıfta 6, beşinci sınıfta 5 saat olarak saptanmıştır(MEB, 1962; Akt: Sönmez, 1999:23).

Türkiye’de Sosyal Bilgiler bir ders olarak ilk kez 1968’de benimsenmiştir(Bilgili, 2008:20 )İlkokullarda Sosyal Bilgiler dersindeki bu gelişmelerden sonra 1970’te Ortaokul Sosyal Bilgiler taslak programının 1970-1971 eğitim öğretim yılında her ilde bazı ortaokulların birinci sınıflarında denenmek suretiyle uygulanmasına karar verilmiştir. Ayrıca bu uygulamanın kademeli olarak gelecek yıllarda devam etmesi uygun görülmüştür. Daha sonra Milli Eğitim Bakanlığı 1974 yılında Talim ve Terbiye Dairesi Dokuzuncu Milli Eğitim Şurası kararları uyarınca temel eğitimin amaçlarına uygun olarak temel eğitim 4,5,6,7 ve 8. sınıflar Sosyal Bilgiler programını geliştirmiştir(Kıyıcı, 2003:6).

Sosyal Bilgiler dersi 1985-1986 öğretim yılından itibaren “Milli Tarih” “Milli Coğrafya”ve “Yurttaşlık Bilgisi” adı altında üç derse ayrılmıştır. 1997-1998 öğretim yılında tekrar ilköğretim okullarının 6. ve 7. sınıflarında Sosyal Bilgiler dersi uygulamasına geçilmiştir( Erden, tarihsiz: 34).

1997 yılında 8 yıllık kesintisiz eğitimin başlaması ilköğretim programlarının yeniden düzenlenmesi zorunluluğu getirmiştir. Buna bağlı olarak Sosyal Bilgiler dersi ilköğretim okullarının 4,5,6 ve 7.sınıflarına 3’er kredilik ders olarak konulmuştur. Ayrıca 8.sınıfta T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi ile 7. ve 8.sınıflarda Vatandaşlık ve İnsan Hakları Eğitimi dersleri Sosyal Bilgiler ünitelerinin dışında bağımsız dersler olarak yer almıştır( Taşlı, 2000:5).

Milli Eğitim Bakanlığı 2004 yılında tüm ilköğretim programlarını kapsayacak şekilde yeni bir program hazırlığına girişmiştir. Yeni Sosyal Bilgiler programı 2004- 2005 öğretim yılında pilot seçilen ilköğretim okulunda uygulandıktan sonra, 2005-2006 öğretim yılında tüm ilköğretim okullarında uygulamaya konulmuştur. 2006-2007 öğretim yılından itibaren de 6-7. sınıflar Sosyal Bilgiler programı aşamalı olarak uygulamaya geçirilmiştir(Bilgili, 2008:23 )

Yeni Sosyal Bilgiler hareketiyle Sosyal Bilgiler dersinde tarih ve coğrafya derslerinin

ağırlığı azaltılmış; sosyoloji, psikoloji, antropoloji, ekonomi, hukuk, siyasal bilimler ve sosyal psikolojiye ağırlık verilmiştir. Sosyal Bilimler alanındaki kavram ve yöntemlere dayalı disiplinler arası bir yapı belirlenmiştir. Öğrenciler, bilginin pasif alıcısı almaktan çıkarılarak, bilgiyi aktif olarak elde eden, eleştirel düşünme becerisine sahip bireyler olarak yetiştirilmek istenmiştir.

#### 1.4. SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE YER ALAN BELLİ BAŞLI DİSİPLİNLER

Sosyal bilgiler programının içeriği, tarih, coğrafya, sosyoloji, felsefe, psikoloji, antropoloji vb. disiplinlerin ürettikleri bilgilerden yapılan seçkilerle oluşturulmaktadır. Sosyal bilgiler bir disiplin değil çalışma alanıdır. Zira sosyal bilgiler kendi bilgisini üretmez. Bunun yerine, kendi amaçlarına hizmet edici nitelikte bulunan ilke, genelleme ve kuramları sosyal bilimlerden alır ve kullanır (Tanrıöğen, 2006).

**Tarih:** Tarih, geçmişteki olayları; yer, zaman kişileri göstererek kaynaklara dayalı olarak sebep-sonuç ilişkisi içerisinde inceleyen bilim dalıdır (Köstüklü, 2001).

Sosyal bilgiler programlarındaki tarih konularının öğretimi, öğrencilerde tarihsel sorgulama becerisini geliştirmeye odaklanmalıdır. Bu beceri, öğrencilere tarihsel olayların kronolojisini öğretmenin yanı sıra öğrencilerin kanıt ve bilgileri kullanarak bu olayların niçin meydana geldiğini keşfetmelerini sağlar (Öztürk, 2007). Sosyal Bilgiler derslerinde tarih konularından faydalanılarak öğrencilerin günümüzde dünyada meydana gelen olayları geçmişte yaşanan olayların ışığı altında değerlendirmeleri sağlanır. Bunu yapabilmek için de tarih, geçmişteki olayları anlatır, günlük olayları tefsir eder ve gelecekteki olaylara ışık tutar (Karagözoğlu, 1966).

**Sosyoloji:** Sosyoloji, insanın, toplum yaşamının, insan grupları ile toplumlarının bilimsel yöntemlerle incelenmesidir. Sosyologlar aile hükümet, din, iş ve okul gibi insanların oluşturmuş olduğu grup ve sosyal kurumları inceleyerek davranışları üzerinde araştırma yaparlar. Ayrıca grup faaliyetlerinin bireyler üzerindeki etkilerini de inceleyerek grupların davranışları, birbirleri arasındaki etkileşimlerini araştırırlar. Sosyologlar, grubun gösterdikleri davranışların nedenini anlamak için gurupların değer ve normlarını inceler (Kılıçoğlu, 2009).

**Coğrafya:** Coğrafya insanla doğal ortam arasındaki karşılıklı etkileşimleri, bu etkileşimler sonucunda gelişen faaliyetlerle durumları dağılışı, ilişki kurma, karşılaştırma, nedensellik ilkelerin bağlı kalarak ve çeşitli araştırma yöntemleri kullanarak araştırıp



inceleyen, elde ettiği sonuçları bir sentez halinde ortaya koyan, kendi içerisinde çok sayıda bilim dalından oluşan bir bilimler topluluğudur (Özçağlar, 2006).

**Antropoloji:** İskelet kalıntıları, fosiller, aletler, heykeller ve eski insan kültürlerinin incelenmesi yoluyla; tarihin, geleneklerin ve yaşam alışkanlıklarının belirlenmesi için çalışan bilim dalıdır. Antropologlar kültürleri incelerler ve insanların kendi kültürlerini nasıl öğrendiklerini ve bir kültürün farklı kültür ya da kültürler üzerine olan etkilerini araştırırlar. Özellikle sosyalleşmeyle ya da uzun süreli etkileşimle meydana gelen kültürel değişimi incelerler. Antropologlar çoğunlukla kültürün çevre tarafından nasıl etkilendiği ve insanların söz konusu kültüre nasıl uyum sağladığıyla ilgilenirler (Kılıçoğlu, 2009).

**Ekonomi:** Ekonomi, insanların istek ve gereksinimlerini karşılamak için kaynakları dengeli bir şekilde kullanmak üzere bireyler ve grupların karar verme sürecidir (Doğanay, 2002).

**Psikoloji:** Psikoloji, davranış bilimlerini oluşturan temel bilim dallarından biridir. İnsan davranışını bilimsel olarak inceleyerek açıklamaya ve bazı kişisel davranışları önceden tahmin etmeye çalışan bir araştırma uygulama alanıdır Psikoloji bilimi, yaşamın hemen hemen her yönüyle ilgilenir. Toplum karmaşıklaştıkça, insan sorunlarını çözmede psikoloji giderek daha önemli bir rolü üstlenmiştir (Kılıçoğlu, 2009).

**Siyaset Bilimi:** Siyaset bilimi, insanların kendilerini nasıl yönettiğini araştırır. Kamu yönetimine ait idari kurumlar, süreçler ve yasalar bu bilim dalının konusudur. Devlet yapısı, atanmış ve seçilmiş kamu görevlilerin hak ve ödevleri siyaset biliminin kapsamını oluşturur (Öztürk, 2009).

#### **1.4.1. Sosyal Bilgiler Dersi Öğretiminde Tarih Öğretimi**

Eğitim sisteminin vazgeçilmez parçalarından olan tarih, 20. yüzyıl boyunca sosyal bilgiler programında önemli bir yere sahip olmuştur. İngiltere gibi tek disiplinli program geleneğinin süregeldiği ülkeler bir yana, disiplinler arası sosyal bilgiler geleneğinin doğduğu ülke olan ABD’de dahi, kültürel mirasın aktarılmasında başrolü oynadığı varsayılan tarih dersi, önemini korumuştur. Bu durum Türkiye için de geçerlidir (Ulusoy 2009).

Tarih, sosyal bilimlerin bir dalıdır. Bu nedenle tarih öğretimi ile sosyal bilgiler öğretimi birçok noktada çakışan özelliklere sahiptir. Sosyal bilimler ve tarih öğretimi,

insanın ve toplumun gelişimini amaç edinmektedir. Sosyal bilimleri ve sosyal değişmeyi anlamada tarih öğretiminin katkısı önemli bir yer tutar (Paykoç 2003).

İlköğretim programlarında sosyal bilgiler dersi içerisinde yer alan tarih öğretiminin de genel olarak üç temel amaçtan söz edilir. Bunlar öğrenciye, geçmiş hakkında bilmesi gereken oranda ve çerçevede, geleneğe dayalı bilgiler vermek; çocuğa ve gence, içinde yaşadığı toplumun "bugün "den ibaret olmadığını, uzun bir geçmişten geldiğini ve devam edeceğini hissettirmek, toplumun erdemlerini, sanat yeteneklerini kavratmak, yeni bilgileri temel bilgilerle buluşturup özümsemesine yardımcı olmak şeklinde sıralanmaktadır (Sakaoğlu 1998).

## **2. 2005 İLKÖĞRETİM SOSYAL BİLGİLER DERSİ PROGRAMI**

### **2.1. 2005 SOSYAL BİLGİLER PROGRAMININ VİZYONU**

2005 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim programının vizyonu "21. yüzyılın çağdaş, Atatürk ilkeleri ve inkılâplarını benimsemiş, Türk tarihini ve kültürünü kavramış, temel demokratik değerlerle donanmış ve insan haklarına saygılı, yaşadığı çevreye duyarlı, bilgiyi deneyimlerine göre yorumlayıp sosyal ve kültürel bağlam içinde oluşturan, kullanan ve düzenleyen (eleştirel düşünen, yaratıcı, doğru karar veren), sosyal katılım becerileri gelişmiş, sosyal bilimcilerin bilimsel bilgiyi üretirken kullandıkları yöntemleri kazanmış, sosyal yaşamda etkin, üretken, haklarını ve sorumluluklarını bilen, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarını yetiştirmektir." olarak belirtilmiştir (Ata, 2007).

Ata (2007), yukarıdaki ifadelerin eski programda da bulunduğunu fakat açıklamalar kısmında tavsiyeden öteye geçemediğini belirtir. Oysa yeni programda bu ifadeler etkinliklerle, doğrudan verilebilecek beceri ve değerlerin kazandırılabilceği bir şekilde yer almaktadır.

### **2.2. SOSYAL BİLGİLER DERSİ PROGRAMININ AMAÇLARI**

#### **2.2.1. Programın Gerekçesi**

Tüm dünyada bireysel, toplumsal ve ekonomik alanda yaşanmakta olan değişimi ve gelişimi; ülkemizde de demografik yapıda, ailenin niteliğinde, yaşam biçimlerinde, üretim ve tüketim kalıplarında, bilimsellik anlayışında, toplumsal cinsiyet alanında, bilgi teknolojisinde,

iş ilişkileri ve iş gücünün niteliğinde, yerelleşme ve küreselleşme süreçlerinde görmek mümkündür. Tüm bu değişim ve gelişimleri eğitim sistemimize ve programlarımıza yansıtma bir zorunluluk hâline gelmiştir.

### 2.2.2. Programın Amaçları

Sosyal Bilgiler, bireyin toplumsal varoluşunu gerçekleştirebilmesine yardımcı olması amacıyla; tarih, coğrafya, ekonomi, sosyoloji, antropoloji, psikoloji, felsefe, siyaset bilimi ve hukuk gibi sosyal bilimleri ve vatandaşlık bilgisi konularını yansıtan; öğrenme alanlarının bir ünite ya da tema altında birleştirilmesini içeren; insanın sosyal ve fizikî çevresiyle etkileşiminin geçmiş, bugün ve gelecek bağlamında incelendiği; toplu öğretim anlayışından hareketle oluşturulmuş bir ilköğretim dersidir (MEB, TTKB, 2005.13).

MEB (2006: 6) Sosyal Bilgiler Öğretim programının amaçları şunlardır;

- Özgür bir birey olarak fiziksel, duygusal özelliklerinin; ilgi, istek ve yeteneklerinin farkına varır.
- Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olarak, vatanını ve milletini seven, haklarını bilen ve kullanan, sorumluluklarını yerine getiren, ulusal bilince sahip bir vatandaş olarak yetişir.
- Atatürk ilke ve inkılablarının, Türkiye Cumhuriyetinin sosyal, kültürel ve ekonomik kalkınmasındaki yerini kavrar; lâik, demokratik, ulusal ve çağdaş değerleri yaşatmaya istekli olur.
- Hukuk kurallarının herkes için bağlayıcı olduğunu, tüm kişi ve kuruluşların yasalar önünde eşit olduğunu gerekçeleriyle bilir.
- Türk kültürünü ve tarihini oluşturan temel öge ve süreçleri kavrayarak, millî bilincin oluşmasını sağlayan kültürel mirasın korunması ve geliştirilmesi gerektiğini kabul eder.
- Yaşadığı çevrenin ve dünyanın coğrafi özelliklerini tanıyarak, insanlar ile doğal çevre arasındaki etkileşimi açıklar.
- Bilgiyi uygun ve çeşitli biçimlerde (harita, grafik, tablo, küre, diyagram, zaman şeridi vb.) kullanır, düzenler ve geliştirir.
- Ekonominin temel kavramlarını anlayarak, kalkınmada ve uluslararası ekonomik ilişkilerde ulusal ekonominin yerini kavrar.
- Meslekleri tanır, çalışmanın toplumsal yaşamdaki önemine ve her mesleğin gerekli olduğuna inanır.
- Farklı dönem ve mekânlara ait tarihsel kanıtları sorgulayarak insanlar, nesnelere, olaylar ve olgular arasındaki benzerlik ve farklılıkları belirler, değişim ve sürekliliği algılar.

— Bilim ve teknolojinin gelişim sürecini ve toplumsal yaşam üzerindeki etkilerini kavrayarak bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanır.

— Bilimsel düşünmeyi temel alarak bilgiye ulaşma, bilgiyi kullanma ve üretmede bilimsel ahlâkı gözetir.

— Birey, toplum ve devlet arasındaki ilişkileri açıklarken, sosyal bilimlerin temel kavramlarından yararlanır.

— Katılımın önemine inanır, kişisel ve toplumsal sorunların çözümü için kendine özgü görüşleri sürer.

— İnsan hakları, ulusal egemenlik, demokrasi, lâiklik, cumhuriyet kavramlarının tarihsel süreçleri ve günümüz Türkiye'si üzerindeki etkilerini kavrayarak yaşamını demokratik kurallara göre düzenler.

—Farklı dönem ve mekânlardaki toplumlararası siyasal, sosyal, kültürel ve ekonomik etkileşimi analiz eder.

— İnsanlığın bir parçası olduğu bilincini taşıyarak, ülkesini ve dünyayı ilgilendiren konulara duyarlılık gösterir.

### **2.2.3. Sosyal Bilgiler Dersinde Yer Alan Beceriler**

Geçmişten günümüze uzanan teknolojik gelişmeler ve eğitim alanındaki ilerlemeler bilgiye bakışı değiştirmiştir. Bilgi geçmişte olduğu gibi doğrudan kavramları veya olguları ezberlemek değildir. Bilgiye ulaşmak günümüzde artık çok kolaydır. Öğrencinin bilgiye ulaşması bilgiyi ezberlemesi ona pek fayda sağlamaz. Öğrenci öğrendiği bilgileri kullanmayı bilmelidir. Karşılaştığı bir problem karşısında öğrendiği bilgileri kullanarak çıkış yolu bulmalıdır. Beceri bilgi gibi basit bir olay değil daha karışık bir eylemdir. Beceriye okullarda öğrencilere öğrenme süreçleri içerisinde kazandırmamız gerekmektedir.

2005 Sosyal Bilgiler Öğretim Programına göre beceri, uygun öğrenme ve öğretme ortamında bireyin, hazır bulunuşluluk düzeyine göre düşünsel ve davranışsal bir çabaya girmesi sonucu bir işi kolaylıkla ve ustalıkla yapar hale gelmesidir. Sosyal Bilgiler Programı, ilköğretim 4 -7. sınıf düzeyinde diğer derslerle birlikte ilk 9 beceriyi kazandırmanın yanında, kendine özgü 5 beceriyi kazandırmayı da amaçlamaktadır. Bu beceriler aşamaları ile birlikte aşağıda gösterilmiştir. Bu becerilerin bazılarını ya da aşamalarını, üniteler göz önünde bulundurularak doğrudan verilecek beceri şeklinde programda yer verilmektedir.

Bu becerileri şöyle sıralayabiliriz:

1. Eleştirel Düşünme Becerisi
2. Yaratıcı Düşünme Becerisi
3. İletişim Becerisi
4. Araştırma Becerisi
5. Problem Çözme Becerisi
6. Karar Verme Becerisi
7. Bilgi Teknolojilerini Kullanma Becerisi
8. Girişimcilik Becerisi
9. Türkçeyi Doğru, Güzel ve Etkili Kullanma Becerisi
10. Gözlem Becerisi
11. Mekânı Algılama Becerisi
12. Zaman ve Kronolojiyi Algılama Becerisi
13. Değişim ve Sürekliliği Algılama Becerisi
14. Sosyal Katılım Becerisi
15. Empati Becerisi (MEB. 2006: 27).

*Tablo 1.7. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Doğrudan Verilecek Beceriler*

<b>7. SINIF</b>	
<b>ÜNİTELER</b>	<b>DOĞRUDAN VERİLECEK BECERİ</b>
1. İLETİŞİM VE İNSAN İLİŞKİLERİ	İletişim
2. ÜLKEMİZDE NÜFUS	Grafik hazırlama
3. TÜRK TARİHİNDE YOLCULUK	Tarihsel olguları ve yorumları ayırt etme
4. EKONOMİ VE SOSYAL HAYAT	Tarihsel empati
5. ZAMAN İÇİNDE BİLİM	Zaman ve kronolojiyi algılama
6. YAŞAYAN DEMOKRASİ	Karar verme
7. ÜLKELER ARASI KÖPRÜLER	Kalıp yargıları fark etme

**Kaynak:** Sosyal Bilgiler Öğretim Programı Sosyal Bilgiler Dersi 6 ve 7. Sınıflar Öğretim Programı ve Kılavuzu (Revizyon) -13.01.2009.

Programda 7.sınıf Ekonomi ve Sosyal Hayat ünitesinde Tarihsel Empati doğrudan verilecek beceriler olarak yer almıştır.

### 2.3. SOSYAL BİLGİLER DERSİ PROGRAMINDA ÖĞRETİM STRATEJİLERİ

21 yüzyılda eğitim ve öğretimin en önemli özelliği yeni yöntemlerin faaliyetlerin ve süreçler olmasıdır.. Bu bağlamda öğrencilerin eğitim ve öğretiminde, yöntem ve teknikler önem kazanıyor bu sebepten yöntem nedir? Sorusuna cevap vermek gerekir. Yöntem sözcüğü yerine bazen metot sözcüğü de kullanılmaktadır. En genel anlamıyla yöntem, belli bir amaca ulaşmak için takip edilen yoldur. Öğretim yöntemi ise; öğrencileri öğretimin öngördüğü amaç ve ilkelere ulaştırmak için uyulması ve uygulanması gereken en doğru ve en güvenli yoldur (Doğanay, 1993).

Öğretim içeriği neyi nasıl öğretilim? Sorusuna cevap veren boyuttur. Bu süreç; belli zaman diliminde içeriğin öğretilmesi için yapılabilecek her türlü etkinliği kapsar. (Küçükahmet, 2000). Öğrenci, içerik, öğretmen, çevre ve yöntem öğretim sürecinin öğeleridir. (Güngördü, 1999).

Bu çalışmada kullanılan öğretim yöntemleri ve içerikleri hakkındaki bilgi aşağıda verilmiştir.

### 3. TARİHSEL EMPATİ

Empati kavramının temeli, felsefe ve estetiğe dayanmaktadır. 19. yüzyılda Alman istatistikçilerin kullandığı “einführung” terimi İngilizceye empati olarak çevrilmiştir. Einführung terimini 1873 yılında estetik değerlendirme konusundaki bir tartışmada Robert Vischer ortaya atmıştır. Einführung kavramı o dönemlerde “güzel obje içerisine kişinin kendisinin yansıması” olarak tanımlanmıştır. (Yılmaz, 2003: 14)

Daha sonra 1909 yılında Titchener “einfühlu[n]g” kelimesini İngilizceye çevirmek için eski Yunanca kökenli bir sözcük “emphthiq”yu kullanmış ve “empat[h]y” olarak İngilizceye çevirmiştir. Yunanca “emphthiq” sözcüğünün karşılığı; bir kişinin duygusal deneyimini aktif bir şekilde anlamaktır (Eroglu, 1995: 11).

Dökmen (2001: 135) empatiyi bir insanın kendisini karşısındaki insanın yerine koyarak onun duygularını ve düşüncelerini doğru olarak anlaması şeklinde tanımlamıştır.

Empati, bir bireyin kendisini karşısındakinin yerine koyarak onun duygularını ve düşüncelerini doğru olarak anlaması, hissetmesi ve bu durumu ona iletmesi sürecidir (Alisinanoglu ve Köksal, 2000: 11).

Dymond'a (1949) göre empati; diğerinin düşünce, duygu ve hareketlerini hayal gücüne dayanarak kendi içine alma olarak tanımlamaktadır (Yılmaz, 2003: 22).

Liew ve Eisenberg'e göre empati; korku, endişe veya başka birisinin neler hissettiği veya hissedeceğini ummaktan kaynaklanan etkili bir tepkidir (Uçmaz Halıcıoğlu, 2004: 4).

Kasatura (1998: 152) empati kelimesine karşılık olarak "duygudaşlık" terimini kullanmış ve empatiyi, başkalarının duygularını anlayarak, kendimizi onun yerine koyabilme yeteneğidir şeklinde tanımlamıştır. Tarihsel empati kurulurken bugünün değerleri ile geçmişini yargılamamak gerekir. Öğrencilerin tarihsel olayı, bugünün değil yaşadığı dönemin şartlarına göre değerlendirmeleri gerektiğini vurgulamak gerekmektedir. Öğrencilerin, bugünün değil de geçmiş dönemin şartlarıyla konuya bakmaları sağlanmalıdır.

Tarihçi, geçmişini anlayabilmek için geçmişte farklı zaman ve yerlerde yaşayan insanların dünyayı nasıl gördüklerini anlamak zorundadır. Tarih bilincinin geliştirilebilmesi için geçmişteki insanları anlamak, bunu gerçekleştirmek için de tarihinin becerilerine sahip olmak önemlidir (Karabağ, 2010: 116).

Tarihsel empatinin sosyal bilgiler dersinde tarih konularının öğretiminde kullanılmasının birçok yararı vardır. Tarihsel empati, tarihsel olayların şekillenmesinde insan unsuruna vurgu yaparak geçmişte yaşamış insanların duygu, düşünce, inanç ve hayata bakış açılarının incelenmesini gerektirdiğinden, öğrencilerin tarihin günümüzle ve hayatlarıyla olan ilgisini görmelerine yardımcı eder. Böylece, bir ezber dersi olarak görülen ve bu yüzden sıkıcı bulunan sosyal bilgiler dersine karşı öğrencilerin önyargıları ortadan kaldırır, sosyal bilgilere karşı ilgilerini artırır.

Tarihsel empati, öğretim programlarında yer alan 'değişim ve süreklilik' ve 'tarihsel önem' gibi tarih disiplinine ait pek çok kavramın öğrenciler tarafından anlaşılmasını kolaylaştırır. Öğrencilerin geçmişteki insanların fikirlerini, eylemlerini ve yaşam biçimlerini yakından incelemeleri kendi kimlikleri hakkında daha belirgin bir düşünceye sahip olmalarını sağlar.

Geçmişteki olay ve kişiliklerin farklı kaynaklara dayalı olarak çoklu bakış açısıyla incelenmesi, öğrencileri çok boyutlu düşünmeye yönlendirerek kendi fikirlerinden farklı da olsa diğer insanlarla diyalog içerisine girmelerine, görüşlerini anlamalarına ve fikri çatışmalara diyalogla çözüm arayışına girmelerine yardım eder. Bu nedenle, tarihsel empatinin demokratik vatandaşlık eğitimine katkıda bulunma potansiyeli yüksektir.

Öğrencilerin tarihsel empati becerilerini geliştirebilmeleri için onlara tarihsel romanlar, yazılar veya piyesler verilebilir, tarihsel mekânlara geziler düzenlenebilir, video gösterimleri veya başka görsel araçlar yoluyla çocukların geçmişe ait olaylardan deneyimler sağlaması ve bu olayları yeniden yapılandırması sağlanabilir. (Akt. Kaplan, 2005: 22)

### 3.1. TARİHSEL EMPATİNİN TEMEL ÖZELLİKLERİ

Foster (2001), tarihsel empati kurma düzeylerinin başında öğrencilerin, “hayal gücü, tanımlama ya da sempati içermeyen bir yaklaşımda olduklarını”, bir üst aşamada ise “geçmişteki insanları ve eylemlerini anlamaya başladıklarını” belirtir. Tarihsel bağlam içinde, farklı bakış açıları ve kanıtlardan yararlanarak geçmiş dönemi daha yakından tanıyan öğrenciler, kendi bakış açılarını geliştirmeye başlarlar (Akt.Yılmaz, 2007). Foster (2001; Akt. Karabağ, 2010b, s.117), tarihsel empatinin temel özelliklerinden şöyle bahsetmektedir:

- Geçmişteki insanların davranışlarının nedenlerini anlamamıza ve açıklamamıza imkân tanıyan bir süreç olmasıdır.
- Tarihsel olayların, kronolojik açıdan ve bağlam açısından değerlendirilmesini içermesidir. Tarihsel empati kurarken öğrenciler, temel olayların, kişilerin ve döneme ait kültürel, ekonomik, siyasal, toplumsal, felsefi bilgilerin farkında olmalıdırlar.
- Tarihsel empati, tarihsel kanıtların değerlendirilmesine ve analizine dayanmaktadır. Tarihsel kanıtlar, tarihin motorudur. Onlar olmadıklarında, hatta bazı durumlarda az bulduklarında bile tarih makinesi çalışmayabilir. Öğrenciler, tarihsel olayları daha derinlemesine anlayabilmek için tarihsel kanıtların incelenmesi ve değerlendirilmesi ile ilgili araştırmalarla baş edebilmelidirler.
- Geçmişte yaşanan olayların sonuçları üzerinde çalışmayı içermesidir. Öğrenciler, olayların iç yüzlerini öğrenmekten hem haz duyar hem de bu bilgileri öğrenmenin yararlarını fark ederler (diğer tarihsel olayları ve günümüz olaylarını anlama, aralarında bağlantılar kurma,



tarihsel karakterin yaptığı bir davranışın, sonradan başka bir olayı nasıl etkilediğini anlama gibi).

- Çalışılan dönemin, bugünden kesin ve net olarak farklı olduğunun anlaşılması gereğidir. Tarihsel empati kurulurken, bugünün değerleri ile geçmişi yargılamamalıdır.
- Tarihsel empati, insan davranışının farklılığına, çeşitliliğine ve karmaşıklığına saygı duymayı gerektirmektedir.

David, Yeager ve Foster'e göre tarihi empatinin özelliklerini şöyle sıralamıştır;

- Tarihi empati geçmişteki insanların davranışlarının nedenlerini anlamamıza ve açıklamamıza yardımcı olan bir süreçtir.
- Tarihi olayların kronolojik açıdan değerlendirilmesine imkân verir. Tarihi empati kurarken öğrenciler, o döneme ait kültürel, ekonomik, siyasi, toplumsal ve felsefi bilgilerin farkında olmalıdırlar.
- Tarihi empati tarihi kanıtların değerlendirilmesine ve analizine dayanır.
- Tarihi empati geçmişte yaşanan olayların sonuçları üzerinde çalışmayı içerir.
- Tarihi empati çalışılan dönemin bugünden farklılığının kesin ve net olarak anlaşılmasını gerektirir.
- Tarihi empati insan davranışının, farklılığına, çeşitliliğine ve karmaşıklığına saygı duymayı gerektirir. (Ocak,2007: 260)

Uygulamada tarihi empatiye başlamadan önce incelenecek olan tarihi olay, olayda geçen kişiler yeterince tanıtılmalıdır. Daha sonra olayın kronolojik bilgisi öğrencilere sunulur ve elde edilen çeşitli tarihi kanıt ve yorumlar öğrencilerle birlikte incelenir. Son olarak elde edilen bilgilerden yararlanarak öğrencilerin tarihi yeniden canlandırması ve kendi tarihi yorumunu oluşturması sağlanmalıdır. (Ocak,2007: 260)

Tarihi empatinin kullanılabilmesi için konunun uygun tarihi karakterler içermesi, öğrencilerin yaşına seviyesine uygun olması, tarihi belgelerin, araç gereçlerin yeterli olması gibi şartların yerine getirilmesi gereklidir. (Ocak,2007: 260).

### 3.2. İLGİLİ YAYIN VE ARAŞTIRMALAR

Bu başlık altında konuyla ilgili olan bazı araştırmalara yer verilmiştir. Bu araştırmaların ortaya koyduğu sonuçlardan kısaca bahsedilmiştir.

Karabağ (2003) yapmış olduğu doktora çalışmasında, ilköğretim 8. sınıf öğrencileri ile gerçekleştirdiği çalışmada Lee ve Shelmit'in ortaya koyduğu empatik düzeyleri dikkate alarak çalışmasını yürütmüştür. Araştırmacı sonuçta, tarihsel empatinin öğretilbilir ve duyuşsal bir beceri olduğunu ortaya koymuştur.

Kabapınar (2005) yapmış olduğu “Öğrencilerin Gözünden Sosyal Bilgiler Derslerinde Gerçekleştirilen Empati Etkinliklerini Değerlendirmek: Bakalım Öğrenciler Neler Düşünüyor?” adlı çalışmada ilköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencileri ile çeşitli empati etkinlikleri gerçekleştirmiştir.

Coşkun Keskin (2007) “Sosyal Bilgiler Derslerinde Empati Becerilerine Dayalı Öğretim Tekniklerinin Kullanılması” adlı doktora çalışmasında empati becerilerinin yoğunlukta olduğu etkinliklere dayalı olarak; öğrencilerin bilişsel, duyuşsal, ahlaki ve sosyal becerilerini ortaya koymaya çalışmıştır.

Abdullah Uğur (2007) “Oluşturmacı Sosyal Bilgiler Öğretiminde Örnek Olay İncelemesi Tekniği Kullanılan Öğrencilerin Empatik Düşünme Becerilerine Etkisi” adlı yüksek lisans çalışmasında örnek olay yönteminin öğrencilerin empatik becerilerinin kazanılmasındaki etki incelenmiştir.

Besime Arzu Güngör Akıncı (2011) “İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretiminde Temsili Resim Kullanımıyla Tarihsel Düşünme Becerilerinin Geliştirilmesi” adlı doktora çalışmasında temsil resimlerin öğrencilerin düşünce becerilerinin geliştirtmesindeki etkileri incelenmiştir.

#### **4. ROL OYNAMA**

Eğitim dünyasındaki öğrenci merkezli yeni yöntemlerden birisi de, “Rol Oynama Yöntemi”dir. Rol Oynama son yıllarda özellikle Avrupa ve Amerika'daki okullarda çokça kullanılmaya başlayan bir öğretim tekniğidir.

Rol oynama kelime anlamı olarak, tanımlanmış bir duruma göre davranma, durumu canlandırmadır. Rol oynama; Avukat, din adamı, terapist, sosyolog öğretmen (Marshall, 1998:32.37) ve/veya yönetici eğitiminden hap bağımlılarının rehabilitasyonuna birçok alanda yaygın olarak kullanılan bir öğretim tekniğidir (Jackson & Walters, 2000:1019.1025).

Rol oynama yöntemi; düşünce, durum, problem olay vb. nin bir grubun tümü tarafından ya da grup önünde gruptan seçilen üyelerce dramatize edilmesine dayanan bir öğretim yöntemidir (Çebi, 1985: 32).

Rol oynama etkinlikleri yaşayarak öğrenme etkinlikleridir. Öğretimde özel bir yere sahiptir. Öğrenciler bu öğretim yöntemi sayesinde başkalarının kimliğine bürünerek, onların nasıl hissettiğini, düşündüğünü ve etkinlikte bulunduğunu yaşama fırsatı bulurlar.

Rol oynama değişik amaçlarla kullanılabilir. Bunların en önemlileri aşağıdaki gibi sınırlanabilir.

- Tutum ve kavram geliştirme
- Tutum ve kavramları gösterme
- Sosyal durumları derinlemesine anlama
- Toplumsal problemleri çözme
- Problemlerle ilgili denenceleri test etme
- Liderlik ve diğer sosyal becerileri uygulama (Erden, 1996: 141).

Rol yapma etkinlikleri özellikle tarihe yön vermiş kişilerin (Atatürk, padişah, devlet adamı, bilim adamı vb.) yerinde ve zamanında gösterdikleri ileri görüşlülük, yüksek kavrayış, cesaret, fedakârlık ve kahramanlıkları gibi özelliklerin, öğrenciye kazandırılmasında önemli yer tutar.

Rol oynama yönteminin toplumsal olayları ele alınıp tartışılırken, problemleri açıklarken ve çözüm yolları ararken, öğrencileri gerçek yaşamla ilgili durumlara hazırlarken kullanılabileceğimiz bir yöntemdir.

Rol yapma Özellikle ilköğretim çağındaki çocukların topluluk önünde konuşma dilin gelişiminde de önemli bir katkı sağlar öğrenme ortamında alan öğrenciler kendi duygularından sıyrılıp rolünü yaptıkları kişinin veya olgunun yerine geçerler. Böylece empati kurma becerileri gelişir. Tarihsel olayları canlandırmak öğrencilerin bu olaylarla ilgili araştırma isteğini artırır, tarihsel olayların neden ve sonuçlarını daha iyi kavramalarını sağlar.

#### 4.1. ROL OYNAMA YÖNTEMİNİN UYGULAMA BASAMAKLARI

Eğitim alanında rol oynama 1970'lerde birçok çalışma yapılmıştır. Chesler ve Fox (1966) rol oynama yönteminin ilk tanımlanmasını yapmışlardır (Chesler ve Fox, 1966). Onlara göre rol oynamanın etkili bir şekilde uygulanabilmesi için üç temel adım vardır. Bunlar;

- Hazırlık ve öğretim: Rollerini öğretmen hazırlar. Öğrenciler rolleri konusunda eğitilir. Olası problemler tahmin edilir.

- Rol oynama ve tartışma: Rol oynama için yeterince zaman verilir. Rol oynamaya ara verilerek roller hakkında tartışılır. Rol oynama vurgulanan probleme bağlanır.

- Değerlendirme: Rol oynamada öğrendiklerinin etkilerini değerlendirmeleri için öğrenciler cesaretlendirilir. Öğretmen öğrencilerin öğrendikleri değerlendirir.

Chesler ve Fox tarafından hazırlanan bu basamaklar yeterince açık olmayınca 1970 de Fannie ve George Shaftel rol oynama yöntemini yeniden tanımlayarak rol oynama ile işlenecek bir dersin dokuz basamak içermesi gerektiğini savunmuşlardır (Joyce ve Weil, 1992). Bunlar:

- Grubun ilgisini derse çekme
- Katılımcıları seçme
- Sahneyi oluşturma
- Gözlemcileri hazırlama
- Oyunu ortaya koyma
- Tartışma ve değerlendirme
- Oyunu tekrar ortaya koyma
- Tartışma ve değerlendirme
- Genelleme yapmadır.

Derse başlamadan önce öğrencilerin ilgisi konuya derse çekilmelidir. Bunun için gündemdeki konulardan örnekler verilebilir, fıkra veya hikâyeye anlatılabilir, filmler ya da slâytlar izletilebilir. Bu şekilde öğretmen öğrencileri probleme karşı duyarlı hale getirerek derse olan ilgilerini artırır.

Öğrencilerin ön bilgilerini sorular sorularak belirlemek amacıyla rollerin dağıtılmasından önce karakterler hakkında bilgiler verilir, öğrencilerin karakterleri tanımasını sağlar. Öğrenciler rolleri dağıtılması konusunda istekli olmalıdır.

Rollerin dağıtılmasından sonra aktivitenin alan ortam hazırlanır. Hazırlanan ortam tüm öğrenciler tarafından rahatça görülebilmelidir ve öğrenciler rahat hareket edebilmelidir.

Karakterlerin kullanacağı kostümler hazırlanmalıdır. Aktiviteyi izleyen öğrenciler karakterleri rahatça seçebilmelidir.

Gözlemcileri katılımının sağlanabilmesi için aktiviteyi izleyerek hangi sorulara cevap aramaları gerektiği bildirilir. Öğrenciler aktivitede yapılan hareketlerin neden, niçin ve nasıl yapıldığını dikkatli bir şekilde izleyerek aktivite sonunda yapılacak değerlendirmeye katılırlar.

Beşinci basamakta öğrencilerin konuyu doğaçlama canlandırmaları istenir rollerin kısa olması tercih edilir.

Altıncı basamakta aktivite izlenerek karakterlerin ne yapmak istedikleri, nasıl yaptıkları, problemi çözmek için daha farklı nasıl davranabileceği konusunda tartışma ortamı yaratılır.. Yanlış kavramlar tespit edilerek doğru kavramlar ve davranışlardan oluşan yeni bir rol oynama senaryosu hazırlanır.

Yedinci basamakta oyun tekrar ortaya konularak bu oyun esnasında tartışma ve oyun eş zamanlı yürütülür. Öğrenciler rolleri tartışarak gerekirse düzeltirler.

Sekizinci basamakta yeniden değerlendirme yapılır. Bütün öğrenciler tarafından kabul edilen davranış ve olaylar belirlenir. Eğer öğrenciler tarafından kabul gören davranış, gerçek dünyaya uygun değilse öğretmen tarafından sorular sorularak doğru davranış kazandırılmaya çalışılır.

Son basamakta öğrenciler öğrendiklerini günlük hayatta karşılaştıkları problemlerle ilişkilendirirler. Bu amaçla öğrencilerin öğrendiği kavramları kullanarak açıklayabileceği günlük olaylar sunulur, öğrencilere benzer problemler verilerek sorular yöneltilir.

Fannie ve George Shaftel'in eğitim alanında tanımladığı rol oynama yöntemi daha çok duygular, hisler, tutumlar, değerler gibi sosyal konular için önerilmiş, bireylerin kişilik ve karakter eğitiminde kullanılmıştır (Joyce ve Weil, 1992).

#### 4.2. ROL OYNAMA YÖNTEMİNİN YARARLILIKLARI

Rol oynama aktivitelerinde rollerin analizinde, rollerin ortaya konulmasında öğrencilerin birbirleri ile tartışarak devamlı iletişim halinde olmaları sağlanmaktadır. Rol oynama yöntemi, Sosyal Bilgiler konularının daha eğlenceli bir şekilde işlenerek öğrencilerin derse karşı güdülenmesini sağlar, öğrenciler arasındaki sosyal etkileşimi artırır, zor ve karmaşık Sosyal Bilgiler konularının daha iyi anlaşılmasını sağlar, öğrencilerin soyut

kavramlar hakkında imaj oluşturmalarını sağlayarak bu kavramların hatırlanmasını kolaylaştırır.

Rol oynama aktiviteleri grup çalışmasına içerir. Grup çalışmasında öğrenciler birbirleriyle etkileşim içinde bulunmakta, birbirlerinin deneyimlerinden faydalanmaktadır. Öğrenciler bildiği bir kavramı diğerlerine öğretirken daha iyi öğrenmektedir. Rol oynama aktivitelerinde de grup çalışması esastır. Öğrenciler gerek rollerini tanımlarken gerekse rollerini oynarken grup çalışması yapmak zorundadır. Bu çalışmalarda bilgi transferi yapmakta yapabildiği bir konuyu arkadaşlarına aktarmakta ya da arkadaşlarının bilgisinden faydalanmaktadır. Dolayısıyla rol oynama grup çalışması için iyi bir örnektir.

#### **4.2.1. Rol Oynama Eğlenceli ğrenme Ortamı Sağlar**

Rol oynama öğrencilerin derse her yönüyle aktif katılımını sağlayarak zor olarak dşdndkleri soyut ve karmaşık kavramları eğlenceli bir ortamda daha kolay öğrenmelerini sağlar. Rol oynama yöntemiyle öğrenciler soyut kavramların somutlaştırarak o kavramlar hakkında imaj oluştururlar. Soyut kavramların somutlaştırılması öğrencilerin kavramı daha iyi öğrenmesini ve hatırlamasını sağlar.

#### **4.2.2. Rol Oynama Gerçek Dünyadaki Gibi Sosyal Etkileşimi Sağlar**

Rol oynama aktiviteleri, gerçek dünyadaki kadar sosyal etkileşim sağlar. Sosyal yapılandırıcı yaklaşımcılara göre sosyal etkileşim bilginin yapılandırılmasında ana unsurdur (Driver, 1995). Sosyal bir varlık olarak birey, çevresindeki insanlarla etkileşimler sonucunda çevresindeki olaylar hakkında fikirler geliştirir.

#### **4.2.3. Rol Oynama İyi Bir İşbirlikli ğrenme Ortamı Sağlar**

İşbirlikli ğrenme için farklı öğrenme stratejileri önerilmiştir. Rol oynama yöntemi de bunlardan biridir (Jackson ve Walters, 2000). Rol oynama aktivitelerinde rollerin analizinde, rollerin ortaya konulmasında öğrencilerin birbirleri ile tartışarak devamlı iletişim halinde olmaları sağlanmaktadır. Öğrenciler rol oynama yöntemi ile işbirlikli öğrenmenin kazandırdığı tutum, davranış ve bilgiye sahip olabilirler.

#### **4.2.4. Rol Oynama Analogik Düşünmeyi Sağlar**

Analojiler geçmişten günümüze bilim adamları tarafından sıkça kullanılarak farklı olayların aydınlatılmasında yarar sağlamıştır. Analogik düşünme yaratıcı düşünme için

oldukça önemlidir. Öğrenciler ilk olarak ön bilgilerine dayanarak rollerini ortaya koyarlar, rol oynama sırasında roller tekrar düşünülür, gözden geçirilir, kavramsal yapı yeniden düzenlenerek yeni analogiler kurulur. Rol oynama aktivitesi kavramsal değişimi sağlayarak öğrenmeyi daha anlamlı yapar. Öğrencilerin yanlış kavramaları düzeltilir, soyut kavramların zihinde canlandırılması kolaylaşır.

#### 4.3. ROL OYNAMA YÖNTEMİNİN SINIRLILIKLARI

Rol oynama yöntemi çeşitli sınırlılıkları bulunmaktadır. Bunlardan bazıları şunlardır:

Etkinliğin hazırlanmasının zaman alıcı olması iyi planlamanın zorunluluğunun beraberinde getirir. Bu da öğretmenlerin daha fazla zaman harcaması demektir. Ancak burada yine öğretmenin bu konuda gerekli formasyona sahip olması gerekmektedir. Örnek verecek olursak konuların seçiminde, rollerin dağıtımında veya herhangi bir aşamada yanlış bir seçim yönteminin etkililiğini azaltabilir. Yine bir örnek verecek olursak rolleri hep aynı öğrencilerin Rol oynaması diğer öğrencileri olumsuz etkileyebilir.

Bütün bunlara ek olarak öğrencilerin sorumluluğu ciddiye almaması veya isteksiz olması gibi durumlarda etkinliğin verimini düşürebilir. Bu noktada da öğretmenin dersin ilk dakikalarında dikkat çekme motivasyon sağlama noktasında daha yoğun çalışması dersin başında sürece dahil etmesi öğrencilerin isteklerini ön plana çıkarmalıdır.

#### 4.4. İLGİLİ YAYIN VE ARAŞTIRMALAR

Çebi (1985) “Aktif Öğretim Yöntemlerinden Rol Oynama” adlı yüksek lisans tezi ile rol oynama yönteminin öğrenciyi merkeze alan aktif bir öğretim yöntemi olduğunu belirterek, diğer öğretim yöntemleriyle karşılaştırmasını yaparak öğrenme kuramlarıyla ilişkisini incelemiştir.

Üstündağ (1988) tarafından hazırlanan “Dramatizasyon Ağırlıklı Yöntemin Etkililiği” adlı Yüksek Lisans tezi ile ilkökul 2. sınıf Hayat Bilgisi dersinde dramatizasyon ağırlıklı yöntemin takrir yönteminden daha etkili olduğunu ispatlamıştır.

Koç (1998) “Yaratıcı Dramanın Öğrenmeye Etkisi” adlı yüksek lisans tezinde öğrencilerin tarihsel olayları canlandırmalarının ve yaratıcı drama etkinliklerinin tarihe olan ilgilerini artırarak, tarihsel olayların neden ve sonuçlarını daha iyi kavrayabileceğini belirtmiştir.

Şimşek (2000) “İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersinin Öğretiminde Hikaye Anlatım Yönteminin Kullanımı” yüksek lisans tezinde öğrencilerin tarihsel hikayeleri ilgiyle dinledikleri bir başkasının bunları çocuğa anlatmasından daha fazla zevk aldıklarını belirterek, bu hikayelerin çocuk gruplarına basit bir rol oynama biçiminde kullanılabileceğini vurgulamıştır (Şimşek, 2000;17).

Üstündağ (2001)’a göre doğaçlama ve canlandırmalarının eğitim ve öğretimde belirlenen hedef ve davranışların kazandırılmasının yanı sıra yaratıcılığı geliştirme, eleştirel düşünme yeteneğini kazandırma soyut kavramları ve ya da yaşantıları somutlaştırma gibi temel becerilerin gelişmesinde önemli bir yer tuttuğunu belirtmektedir (Üstündağ, 2001: 78).

Yurtalan (2005)’in yaptığı yüksek lisans çalışmasında 6. sınıf tarih konularının öğretiminde drama tekniğinin nasıl kullanılabileceğine ilişkin yaptığı etkinliklerle öğrencilerin konuları öğrenme düzeylerini artıracakı sonucuna varmıştır (Yurtalan, 2005).

Ata (2005)’ya göre oluşturmacı anlayışla tarih dersleri yeniden programlanmalı, bu amaçla tarih dersleri için öğrencilerin tarihi yaparak ve yaşayarak öğrenilebilecekleri tarih laboratuvarları oluşturulmalıdır. Böylece öğrencilerin bu odalarda bir tarihçi gibi çalışması tarihi yeniden yazarak, ürünler ortaya koymaları

Doğan (2006) İlköğretim Okullarında T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersinin Öğretiminde Rol oynama Yönteminin Öğrenme Düzeyine Etkisini incelemiştir.

#### 4.5. ROL OYNAMA VE TARİHSEL EMPATİ İLİŞKİSİ

Birey bazen kendisi olarak, bazen de başkasının rolüne girerek iletişim kurmaktadır. Rol oynama tekniğinde birey karşısındaki kişinin rolüne girerek, olaylara onun bakış açısından bakmaya ve onun hissettiklerini hissetmeye çalışır. Empati karşımızdaki kişinin bakış açısından bakma, “rolünü alma” olarak tanımlandığında, empati eğitiminde rol oynama tekniğinin etkili bir yaklaşım olduğu söylenebilir.

Sosyal konuları farklı boyutları ile görebilmek rol oynama yöntemi ile mümkündür. Öğrencinin Tarihi karakterleri canlandırması ve kendilerini onların yerine koyarak rol yapması canlandığı karakteri daha iyi anlamasına yardımcı olacaktır.

Eğitimde rol oynamada asıl amaç çeşitli rolleri oynayarak anlamak ve öğrenmektir. Rol oynamanın en büyük yararı tarihi empati becerisi için gerekli olan çocuklar kendisini diğer kişinin yerine koyabilme yetisini kazandırmasıdır. Böylece çocuklar özelde rolüne



girilen kişinin bakış açısını anladıkları gibi genel olarak ta insanların olaylara kendi görüş açılarından baktıklarını fark edeceklerdir ki bu da zengin bir deneyim elde etmeleri açısından önemlidir. Piaget'e göre rol oynama kişisel yaşantılarda karar verme becerisinin gelişmesinde tarihsel ve sosyal konuları anlamada etkili bir öğretim tekniği olarak kullanılabilir. ( Aktaran Önder, 2003:138)

Tarihi empati becerisinin kazanılmasında rol-oynama yönteminin önemi açıktır öğrenci kendini başkalarının yerine koyarak aktif öğretimde önemli bir rol alırken, kendini ifade edebilme yetisi gelişir, yaşamı çok yönlü olarak algılayabilir, araştırma istek ve duygusu artar rolünü yaptığı kişinin yerine kendini koyar, canlandırdığı kişinin duygu ve düşüncelerini daha iyi anlar konuma gelir. Rol oynama yöntemi uygulanırken sadece kişiler değil aynı zamanda olaylar ve olgular da göz önünde bulundurulması gerektiğinden rol oynama yöntemini uygulayanların anlatılan olay, olgu ve kişilerle empati kurması gerekmektedir.

## İKİNCİ BÖLÜM

### YÖNTEM

#### 1. ARAŞTIRMANIN MODELİ

Bu çalışmada ön test-son test kontrol gruplu yarı deneysel desen uygulanmıştır. Yarı deneysel desen, deneysel çalışmalarda deney ve kontrol gruplarının rastgele oluşturulmasının çok güç veya imkânsız olduğu durumlarda, önceden oluşturulmuş sınıfların kullanılmasıyla gerçekleştirilen bir desendir. (Robson, 1998). Eşitlenmemiş kontrol gruplu desen olarak adlandırılan bu desende, bir deney ve bir kontrol grubu rastgele seçim dışında bir yolla oluşturulur. Her iki grupta da deney öncesi ve deney sonrası ölçmeler yapılmaktadır (Karasar,2000).

Araştırmada 7. sınıf deney ve kontrol grubundan oluşan iki grup ile çalışılmıştır. Araştırma iki ünite boyunca gerçekleştirilmiştir 1. Ünitedeki uygulamada 7. sınıflardan birer tane kontrol ve deney grupları oluşturulmuştur. II. ünitedeki uygulamada, I. ünitedeki deney grupları kontrol, kontrol grupları deney olmak üzere deney ve kontrol grupları oluşturulmuştur. Gerçek bir deneme modeli olan öntest - sontest kontrol gruplu yarı deneysel modelin simgesel görünümü ve simgelerin anlamları şöyledir:

*Tablo 2. Öntest - Sontest Kontrol Gruplu Yarı Deneysel Modelin Simgesel Görünümü*

G1	R	O1.1	X	O 1.2
G2	R	O 2.1		O 2.2

(Karasar, 2004)

G<sub>1</sub> = Deney Grubu

G<sub>2</sub> = Kontrol Grubu

R = Grupların oluşmasındaki yansızlık

X = Bağımsız Değişken

O = Ölçme

Yukarıdaki desendeki sembollerin anlamları şu şekilde kullanılmaktadır.  $G_1$  deney grubunu,  $G_2$  kontrol grubunu; R; deneklerin gruplara yansız atandığını; O1.1 ve O1.2 deney grubunun öntest ve sontest ölçümlerini; O2.1 ve O2.2 kontrol grubunun öntest ve sontest ölçümlerini; X deney grubundaki deneklere uygulanan bağımsız değişkeni (deneysel değişkeni) göstermektedir.

*Bu modelin araştırmaya uyarlanmış halinin simgesel görünümü şöyledir:*

*Tablo 3. Araştırmadaki 7.Sınıflar İçin Uyarlanmış Öntest - Sontest Kontrol Gruplu Yarı Deneysel Modelin Simgesel Görünümü*

G1	R	O 1.1	X	O 1.2
G2	R	O 2.1		O 2.2
G2	R	O 2.1	X	O2.2
G1	R	O 1.1		O 1.2

$G_1$ , birinci üitedeki uygulamada deney grubuyken, ikinci üitedeki uygulamada kontrol grubudur.

$G_2$ , birinci üitedeki uygulamada kontrol grubuyken, ikinci üitedeki uygulamada deney grubudur.

Ayrıca tarihsel empatiye dayalı rol oynama uygulaması hakkında öğrenci görüşleri alınırken nitel araştırma desenlerinden eylem araştırması yapılmıştır. Eylem araştırmasında amaç uygulamada karşılaşılan sorunları araştırma ve çözüm üretmedir. Yapılandırılmış ya da açık uçlu gözlem, yapılandırılmış ya da açık uçlu görüşme ve doküman analizi eylem araştırmasının veri toplama yöntemleridir. Verilerin analizi betimleme, yansıtma ya da uygulama ile yapılır (Yıldırım ve Şimşek, 2005). “Bu süreçte araştırma ve uygulama iç içedir. Yani araştırma sonuçları uygulamaya hemen aktarılabilir ve uygulamadaki sonuçlar doğrudan araştırılarak yeni sonuçlara ulaşılabilir. Bu yönüyle eylem araştırması ”katılma”, “yansıtma” ve “geliştirme” süreçlerinin üretken bir biçimde işe koşulduğu bir araştırma yaklaşımıdır.” (Yıldırım ve Şimşek, 2005: 78)

Tarihsel Empatiye Dayalı Rol Oynama hakkında öğrencilerden görüşler alınırken eylem araştırması yapılmıştır. Eylem araştırmasının tercih edilmesinin nedeni uygulamada karşılaşılan sorunları ortaya çıkarma ve sorunlara çözüm üretebilmektir.

## 2. EVREN VE ÖRNEKLEM

Araştırmanın çalışma evrenini ilköğretim 7. sınıfa devam eden öğrenciler oluşturmuştur. Araştırmanın çalışma grubu ise Afyonkarahisar Merkez Atatürk İlköğretim Okulun'da öğrenim gören 7. sınıf öğrencileri oluşturmuştur.

7.sınıf öğrencilerinden deney ve kontrol grubu olmak üzere iki grup oluşturulmuştur. Uygulama birinci ve ikinci ünite olmak üzere iki aşamada gerçekleştirilmiştir.

Her bir uygulama için deney ve kontrol gruplarının bilgi seviyesinin denk olması amacıyla öğrencilere öntest uygulanmıştır. Test sonuçları istatistikî analizlere tabii tutulmuş ve ortalamaları ve standart sapmaları hesaplanmıştır. Yapılan hesaplamalar sonucunda deney ve kontrol gruplarının bilgi seviyesi bakımından birbirine denk olduğu görülmüştür. İstatistiksel bulgular üçüncü bölümde (Bulgular ve Yorum) ayrıntılı olarak verilmiştir.

Tablo 4'de Ekonomi ve Sosyal Hayat Ünitesi için deneklerin gruptaki cinsiyet dağılımları ve yüzdeleri verilmiştir. Tabloda 4'de görülmektedir gruptaki cinsiyet dağılımı birbirine yakındır.

*Tablo 4. Ekonomi ve Sosyal Hayat Ünitesinde Deneklerin Cinsiyetlerine Göre Dağılımı*

Ünite		I. Ünite "Ekonomi ve Sosyal Hayat"			
Sınıf		7/C		7/E	
Grup		Deney		Kontrol	
		Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Cinsiyet	Kız	16	46	16	49
	Erkek	19	54	17	51
Toplam		35	100	33	100

Tablo 5'de Yaşayan Demokrasi Ünitesi için deneklerin gruptaki cinsiyet dağılımları ve yüzdeleri verilmiştir. Tabloda 5'de görülmektedir gruptaki cinsiyet dağılımı birbirine yakındır.

Tablo 5. Yaşayan Demokrasi Ünitesinde Deneklerin Cinsiyetlerine Göre Dağılımı

Ünite		II. ünite "Yaşayan Demokrasi"			
Sınıf		7/E		7/C	
Grup		Deney		Kontrol	
		Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Cinsiyet	Kız	16	49	16	46
	Erkek	17	51	19	54
Toplam		33	100	35	100

### 3. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

#### 3.1. ÖNTEST - SONTEST

Araştırma için gerekli verileri toplamak amacıyla iki ünite için ayrı ayrı ön - test ve uygulama sonundaki durumlarını görerek yorum yapabilmek için son - testler geliştirilmiştir. (Ek 1 ve 2) Tablo 6' de Ekonomi ve Sosyal Hayat Ünitesinde Uygulanan Ön Test ve Son Test Uygulamasının ünite konularına göre soru dağılımları, kazanımları ve konuların ders saatleri gösterilmiştir. Tablo 7'de Yaşayan Demokrasi Ünitesi Ön – Test ve Son – Test Uygulamasının ünite konularına göre soru dağılımları, kazanımları ve konuların ders saatleri gösterilmiştir.

Tablo 6. Ekonomik ve Sosyal Hayat Ünitesi Ön – Test ve Son – Test Uygulamasının Ünite Konularına ve Kazanımlara Göre Soru Dağılımları

<b>Ekonomi ve Sosyal Hayat Ünitesi</b>	<b>Ekonomi ve Sosyal Hayat Ünitesi Konularının Ön-Test ve Son Test'te Soru Dağılımları</b>	<b>Kazanımlar</b>	<b>Soru Sayısı</b>
1- Toprakten Gelen Yaşam ( 4 Ders Saati )	7,15,20,23,25,27. Sorular	1. Üretimde ve yönetimde toprağın önemini tarihten örneklerle açıklar.	6 Adet Soru
2- Ülkeler de Birbirine Muhtaç ( 3 Ders Saati )	1,9,11,16,19,28. Sorular	2. Kaynakların, ürünlerin ve ticaret yollarının devletlerin gelişmesindeki önemine tarihten ve günümüzden örnekler verir.	6 Adet Soru

3- Sanayinin Gelişi ve Getirdikleri ( 3 Ders Saati )	2,8,5,10,22,30. Sorular	3. Tarihten ve günümüzden örnekler vererek üretim teknolojisindeki gelişmelerin sosyal ve ekonomik hayata etkilerini değerlendirir.	6 Adet Soru
4- Türklerde Vakıf Kültürü ( 3 Ders Saati )	13,17,24,26,29. Sorular	4. Vakıfların çalışmalarına ve sosyal yaşamdaki rolüne tarihten ve günümüzden örnekler verir.	5 Adet Soru
5- Geçmişte ve Günümüzde Mesleki Eğitim ( 2 Ders Saati )	3,6,12,14,21. Sorular	5. Tarih boyunca Türklerde meslek edindirme ve meslek etiği kazandırmada rol oynayan kurumları tanıtır.	5 Adet Soru
6- Günümüzde Meslek Edinme ( 1 Ders Saati )	4,18. Sorular	6. Eğitimin meslek edindirme hedefini kavrayarak ilgi ve yetenekleri doğrultusunda meslekî tercihlerine yönelik planlama yapar.	2 Adet Soru

*Tablo 7. Yaşayan Demokrasi Ünitesi Ön – Test ve Son – Test Uygulamasının Ünite Konularına ve Kazanımlara Göre Soru Dağılımları*

<b>Yaşayan Demokrasi Ünitesi Konuları</b>	<b>Yaşayan Demokrasi Ünitesi Konularının Ön Test ve Son Test'te Soru Dağılımları</b>	<b>Kazanımlar</b>	<b>Soru Sayısı</b>
1- Türk Devletlerinde Yönetim Anlayışı ( 4 Ders Saati )	1,2,3,4,6,7,14,19,21, 23 ,25. Sorular	1. Tarihsel süreçte Türk devletlerinde yönetim şekli ve egemenlik anlayışındaki değişim ve sürekliliği fark eder.	11 Adet Soru
2- Türkiye Cumhuriyetinin Nitelikleri ve Yönetim Anlayışı ( 4 Ders Saati )	5,8,10,12,15,16,17,18 ,20,24,28,30. Sorular	2. Anayasamızın 2. maddesinde yer alan Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin nitelikleri ile ilgili uygulamalara toplum hayatından örnekler verir. 3. Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin yönetim yapısını yasama, yürütme ve yargı kavramları çerçevesinde analiz eder.	12 Adet Soru
3- Toplum Yaşamına Katılma Yolları ( 2 Ders Saati )	9,11,13,22,26,27,29 Sorular	4. Siyasî partilerin, sivil toplum örgütlerinin, medyanın ve bireylerin, gündemi ve yönetimin karar alma süreçlerini ne şekilde etkilediğini örnekler üzerinden tartışır. 5. İçinde bulunduğu eğitsel ve sosyal faaliyetlerde işleyen süreçleri demokrasinin ilkeleri açısından analiz eder.	7 Adet Soru

### 3.2. ÖLÇME ARACININ GEÇERLİLİK VE GÜVENİLİRLİK ÇALIŞMALARI

Başarı testinin geçerlik ve güvenirlik çalışmalarının yapılması amacıyla, Afyonkarahisar Merkez Atatürk İlköğretim Okulu 8. sınıfta öğrenim gören toplam 100 öğrenci üzerinde pilot uygulama yapılmıştır. Pilot uygulama başarı testi sonucu elde edilen verilerin Kuder- Richardson (KR-20) katsayısına bakılmıştır. Ölçeğin üst %27 ve alt %27 dilimde yer alan öğrencileri ayırt edip etmediğini belirlemek için üst %27 ve alt %27 ortalama puanlar arasındaki farklar her bir madde için incelenmiştir (Büyüköztürk, 2005). Madde analizi uygulanarak her bir maddenin güçlük ve ayırt edicilik indeksleri hesaplanmıştır. Hesaplanan KR–20 katsayılarını yükseltmek için, maddelerin karşılık geldiği kazanımlar da göz önünde bulundurularak ilgili maddeler testten çıkarılmış ve testler mümkün olduğunca güvenilir hale getirilmiştir.

Madde analizi sonucu başarı testlerinde “Ekonomi ve Sosyal Hayat” ünitesi başarı testinde 34 maddenin, “Yaşayan Demokrasi” ünitesi başarı testinde 32 maddenin güçlük derecesi ve ayırt edicilik indeksi hesaplanmıştır. Ayırt edicilik indeksi. 30’un altında olan maddeler “Ekonomi ve Sosyal Hayat” ünitesinde 4 madde, “Yaşayan Demokrasi” ünitesinde 2 madde toplam 6 madde testlerden çıkarılmıştır. Bu işlemler sonucunda “Ekonomi ve Sosyal Hayat” ünitesinde kalan 30 madde, “Yaşayan Demokrasi” ünitesinden 30 madde ile asıl başarı testleri oluşturularak uygulamaya hazır hale getirilmiştir. Ayrıca ön uygulama testinin KR–20 güvenirlik katsayısı madde kovaryanslarından yararlanılarak hesaplanmış ve KR–20 güvenirlik katsayısı “Ekonomi ve Sosyal Hayat” ünitesinde 0.76, “Yaşayan Demokrasi” ünitesinden 0,78 olarak bulunmuştur. Ön uygulama başarı testlerinde yer alan “Ekonomi ve Sosyal Hayat” ünitesinin 34 maddesi ile “Yaşayan Demokrasi” ünitesinin 32 maddesinin ve bu maddelere ilişkin güçlük ve ayırt edicilik indeksi tablo 8 ve 9’da verilmiştir.

Tablo 8. “Ekonomi ve Sosyal Hayat” ünitesi Ön Uygulama Testi Madde Analiz Tablosu

<b>TERCİH</b> <b>Madde</b> <b>No.</b>	<b>A</b>	<b>B</b>	<b>C</b>	<b>D</b>	<b>BOŞ</b>	<b>ERİŞEMEYEN</b>	<b>Doğru</b> <b>cevap</b> <b>yüzdesi</b>	<b>P=Güçlük</b> <b>D=Ayırt</b> <b>edicilik</b> <b>indeksi</b>
<i>Üst</i>	15	2	2	8	-	-	0,55	<i>P=0,45</i>
<i>I(A)</i>	6	5	3	11	2	-	0,22	<i>D=0,33</i>
<i>Alt</i>								

<i>Üst</i> 2(B) <i>Alt</i>	1	12	1	13	-	-	0,44	<i>P= 0,39</i> <i>d=0,11</i>
	5	9	4	9	-	-	0,33	
<i>Üst</i> 3(A) <i>Alt</i>	23	2	1	1	-	-	0,85	<i>P=0,71</i> <i>d=0,37</i>
	13	4	3	6	1	-	0,48	
<i>Üst</i> 4(D) <i>Alt</i>	3	2	4	18	-	-	0,66	<i>P=0,54</i> <i>d=0,40</i>
	5	5	8	7	2	-	0,25	
<i>Üst</i> 5(B) <i>Alt</i>	-	20	7	-	-	-	0,74	<i>P=0,64</i> <i>d=0,59</i>
	8	4	11	3	1	-	0,14	
<i>Üst</i> 6(C) <i>Alt</i>	3	2	18	4	-	-	0,66	<i>P=0,55</i> <i>d=0,44</i>
	13	4	6	2	2	-	0,22	
<i>Üst</i> 7(B) <i>Alt</i>	2	19	1	5	-	-	0,70	<i>P=0,60</i> <i>d=0,55</i>
	3	4	12	7	1	-	0,14	
<i>Üst</i> 8(C) <i>Alt</i>	2	17	7	1	-	-	0,62	<i>P=0,57</i> <i>d= 0,11</i>
	3	14	9	1	-	-	0,51	
<i>Üst</i> 9(C) <i>Alt</i>	1	1	24	-	1	-	0,88	<i>P=0,73</i> <i>d=0,55</i>
	6	5	9	3	4	-	0,33	
<i>Üst</i> 10(A) <i>Alt</i>	20	2	1	4	-	-	0,74	<i>P=0,64</i> <i>d=0,59</i>
	4	6	5	12	-	-	0,14	



<i>Üst</i>	2	1	22	2	-	-	0,81	<i>P=0,67</i> <i>d=0,51</i>
<i>11(C)</i>								
<i>Alt</i>	2	9	8	7	1	-	0,29	
<i>Üst</i>	2	21	2	2	-	-	0,77	<i>P=0,65</i> <i>d=0,59</i>
<i>12(B)</i>								
<i>Alt</i>	6	5	8	6	2	-	0,18	
<i>Üst</i>	23	4	-	-	-	-	0,85	<i>P=0,73</i> <i>d=0,51</i>
<i>13(A)</i>								
<i>Alt</i>	9	8	3	7	-	-	0,33	
<i>Üst</i>	1	3	19	4	-	-	0,70	<i>P=0,59</i> <i>d=0,51</i>
<i>14(C)</i>								
<i>Alt</i>	6	2	5	12	2	-	0,18	
<i>Üst</i>	1	3	-	23	-	-	0,85	<i>P=0,71</i> <i>d=0,59</i>
<i>15(D)</i>								
<i>Alt</i>	6	7	7	7	-	-	0,25	
<i>Üst</i>	16	8	2	1	-	-	0,59	<i>P=0,49</i> <i>d=0,40</i>
<i>16(A)</i>								
<i>Alt</i>	5	8	8	6	-	-	0,18	
<i>Üst</i>	20	3	2	2	-	-	0,74	<i>P=0,61</i> <i>d=0,44</i>
<i>17(A)</i>								
<i>Alt</i>	8	10	7	2	-	-	0,29	
<i>Üst</i>	2	1	4	20	-	-	0,74	<i>P=0,59</i> <i>d=0,33</i>
<i>18(D)</i>								
<i>Alt</i>	5	7	4	11	-	-	0,40	
<i>Üst</i>	3	2	3	19	-	-	0,70	<i>P=0,57</i> <i>d=0,40</i>
<i>19(D)</i>								
<i>Alt</i>	6	6	5	8	2	-	0,29	

<i>Üst</i>	1	20	3	3	-	-	0,74	<i>P=0,61</i> <i>d=0,37</i>
<i>20(B)</i> <i>Alt</i>	2	10	3	12	-	-	0,37	
<i>Üst</i>	19	2	6	-	-	-	0,22	<i>P=0,33</i> <i>d= -0,18</i>
<i>21(C)</i> <i>Alt</i>	9	4	11	3	-	-	0,40	
<i>Üst</i>	2	3	20	2	-	-	0,74	<i>P=0,61</i> <i>d= 0,44</i>
<i>22(C)</i> <i>Alt</i>	7	6	8	6	-	-	0,29	
<i>Üst</i>	5	20	1	1	-	-	0,74	<i>P=0,62</i> <i>d=0,51</i>
<i>23(B)</i> <i>Alt</i>	16	6	1	4	-	-	0,22	
<i>Üst</i>	5	1	19	2	-	-	0,70	<i>P=0,57</i> <i>d= 0,44</i>
<i>24(C)</i> <i>Alt</i>	8	6	7	5	1	-	0,25	
<i>Üst</i>	23	1	2	1	-	-	0,85	<i>P=0,70</i> <i>d=0,48</i>
<i>25(A)</i> <i>Alt</i>	10	1	14	2	-	-	0,37	
<i>Üst</i>	3	-	-	24	-	-	0,88	<i>P=0,72</i> <i>D=0,48</i>
<i>26(D)</i> <i>Alt</i>	9	5	2	11	-	-	0,40	
<i>Üst</i>	3	13	9	2	-	-	0,33	<i>P=0,27</i> <i>d=0,14</i>
<i>27(C)</i> <i>Alt</i>	1	14	5	7	-	-	0,18	
<i>Üst</i>	2	25	-	-	-	-	0,92	<i>P=0,76</i> <i>d=0,48</i>
<i>28(B)</i> <i>Alt</i>	8	12	3	3	1	-	0,44	

<i>Üst</i> 29(C) <i>Alt</i>	1	1	25	-	-	-	0,92	$P=0,77$ $d=0,40$
	4	3	14	5	1	-	0,51	
<i>Üst</i> 30(D) <i>Alt</i>	3	2	3	19	-	-	0,70	$P=0,57$ $d=0,40$
	6	5	7	8	1	-	0,29	
<i>Üst</i> 31(D) <i>Alt</i>	2	3	1	21	-	-	0,77	$P=0,64$ $d=0,37$
	4	6	6	11	-	-	0,40	
<i>Üst</i> 32(C) <i>Alt</i>	4	4	18	1	-	-	0,66	$P=0,54$ $d=0,37$
	7	8	8	4	-	-	0,29	
<i>Üst</i> 33(A) <i>Alt</i>	15	6	4	2	-	-	0,55	$P=0,45$ $d=0,33$
	6	8	7	6	-	-	0,22	
<i>Üst</i> 34(A) <i>Alt</i>	22	4	1	-	-	-	0,81	$P=0,68$ $d=0,59$
	6	16	2	3	-	-	0,22	

Tablo 8 incelendiğinde, 4. sorunun ayırt edicilik indeksinin, 0.30'nin altında olduğu görülmüş ve bu sorunun ölçekten çıkarılmasına karar verilmiştir. Genel olarak, madde toplam korelasyonu 0.30 ve daha yüksek olan maddelerin bireyleri iyi derecede ayırt ettiği, 0.20–0.30 arasında kalan maddelerin zorunlu görülmesi halinde teste alınabileceği, 0.20'den daha düşük maddelerin ise testten atılması gerektiği söylenebilir (Tekin, 1996; Osborne & Ratcliffe, 2002; Büyüköztürk, 2005). Madde ayırt edicilik indeksi düşük olan 2,8,21 ve 27. sorular asıl ölçme aracına alınmamıştır.

Tablo 9. “Yaşayan Demokrasi” ünitesi Ön Uygulama Testi Madde Analiz Tablosu

<b>TERCİH</b> <b>Madde</b> <b>No.</b>	<b>A</b>	<b>B</b>	<b>C</b>	<b>D</b>	<b>BOŞ</b>	<b>ERİŞMEYEN</b>	<b>Doğru</b> <b>cevap</b> <b>yüzdesi</b>	<b>P=Güçlük</b> <b>D=Ayır</b> <b>edicilik</b> <b>indeksi</b>
Üst 1(A)	14	1	5	7	-	-	0,51	P=0,42 D=0,33
Alt	5	5	4	11	2	-	0,18	
Üst 2(B)	2	20	1	4	-	-	0,74	P= 0,61 D=0,48
Alt	5	7	5	10	-	-	0,25	
Üst 3(C)	1	2	23	1	-	-	0,85	P=0,72 D=0,33
Alt	4	3	14	6	-	-	0,51	
Üst 4(A)	19	2	3	3	-	-	0,70	P=0,57 D=0,44
Alt	7	6	5	7	2	-	0,25	
Üst 5(B)	-	20	7	-	-	-	0,74	P=0,61 D=0,33
Alt	4	11	8	3	1	-	0,40	
Üst 6(D)	11	7	3	6	-	-	0,22	P=0,18 D=0,14
Alt	13	4	6	2	2	-	0,07	
Üst 7(C)	2	1	19	5	-	-	0,70	P=0,58 d=0,37
Alt	3	4	9	7	4	-	0,33	
Üst	2	2	2	21	-	-	0,77	P=0,63

8(D) Alt	5	7	6	9	-	-	0,33	$d=0,44$
Üst 9(D)	-	1	1	24	1	-	0,88	$P=0,73$
Alt	2	5	6	9	3	-	0,33	$d=0,55$
Üst 10(C)	1	1	20	5	-	-	0,74	$P=0,62$
Alt	3	5	6	13	-	-	0,22	$d=0,51$
Üst 11(A)	22	2	1	2	-	-	0,81	$P=0,67$
Alt	8	3	5	10	1	-	0,29	$d=0,51$
Üst 12(D)	2	2	3	20	-	-	0,74	$P=0,61$
Alt	4	6	7	8	2	-	0,29	$d=0,44$
Üst 13(B)	4	23	-	-	-	-	0,85	$P=0,70$
Alt	10	9	3	4	1	-	0,33	$d=0,51$
Üst 14(C)	2	2	19	4	-	-	0,70	$P=0,57$
Alt	5	2	7	11	2	-	0,25	$d=0,44$
Üst 15(D)	1	3	1	22	-	-	0,81	$P=0,67$
Alt	6	7	7	7	-	-	0,25	$d=0,55$
Üst 16(B)	1	18	2	6	-	-	0,66	$P=0,54$
Alt	6	8	7	6	-	-	0,29	$D=0,37$
Üst	4	2	1	20	-	-	0,74	$P=0,61$

<i>17(D)</i> <i>Alt</i>	8	2	7	10	-	-	0,37	<i>d=0,37</i>
<i>Üst</i> <i>18(C)</i>	4	1	20	2	-	-	0,74	<i>P=0,61</i>
<i>Alt</i>	5	7	9	6	-	-	0,33	<i>d=0,40</i>
<i>Üst</i> <i>19(C)</i>	1	2	24	-	-	-	0,88	<i>P=0,81</i>
<i>Alt</i>	1	2	20	4	-	-	0,74	<i>d=0,14</i>
<i>Üst</i> <i>20(C)</i>	1	3	20	3	-	-	0,74	<i>P=0,61</i>
<i>Alt</i>	2	4	9	12	-	-	0,33	<i>d=0,40</i>
<i>Üst</i> <i>21(B)</i>	4	21	1	1	-	-	0,77	<i>P=0,63</i>
<i>Alt</i>	7	9	6	3	2	-	0,33	<i>d= 0,44</i>
<i>Üst</i> <i>22(C)</i>	2	2	22	1	-	-	0,81	<i>P=0,67</i>
<i>Alt</i>	5	6	8	7	1	-	0,29	<i>d= 0,51</i>
<i>Üst</i> <i>23(C)</i>	5	1	20	1	-	-	0,74	<i>P=0,62</i>
<i>Alt</i>	16	1	6	4	-	-	0,22	<i>d=0,51</i>
<i>Üst</i> <i>24(B)</i>	2	20	1	4	-	-	0,74	<i>P=0,61</i>
<i>Alt</i>	6	8	6	5	2	-	0,29	<i>d= 0,44</i>
<i>Üst</i> <i>25(C)</i>	1	1	23	2	-	-	0,85	<i>P=0,70</i>
<i>Alt</i>	2	1	10	14	-	-	0,37	<i>d=0,48</i>
<i>Üst</i>	-	24	-	3	-	-	0,88	<i>P=0,74</i>

26(B) Alt	12	6	2	7	-	-	0,22	$d=0,66$
Üst 27(A)	22	-	3	2	-	-	0,81	$P=0,67$
Alt	9	4	6	7	1	-	0,33	$d=0,48$
Üst 28(B)	2	25	-	-	-	-	0,92	$P=0,77$
Alt	8	14	1	2	2	-	0,51	$d=0,40$
Üst 29(D)	1	1	-	25	-	-	0,92	$P=0,78$
Alt	3	4	4	15	1	-	0,55	$d=0,37$
Üst 30(A)	25	2	-	-	-	-	0,92	$P=0,79$
Alt	5	10	7	4	1	-	0,18	$d=0,74$
Üst 31(A)	23	2	1	1	-	-	0,85	$P=0,70$
Alt	9	2	6	8	2	-	0,33	$d=0,51$
Üst 32(A)	19	4	1	3	-	-	0,70	$P=0,57$
Alt	8	6	6	5	2	-	0,29	$d=0,40$

Tablo 9 incelendiğinde, 2. sorunun ayırt edicilik indeksinin, 0.30'nin altında olduğu görülmüş ve bu sorunun ölçekten çıkarılmasına karar verilmiştir. Genel olarak, madde toplam korelasyonu 0.30 ve daha yüksek olan maddelerin bireyleri iyi derecede ayırt ettiği, 0.20–0.30 arasında kalan maddelerin zorunlu görülmesi halinde teste alınabileceği, 0.20'den daha düşük maddelerin ise testten atılması gerektiği söylenebilir (Tekin, 1996; Osborne & Ratcliffe, 2002; Büyüköztürk, 2005). Madde ayırt edicilik indeksi düşük olan 6 ve 19. sorular asıl ölçme aracına alınmamıştır.

### 3.3. KURAMSAL ARAŞTIRMA

Kuramsal açıdan araştırmayı desteklemek amacıyla konuyla ilgili yerli ve yabancı kaynaklara ulaşılmaya çalışılmıştır. Ayrıca konuyla ilgili uzman görüşlerine de başvurulmuştur.

### 3.4. TARİHSEL EMPATİYE DAYALI ROL OYNAMA GÖRÜŞME FORMU

Tarihsel Empatiye Dayalı Rol Oynama uygulaması sonunda öğrencilerin uygulamayla ilgili görüşlerini, düşüncelerini ve eleştirilerini öğrenmek ve öntest - sontest sonuçlarıyla karşılaştırma yapmak amacıyla 6 adet sorudan oluşan görüşme formu uygulanmıştır. (Ek 3) Hazırlanan görüşme formu Ekonomi ve Sosyal Hayat Ünitesinde deney grubu olan 7/C sınıfından 15 öğrenciye Ekonomi ve Sosyal Hayat ünitesinin sonunda, Yaşayan Demokrasi ünitesinde deney grubu olan 7/E sınıfından 15 öğrenciye Yaşayan Demokrasi Ünitesinin sonunda uygulanmış iki ünitenin sonunda toplam 30 öğrenciye Tarihsel Empatiye Dayalı Rol Oynama uygulaması görüşme formu uygulaması yapılmıştır.

## 5. VERİLERİN TOPLANMASI VE UYGULAMA SÜRECİ

Uygulamanın en başında hem deney hem de kontrol grubu öğrencilerine güvenilirlik çalışmalarından geçmiş ön test uygulanmıştır. Araştırma modelinde öntestin bulunması, grupların deney öncesi benzerlik derecelerinin bilinmesine ve son test sonuçlarının buna göre düzeltilmesine yardım eder. (Karasar, 2006:97)

Öğrencilere Tarihsel Empatiye Dayalı Rol Oynama uygulamasına başlamadan önce ayrıntılı bir biçimde uygulama sürecinin nasıl geçeceği, nelere dikkat etmeleri gerektiği konusunda bilgiler verildi. Yapılacak çalışmalar için sınıfta internet bağlantılı bilgisayar bulundurulmuştur.

Tarihsel Empatiye Dayalı Rol Oynama uygulamasının Ekonomi ve Sosyal Hayat ünitesinde 7/C sınıfı deney grubu 7/E sınıfı kontrol grubu olarak atanmıştır. Bu süreçte kontrol grubunda ise öntest uygulamasından sonra ünite 2005 Sosyal Bilgiler Öğretim Programına göre işlenmiştir. Ünite sonunda son test uygulanmıştır. Ünite öncesinde ilk test ünite sonrasında son test uygulanmıştır.

Tarihsel Empatiye Dayalı Rol Oynama uygulamasının Yaşayan Demokrasi ünitesinde 7/E sınıfı deney grubu 7/C sınıfı kontrol grubu olarak tespit edilmiştir. Kontrol grubunda ise öntest uygulamasından sonra ünite 2005 Sosyal Bilgiler Öğretim Programına



göre işlenmiştir. Ünite sonunda son test uygulanmıştır. Ünite öncesinde ilk test ünite sonrasında son test uygulanmıştır.

Tarihsel Empatiye Dayalı Rol Oynama uygulama aşamasında derslerde rol dağılımı öğrenci istekleri göz önünde bulundurularak uygulanmıştır. Tarihsel Empati uygulamasında öğrencilere rol oynama bölümünde canlandırılan karakterlerin yerine kendilerini koyarak yani Tarihsel Empati yöntemini uygulayarak düşüncelerini ve olay ve olguları o şekilde değerlendirmeleri istenmiştir.

Tarihsel Empatiye Dayalı Rol Oynama uygulaması Ekonomi ve Sosyal Hayat ünitesinde altı konu ile 18 saat Yaşayan Demokrasi ünitesi üç konu ile 12 saat toplam 30 saat sürmüştür.

Tarihsel Empatiye Dayalı Rol Oynama uygulamasında deney ve kontrol gruplarına aynı öğretmen girmiş ve uygulamalarda farklılıklar olmamasına dikkat edilmiştir.

Tüm öğrenci gruplarına deney ve kontrol grubu olduktan sonra öğrencilerin Tarihsel Empatiye Dayalı Rol Oynama hakkındaki görüşlerini ve eleştirilerini öğrenmek ve 2005 Sosyal Bilgiler Öğretim Programına göre öğretim anlayışıyla karşılaştırmalarını sağlamak amacıyla görüşme formu uygulanmıştır.

## **6. VERİLERİN ANALİZİ**

Deney ve kontrol gruplarına uygulanan ön test ve son testlerden toplanan veriler istatistiksel işlemlere tabii tutulmuş ve bulunan sonuçlar yorumlanmıştır.

Uygulama sonunda öğrencilere Tarihsel Empatiye Dayalı Rol Oynama görüşme formu uygulanmıştır. Formdaki 6 madde Tarihsel Empatiye Dayalı Rol Oynama ile ilgili genel görüşler için alt temalar olarak belirlenmiştir. Bu temalar belirlenirken öğrencilerin cevaplarındaki kelimeler ve cümleler analiz edilmiş ve yorumlanmıştır. Nitel verilerin çözümlenmesinde NVivo 7 bilgisayar programından faydalanılmıştır.

## ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

### BULGULAR VE YORUMLAR

#### 1. ÖĞRENCİLERİN AKADEMİK BAŞARI DÜZEYİ BAKIMINDAN ÖNTEST SONUÇLARININ KARŞILAŞTIRILMASI

Ekonomi ve Sosyal Hayat ve Yaşayan Demokrasi Ünitelerinde 2005 Sosyal Bilgiler Öğretim Programının uygulandığı kontrol grubu ile Tarihsel Empatiye Dayalı Rol Oynama yönteminin uygulandığı deney grubu öğrencilerinin, uygulama öncesi akademik başarılarını ölçmek amacıyla uygulanan ön testin, anlamlılık düzeyini bulmak amacıyla bağımsız gruplar t- testi ile analiz edilmiş sonuçlar Tablo 10 ve 11’da verilmiştir.

*Tablo 10. Ekonomi ve Sosyal Hayat Ünitesinde Deney ve Kontrol Gruplarının Öntest Puanlarına İlişkin Bulgular*

Grup	N	X	SS	P
Deney Grubu	35	66.25	15.47	0.354
Kontrol Grubu	33	61.34	14.11	

$p < 0.05$

Ekonomi ve Sosyal Hayat Ünitesinde Tarihsel Empatiye Dayalı Rol Oynama uygulamasında ön test sonuçlarına göre; deney grubu öğrencilerinin ortalaması 66.25 iken kontrol grubu öğrencilerinin ortalaması 61.34’dır.

Ortalamaların birbirine yakın olması deney ve kontrol gruplarının öğrencilerinin seviyelerinin birbirine yakın olduğunu göstermektedir. Ayrıca, p değerlerine bakıldığında deney ve kontrol grubu başarıları arasındaki fark anlamlı olmadığından grupların birbirine denk olduğu söylenebilir.

*Tablo 11. Yaşayan Demokrasi Ünitesinde Deney ve Kontrol Gruplarının Öntest Puanlarına İlişkin Bulgular*

Grup	N	X	SS	P
Deney Grubu	33	68.50	11.30	0.357
Kontrol Grubu	35	72.36	12.06	

$p < 0.05$

Yaşayan Demokrasi Ünitesinde Tarihsel Empatiye Dayalı Rol Oynama uygulamasında ön test sonuçlarına göre; deney grubu öğrencilerinin ortalaması 68.50 iken kontrol grubu öğrencilerinin ortalaması 72.36'dır.

Ortalamaların birbirine olan yakınlığı deney ve kontrol gruplarının öğrencilerinin seviyelerinin birbirine yakın olduğunu göstermektedir. Ayrıca, p değerlerine bakıldığında deney ve kontrol grubu başarıları arasındaki fark anlamlı olmadığından grupların birbirine denk olduğu söylenebilir.

## **2. ALT PROBLEMLERE İLİŞKİN BULGULAR VE YORUMLAR**

### **2.1. BİRİNCİ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR VE YORUMLAR**

Alt Problem: İlköğretim 7. Sınıf Sosyal Bilgiler dersi “Ekonomi ve Sosyal Hayat” ünitesinde, Tarihsel Empatiye Dayalı Rol Oynama uygulaması yapılan grup (deney grubu) ve 2005 Sosyal Bilgiler Öğretim Programının uygulandığı grup (kontrol grubu) arasında akademik başarı düzeyleri bakımından anlamlı bir fark var mıdır?

Uygulama sonunda deney ve kontrol gruplarına son test uygulanmıştır ve “Ekonomi ve Sosyal Hayat” ünitesinde 2005 Sosyal Bilgiler Öğretim Programının uygulandığı kontrol grubu ile Tarihsel Empatiye Dayalı Rol Oynama öğrenme yönteminin uygulandığı deney grubu öğrencilerinin, uygulama sonrası akademik başarılarını ölçmek amacıyla uygulanan son testin, anlamlılık düzeyini bulmak amacıyla bağımsız gruplar t- testi ile analiz edilmiş sonuçlar Tablo 12’de verilmiştir.

*Tablo 12. Ekonomi ve Sosyal Hayat Ünitesinde Deney ve Kontrol Gruplarının Sontest Puanlarına İlişkin Bulgular*

Grup	N	X	SS	P
Deney Grubu	35	87.32	11.56	0.003*
Kontrol Grubu	33	71.46	12.15	

\*p<0.05

Ekonomi ve Sosyal Hayat Ünitesinde Tarihsel Empatiye Dayalı Rol Oynama uygulamasının deney ve kontrol gruplarının akademik başarı düzeylerini ölçmek için uygulanan son test sonuçlarına göre deney grubu öğrencilerinin ortalaması 87.32 iken kontrol grubu öğrencilerinin ortalaması 71.46'dır.

Akademik başarı düzeyi bakımından gruplar arası fark 0.05 düzeyinde anlamlıdır. Bu sonuçlara göre, deney grubuna uygulanan Tarihsel Empatiye Dayalı Rol Oynama uygulamasının kontrol grubuna uygulanan 2005 Sosyal Bilgiler Öğretim Programının uygulamasına göre daha başarılı olduğu söylenebilir.

Deney ve kontrol grubunun uygulama sonrası aritmetik ortalamalarına bakıldığında deney grubunun ortalaması yüksek olduğu için farkın deney grubunun lehine olduğu görülmektedir. Buna göre 2005 Sosyal Bilgiler Öğretim Programının uygulamasının öğrenci başarısına olumlu yöndeki etkisinin deney grubunda kullanılan Tarihsel Empatiye Dayalı Rol Oynama öğrenme yöntemi kadar olmadığı, Tarihsel Empatiye Dayalı Rol Oynama yönteminin öğrencinin akademik başarısını arttırdığı söylenebilir. Bunun nedenlerinden biri de konuları daha iyi özümseyen öğrencilerin bu konularla ilgilerinin artmasından kaynaklanabilir. Tarihsel Empatiye Dayalı Rol Oynama öğrenme yönteminde grup elemanlarının birbirleri ile karşılıklı dayanışma içinde olmaları ve öğrencilerin aktif olması akademik başarıyı arttırabilir.

*Tablo 13. Ekonomi ve Sosyal Hayat Ünitesinde Deney Grubunun Öntest ve Sontest Puanlarına İlişkin Bulgular*

Test	N	X	SS	P
Ön Test	35	66.25	15.47	0.003*
Son Test	35	87.32	11.56	

\*p<0.05

Ekonomi ve Sosyal Hayat Ünitesinde Tarihsel Empatiye Dayalı Rol Oynama uygulamasının deney grubunun akademik başarı düzeylerini ölçmek için uygulanan öntest ve sontest sonuçlarına göre deney grubunun öntest ortalaması 66.25 iken sontest ortalaması 87.32'dir.

*Tablo 14. Ekonomi ve Sosyal Hayat Ünitesinde Kontrol Grubunun Öntest ve Sontest Puanlarına İlişkin Bulgular*

Test	N	X	SS	P
Ön Test	33	61.34	14.11	0.004*
Son Test	33	71.46	12.15	

\*p<0.05

Ekonomi ve Sosyal Hayat Ünitesinde 2005 Sosyal Bilgiler Öğretim Programının uygulandığı kontrol grubunun akademik başarı düzeylerini ölçmek için uygulanan öntest ve sontest sonuçlarına göre kontrol grubunun öntest ortalaması 61.34 iken sontest ortalaması 71.46'dır.

Ekonomi ve Sosyal Hayat Ünitesinde Deney ve Kontrol gruplarının ön test ve son test puanlarına ilişkin bulgularına göre Tarihsel Empatiye Dayalı Rol Oynama yönteminin uygulandığı ve 2005 Sosyal Bilgiler Öğretim Programının uygulandığı sınıfların ön test ve son test puanlarına göre akademik başarı düzeyi bakımından farkın 0.05 düzeyinde anlamlı olduğu ortaya çıkmıştır. Fakat 0.05 düzeyinde anlamlılığın aynı zamanda ortalama artış oranları incelendiğinde Tarihsel Empatiye Dayalı Rol Oynama Yönteminin uygulandığı deney grubundaki anlamlı artışın 2005 Sosyal Bilgiler Öğretim Programının uygulandığı kontrol grubuna göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bu bakımdan Tarihsel Empatiye Dayalı Rol Oynama Yönteminin Öğretmen 2005 Sosyal Bilgiler Öğretim Programının uygulamasına göre daha etkili bir yöntem olduğu ortaya çıkarılmıştır.

## 2.2. İKİNCİ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR VE YORUMLAR

Alt Problem: İlköğretim 7. Sınıf Sosyal Bilgiler dersi “Yaşayan Demokrasi” ünitesinde, Tarihsel Empatiye Dayalı Rol Oynama uygulaması yapılan grup (deney grubu)

ve 2005 Sosyal Bilgiler Öğretim Programının uygulandığı grup (kontrol grubu) arasında akademik başarı düzeyleri bakımından anlamlı bir fark var mıdır?

Uygulama sonunda deney ve kontrol gruplarına son test uygulanmıştır ve “Yaşayan Demokrasi” ünitesinde 2005 Sosyal Bilgiler Öğretim Programının uygulandığı kontrol grubu ile Tarihsel Empatiye Dayalı Rol Oynama yönteminin uygulandığı deney grubu öğrencilerinin, uygulama sonrası akademik başarılarını ölçmek amacıyla uygulanan son testin, anlamlılık düzeyini bulmak amacıyla bağımsız gruplar t- testi ile analiz edilmiş sonuçlar Tablo 15’da verilmiştir.

*Tablo 15. Yaşayan Demokrasi Ünitesinde Deney ve Kontrol Gruplarının Sontest Puanlarına İlişkin Bulgular*

Grup	N	X	SS	P
Deney Grubu	33	88.36	8.12	0.045*
Kontrol Grubu	35	77.40	17.62	

\*p<0.05

Yaşayan Demokrasi ünitesinde Tarihsel Empatiye Dayalı Rol Oynama uygulamasının deney ve kontrol gruplarının akademik başarı düzeylerini ölçmek için uygulanan son test sonuçlarına göre deney grubu öğrencilerinin ortalaması 88.36 iken kontrol grubu öğrencilerinin ortalaması 77.40’dır. Bu sonuçlara göre, deney grubunun kontrol grubuna göre daha başarılı olduğu söylenebilir.

*Tablo 16. Yaşayan Demokrasi Ünitesinde Deney Grubunun Öntest ve Sontest Puanlarına İlişkin Bulgular*

Grup	N	X	SS	P*
Öntest	33	68.50	11.30	0.000*
Sontest	33	88.36	8.12	

\*p<0.05

Yaşayan Demokrasi ünitesinde Tarihsel Empatiye Dayalı Rol Oynama uygulamasının deney grubunun akademik başarı düzeylerini ölçmek için uygulanan ön test

ve sontest sonuçlarına göre deney grubunun öntest ortalaması 68.50 iken sontest ortalaması 88.36'dır.

*Tablo 17. Yaşayan Demokrasi Ünitesinde Kontrol Grubunun Öntest ve Sontest Puanlarına İlişkin Bulgular*

Grup	N	X	SS	P
Öntest	35	72.36	11.30	0.000*
Sontest	35	77.40	27.62	

\*p<0.05

Yaşayan Demokrasi ünitesinde Tarihsel Empatiye Dayalı Rol Oynama uygulamasının kontrol grubunun akademik başarı düzeylerini ölçmek için uygulanan ön test ve sontest sonuçlarına göre deney grubunun öntest ortalaması 72.36 iken sontest ortalaması 77.40'dır.

Yaşayan Demokrasi Ünitesinde Deney ve Kontrol gruplarının ön test ve son test puanlarına ilişkin bulgularına göre Tarihsel Empatiye Dayalı Rol Oynama yönteminin uygulandığı ve 2005 Sosyal Bilgiler Öğretim Programının uygulandığı sınıfların ön test ve son test puanlarına göre akademik başarı düzeyi bakımından farkın 0.05 düzeyinde anlamlı olduğu ortaya çıkmıştır. Fakat 0.05 düzeyinde anlamlılığın aynı zamanda ortalama artış oranları incelendiğinde Tarihsel Empatiye Dayalı Rol Oynama Yönteminin uygulandığı deney grubundaki anlamlı artışın 2005 Sosyal Bilgiler Öğretim Programının uygulandığı kontrol grubuna göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bu bakımdan Tarihsel Empatiye Dayalı Rol Oynama Yönteminin 2005 Sosyal Bilgiler Öğretim Programının uygulamasına göre daha etkili bir yöntem olduğu ortaya çıkarılmıştır.

### 2.3. ÜÇÜNCÜ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR VE YORUMLAR

Ekonomi ve Sosyal Hayat ünitesinin bitiminde Tarihsel Empatiye Dayalı Rol Oynama öğretim yönteminin uygulanmasına dair öğrencilere uygulanan görüşme formu deney grubu olarak seçilen 7/C sınıfından son test uygulamasında başarı düzeyleri üçe ayrılan öğrenci gruplarının her birinden seçilmiş beş toplamda onbeş öğrenciye uygulanmıştır. Ekonomi ve Sosyal Hayat Ünitesi sonunda uygulanan görüşme formuna ait öğrenci sayıları ve öğrenci

oranları Tablo 18’de gösterilmiştir.

*Tablo 18. Ekonomi ve Sosyal Hayat Ünitesi Görüşme Formu Uygulanan Öğrenci Sayıları*

Öğrenci Grubu	Öğrenci Sayısı	Yüzde
Çok İyi Seviyedeki Öğrenciler ( 25 - 30 Adet Soru Aralığında Doğru Cevapları Olanlar)	5	33
İyi Seviyedeki Öğrenciler ( 18 - 24 Adet Soru Aralığında Doğru Cevapları Olanlar)	5	33
Orta Seviyedeki Öğrenciler ( 10 - 17 Adet Soru Aralığında Doğru Cevapları Olanlar)	5	33

Yaşayan Demokrasi ünitesinin bitiminde Tarihsel Empatiye Dayalı Rol Oynama öğretim yönteminin uygulanmasına dair öğrencilere uygulanan görüşme formu deney grubu olan seçilen 7/E sınıftan son test uygulamasında başarı düzeyleri üçe ayrılan öğrenci gruplarının her birinden seçilmiş beş toplamda onbeş öğrenciye uygulanmıştır. Yaşayan Demokrasi Ünitesi sonunda uygulanan görüşme formuna ait öğrenci sayıları Tablo 19’da gösterilmiştir.

*Tablo 19. Yaşayan Demokrasi Ünitesi Görüşme Formu Öğrenci Sayıları*

Öğrenci Grubu	Sayı	Yüzde
Çok İyi Seviyedeki Öğrenciler ( 25 - 30 Adet Soru Aralığında Doğru Cevapları Olanlar)	5	33
İyi Seviyedeki Öğrenciler ( 18 - 24 Adet Soru Aralığında Doğru Cevapları Olanlar)	5	33
Orta Seviyedeki Öğrenciler ( 10 - 17 Adet Soru Aralığında Doğru Cevapları Olanlar)	5	33

Tarihsel Empatiye Dayalı Rol Oynama uygulamasının değerlendirme görüşme formu



Ekonomi ve Sosyal Hayat ünitesinde onbeş Yaşayan Demokrasi ünitesinde onbeş toplam otuz öğrenciye uygulanmış verilen cevaplar incelenip NVivo 7 bilgisayar programında analiz edilmiştir. Rol oynama ve tarihsel empati uygulamasına ilişkin görüşler tema, formda bulunan 6 sorunun her biri birer alt tema olarak belirlenmiştir. Formda bulunan sorular dolayısıyla alt temalar şu şekildedir:

1.Öğrenmenizde Tarihsel Empatiye Dayalı Rol Oynama yönteminin mi yoksa her zamanki (2005 Sosyal Bilgiler Öğretim Programının uygulandığı) öğretim yöntemlerinin mi daha etkili olduğunu düşünüyorsunuz? Neden?

*Alt Tema 1: Tarihsel Empatiye Dayalı Rol Oynama ile 2005 Sosyal Bilgiler Öğretim Programının Uygulamasını Karşılaştırma*

2. Tarihsel Empatiye Dayalı Rol Oynama Yönteminin Sosyal Bilgiler dersi için uygun olduğunu düşünüyor musunuz? Neden?

*Alt Tema 2: Sosyal Bilgiler Dersine Uygunluk*

3. Tarihsel Empatiye Dayalı Rol Oynama Yöntemi güç olarak gördüğünüz konuları öğrenmenizi kolaylaştırdı mı? Bu nasıl oldu? Açıklayınız. (Öğrenmenizi kolaylaştırma yönündeki katkıları nelerdir?)

*Alt Tema 3: Tarihsel Empatiye Dayalı Rol Oynama öğrenme üzerine etkisi*

4. Tarihsel Empatiye Dayalı Rol Oynama Yönteminin uygulaması olumlu mudur? Olumlu yönleri nelerdir?

*Alt Tema 4: Tarihsel Empatiye Dayalı Rol Oynama Yönteminin olumlu yönleri*

5. Tarihsel Empatiye Dayalı Rol Oynama Yönteminde karşılaştığınız güçlükler nelerdir? (Uygulama sırasında karşılaştığınız olumsuz durumlar nelerdir?)

*Alt Tema5: Tarihsel Empatiye Dayalı Rol Oynama Yönteminde karşılaşılan güçlükler*

6. Tarihsel Empatiye Dayalı Rol Oynama yöntemi .....’dır.  
Çünkü.....

*Alt Tema 6:Metafor*

Tablo 20’de her bir alt tema için öğrenci cevaplarında geçen kelime ve paragraf sayısı verilmiştir.

*Tablo 20. Tema ve Alt Temalarla İlgili Yapılan Kodlamalara İlişkin Bulgular*

<b>ÖĞRENCİ SAYISI: 68</b>		
TEMA / ALT TEMALAR	KELİME SAYISI	PARAGRAF SAYISI
Tema – Tarihsel Empatiye Dayalı Rol Oynama Yöntemi ile İlgili Görüşler	1604	180
Alt Tema 1: Tarihsel Empatiye Dayalı Rol Oynama Yöntemi ile 2005 Sosyal Bilgiler Öğretim Programının uygulandığı yöntemleri karşılaştırma	284	30
Alt Tema 2: Sosyal Bilgiler Dersine Uygunluk	293	30
Alt Tema 3: Tarihsel Empatiye Dayalı Rol Oynama Yönteminin öğrenme üzerine etkisi	325	30
Alt Tema 4: Tarihsel Empatiye Dayalı Rol Oynama Yönteminin olumlu yönleri	263	30
Alt Tema 5: Tarihsel Empatiye Dayalı Rol Oynama Yönteminde karşılaşılan güçlükler	113	30
Alt Tema 6: Metafor	326	30

Her bir alt temanın paragraf sayısının öğrenci sayısından aynı olması soruların cevaplarının da birer paragraf olmasının göstergesidir

Tablo 21. Değerlendirme (Görüşme) Formuna Verilen Yanıtlara İlişkin Bulgular

	Alt Temalar	Düşünceler
Olumlu <b>Düşünceler</b>	1. Tarihsel Empatiye Dayalı Rol Oynama Yöntemi ile 2005 Sosyal Bilgiler Öğretim Programının uygulandığı yöntemleri karşılaştırma	<p>“Tarihsel empatiye dayalı rol oynama yöntemi daha etkili, çünkü kendi yaptıklarımızdan bir şeyler öğreniyoruz.”</p> <p>“Tarihsel empatiye dayalı rol oynama yönteminin daha iyi olduğunu düşünüyorum. Konuyu anlamakta hiç zorlanmadım.”</p> <p>“Tarihsel empatiye dayalı rol oynama yöntemi daha iyi. Çünkü ezberlemek yerine anlamaya çalışıyoruz.”</p> <p>“Tarihsel empatiye dayalı rol oynama yöntemi sayesinde konuların aklımızda kalması daha kolay oluyor.”</p> <p>“Tarihsel empatiye dayalı rol oynama yöntemi daha güzel. Herkes daha istekli oluyor.”</p> <p>“Tarihsel empatiye dayalı rol oynama yöntemi daha etkili olduğunu düşünüyorum. Çünkü öğrendiğimiz bilgiler daha kalıcı oluyor.”</p>
	2. Sosyal Bilgiler Dersine Uygunluk	<p>“Evet, çünkü Tarihsel empatiye dayalı rol oynama öğretim daha kolay.”</p> <p>“Evet, sosyal bilgiler dersinde yaşayarak öğreniyoruz anlamamızı sağlıyor.”</p> <p>“Evet, Sosyal bilgiler dersinin konularını ezberlemekten kurtarıp anlamamızı sağlıyor.”</p> <p>“Evet, normal ders işleyişimizden daha etkili, eğlenceli ve öğretici olduğunu düşünüyorum.”</p> <p>“Evet, sosyal bilgiler dersinde bulunan olayları ve konuları daha iyi anlamamı sağlıyor”</p> <p>“Evet, sosyal bilgiler dersinde geçmişte yaşayan insanları ve şartlarını daha iyi anlıyorum.”</p>
	3. Tarihsel Empatiye Dayalı Rol Oynamanın öğrenme üzerine etkisi	<p>“Kolaylaştırdı ve zevkli oldu. Daha kolay öğrendim. ”</p> <p>“Kolaylaştırdı Grupça yapılan çalışmalar iyi oldu. ”</p> <p>“Kolaylaştırdı olaylara farklı açılardan bakmayı öğrendim”</p> <p>“Evet kolaylaştırdı. Arkadaşlarımızla birbirimizi daha iyi anlamaya başladık. ”</p> <p>“Konuları anlamamız sayesinde öğrenmemiz kolaylaştırdı</p> <p>“Kolaylaştırdı. Yeni gördüğüm konular daha çok eğlenceli geldi. ”</p> <p>“Öğrenmemi kolaylaştırdı. Derse bakış açım değişti. ”</p> <p>“Kolaylaştırdı. Konuyu farklı yönleriyle öğrendik. Öğretmenimiz bize güç gelen konularda yol gösterdi. ”</p> <p>“Kolaylaştırdı. Mesela, Empati kurmayı bilmiyorken öğrendim. ”</p>

	<p>4. Tarihsel Empatiye Dayalı Rol Oynamanın olumlu yönleri</p>	<p>"Uygulama olumludur. kendimi daha iyi ifade etmeme katkısı oldu "</p> <p>"Empatinin ne olduğunu daha iyi anladım. Uygulama olumludur. "</p> <p>"Uygulama olumludur. Uygulamalarda zorlandığım bir basamak olmadı. Hepsini zevkle yaptım "</p> <p>"Öğretmenimi daha iyi anlamaya başladım. Yapılan Uygulama olumludur "</p> <p>"Uygulama olumludur. Dersler daha eğlenceli geçti. "</p> <p>"Tarihte geçen olayları daha iyi anlayabildim. Uygulama olumludur. "</p> <p>"Sosyal bilgiler dersine karşı düşüncem değişti. Uygulama olumludur. Konuyu çok farklı şekilde öğrenmemizi sağladı.Yapılan Uygulama olumludur. "</p>
	<p>5. Tarihsel Empatiye Dayalı Rol Oynamada karşılaşılan güçlükler</p>	<p>"Karşılaşmadım. Tüm yapılan çalışmalar güzeldi"</p> <p>"İsteyerek yaptığım için hiç zorlanmadım. Herhangi bir güçlük ile karşılaşmadım"</p> <p>"Herhangi bir güçlük ile karşılaşmadım İsteyerek yapanlar hiç zorlanmadı."</p> <p>"Herhangi bir güçlük ile karşılaşmadım. Tüm yapılan çalışmalar güzeldi"</p> <p>"Herhangi bir güçlük ile karşılaşmadım. Fakat roller daha uzun olabilir."</p> <p>"Herhangi bir güçlük ile karşılaşmadım. Her şey çok güzeldi.</p>
	<p>6 - Metafor</p>	<p>"Tarihsel Empatiye Dayalı Rol Oynama yöntemi başkasını anlamaya çalışmadır. Çünkü Empati kurmaya çalışıyorsunuz."</p> <p>"Tarihsel Empatiye Dayalı Rol Oynama yöntemi dersi sevdirmeye yöntemidir. Çünkü dersi severseniz dersi anlarsınız."</p> <p>"Tarihsel Empatiye Dayalı Rol Oynama yöntemi oyun gibidir. Çünkü oynadıkça oynamak istersiniz."</p> <p>"Tarihsel Empatiye Dayalı Rol Oynama yöntemi sevdiğiniz yemek gibidir.. Çünkü bitmesini istemezsiniz."</p> <p>"Tarihsel Empatiye Dayalı Rol Oynama yöntemi tarihi anlamaktır. Çünkü tarih konularını daha iyi anlarsınız."</p>

Olumsuz Düşünceler	1. Tarihsel Empatiye Dayalı Rol Oynama ile 2005 Sosyal Bilgiler Öğretim Programının uygulamasını karşılaştırma.	<p>“Öğretmenimizin eski uyguladığı öğretim yöntemi daha etkili olduğunu düşünüyorum. Çünkü yeni yöntem bana hiçbir şey öğretmedi”</p> <p>“Her zamanki öğretim yönteminde öğretmenimiz anlatıyordu. Şimdi bize daha fazla görev düşüyor”</p> <p>“Öğretmenimizin anlatması daha iyi bence. Çünkü öğretmenimiz anlatırsa daha iyi anlıyorum.”</p> <p>Bu yöntem ile çok zaman kaybediliyor.</p>
	2. Sosyal Bilgiler Dersine Uygunluk	<p>“Hayır çünkü sosyal bilgiler önemli bir ders.”</p> <p>“Hayır, çünkü sene sonunda SBS var”</p> <p>“Hayır. Derste öğretmenin anlatması gereken çok konu olduğunu düşünüyorum.”</p>
Olumsuz Düşünceler	3.Tarihsel Empatiye Dayalı Rol Oynammanın öğrenme üzerine etkisi	<p>“Kolaylaştırmadı. Boşu boşuna zamanımız gitti.”</p> <p>“Hiçbir katkısı olmadı gereksiz olarak görüyorum”.</p> <p>“Herhangi bir katkı sağlamadı”</p>
	4. Tarihsel Empatiye Dayalı Rol Oynammanın olumlu yönleri	<p>“Hiç çok sıkıcıydı.”</p> <p>“Hiçbir olumlu yönü yok”</p> <p>“Hiçbiri çok da kolay değildi.”</p>
	5. Tarihsel Empatiye Dayalı Rol Oynammada karşılaşılan güçlükler	<p>“Görev seçmekte zorlandım”</p> <p>“Bütün her şeyi biz yaptık çok zorlandım”</p> <p>“Çok zaman harcıyoruz.</p>
	6 – Metafor	<p>“Uygulanan öğretim yöntemi zorlayıcı. Çünkü daha çok kendi çabalarımızla öğreniyoruz.”</p> <p>“Uygulanan öğretim yöntemi kötüdür. Çünkü dersler daha zorlaştı.”</p> <p>“Bu öğretim yöntemi etkili değil. Öğretmenim anlatırken daha iyi anladığımı düşünüyorum.”.</p>

Tablo.22. Görüşme Formundaki Sorulara Verilen Cevapların Kelime Frekansları

<i>Temalar</i>	<i>Tekrarlanan Kelime</i>	<i>Kelime Frekansı</i>
<i>1.Tema</i>	<i>Daha İyi</i>	28
	<i>Daha Kolay</i>	10
	<i>Her Zamanki Yöntem</i>	6

<b>2.Tema</b>	<i>Evet</i>	22
	<i>Anlamamızı Sağlıyor</i>	18
	<i>Uygun Değil</i>	4
<b>3.Tema</b>	<i>Kolaylaştırdı</i>	26
	<i>Evet</i>	14
	<i>Kolaylaştırmadı</i>	5
<b>4.Tema</b>	<i>Olumlu</i>	19
	<i>Zorlandım</i>	16
<b>5.Tema</b>	Karşılaşmadım	18
	Çok Güzeldi	9
<b>6.Tema</b>	<i>Başkasını Anlama</i>	16
	<i>Sevdirme</i>	9

Tablo 22'deki kelime frekansları incelendiğinde olumlu görüşlerde “daha iyi” kelimeleri %96,2 oranında, “kolaylaştırdı” kelimeleri ise %91,2 oranında diğer kelimelere göre anlamlı bulunmuştur. Bu oranlar sadece olumlu görüşlerin kendi içindeki oranlarıdır.

Olumsuz görüşlerde ise “zorlandım” kelimeleri %89,8 oranında diğer kelimelere göre anlamlı bulunmuştur. Yine bu oran sadece olumsuz görüşlerin kendi içindeki oranları göstermektedir.

Bu oranlar, tarihsel empatiye dayalı rol oynama yöntemine karşı olumlu düşünceler içinde olan öğrencilerin daha iyi bir yöntem ve öğrenmeyi kolaylaştırdığı üzerinde durduklarını göstermektedir. Olumsuz düşünce içinde olanların ise tarihsel empatiye dayalı

rol oynama yöntemi uygulamalarıyla konularda zorlandıklarından şikayetçi oldukları görülmektedir.

Tablo 23. Temalara Göre Olumlu, Olumsuz ve Çekimser Görüş Oranları

Tema / Alt Temalar	Olumlu Görüş	Olumsuz Görüş	Çekimser
Alt Tema 1:Tarihsel Empati Dayalı Rol Oynama ile 2005 Sosyal Bilgiler Öğretim Programının Uygulamasını Karşılaştırma.	%89,54	% 10,46	-
Alt Tema 2: Sosyal Bilgiler Dersine Uygunluk	%85,64	% 12,30	%2,06
Alt Tema 3: Tarihsel Empati Dayalı Rol Oynamanın öğrenme üzerine etkisi	%87,80	%8,18	%4,02
Alt Tema 4: Tarihsel Empati Dayalı Rol Oynamanın olumlu yönleri	%85,65	%14,35	-
Alt Tema 5: Tarihsel Empati Dayalı Rol Oynamada karşılaşılan güçlükler	%70,12	%27,70*	%2,18
Alt Tema 6 Metafor	%83,58	%12,56	%3,86
Ortalama %	%83,70	%14,25	%2,05

\*5.Temada Olumsuz cevap veren öğrenciler rol dağılımından ve arkadaşlarının tutumlarından bazı öğrencilerde arkadaşlarının verilen görevi zamanında ve özenerek yapmamlarından şikâyet etmişlerdir. Verilen olumsuz cevapların önemli bir kısmının tarihsel empati ye dayalı rol oynama yönteminden dolayı olmadığı görev verilen öğrencilerin görev ve sorumluluklarını tam olarak yapmamasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Tema olarak belirlenen Tarihsel Empatiye Dayalı Rol Oynama Uygulamasına ilişkin öğrenci görüşlerinin oranlarının Tablo 23’de de görüldüğü gibi %83,70’lik oranla olumlu görüşler lehine olduğu gözlenmektedir. Olumsuz görüşlerin oranı ise %14,25 olarak hesaplanmıştır. Görüşme formuna verilen cevaplara ilişkin ayrıntılı analiz bulgular

bölümünde verilmişti. Aşağıda Tarihsel Empatiye Dayalı Rol Oynama görüşme formundaki sorular, verilen cevaplardan seçilmiş bazı örnekler ve bu cevaplara ilişkin yorumlar bulunmaktadır. (İfadeler öğrencilerin kendi cümleleridir. (Tablo 24,25,26,27,28)

Soru 1. Öğrenmenizde Tarihsel Empatiye Dayalı Rol Oynama yönteminin mi yoksa 2005 Sosyal Bilgiler Öğretim Programının Uygulaması mı daha etkili olduğunu düşünüyorsunuz? Neden?

Tablo 24. Tarihsel Empatiye Dayalı Rol Oynama Uygulaması Görüşme Formu 1. Soru İçin Örnek Cevaplar

Öğrencinin Sınıfı	Cevap
7/C	Tarihsel Empatiye Dayalı Rol Oynama yöntemi daha etkili eski yöntemde çok sıkılıyordum.
7/C	Öğretmenimizin eski uyguladığı öğretim yöntemi daha etkili olduğunu düşünüyorum. Çünkü yeni yöntem bana hiçbir şey öğretmedi
7/E	Tarihsel Empatiye Dayalı Rol Oynama yöntemi daha iyi ezberlemek çok zor ve kalıcı değil.
7/E	Normal yöntemde bir şey anlamıyordum şimdi kendim yapıp öğreniyorum.
7/E	Tarihsel Empatiye Dayalı Rol Oynama yöntemi daha etkili olduğunu düşünüyorum. Çünkü öğrendiğimiz bilgiler daha kalıcı oluyor.
7/C	Her zamanki öğretim yönteminde öğretmenimiz anlatıyordu. Şimdi bize daha fazla görev düşüyor
7/C	Öğretmenimizin anlatması daha iyi bence. Çünkü öğretmenimiz anlatırsa daha iyi anlıyorum.
7/C	Tarihsel Empatiye Dayalı Rol Oynama yönteminin klasik yöntemden daha iyi olduğunu düşünüyorum.
7/E	Derslerde daha önce uyguladığımız yöntem daha iyi. Çünkü daha etkili oluyor.
7/E	Tarihsel Empatiye Dayalı Rol Oynama yöntemi daha iyi bize paylaşmayı öğretti.
7/E	Tarihsel Empatiye Dayalı Rol Oynama yöntemi daha iyi. Çünkü ezberlemek yerine anlamaya çalışıyoruz
7/E	Tarihsel Empatiye Dayalı Rol Oynama daha iyi bu yöntem sayesinde sosyal bilgileri başarabileceğimi anladım.
7/E	Tarihsel Empatiye Dayalı Rol Oynama yönteminin daha iyi olduğunu düşünüyorum. Konuyu anlamakta hiç zorlanmadım
7/C	SBS hazırlık için test çözmediğimiz için faydalı bulamıyorum.



7/C	Tarihsel Empatiye Dayalı Rol Oynama yöntemi sayesinde öğrendiklerim kalıcı oldu. Daha iyi bir yöntem
-----	--

Bu soru araştırmanın nitel boyutunun birinci alt temasını oluşturmaktadır. Bu alt tema “Tarihsel Empatiye Dayalı Rol Oynama ile 2005 Sosyal Bilgiler Öğretim Programının Uygulamasını Karşılaştırma”dır. Birinci sorunun cevapları incelendiğinde öğrencilerin büyük bir kısmının Tarihsel Empatiye Dayalı Rol Oynama uygulamasını daha iyi ve etkili bir yöntem olarak gördükleri olumlu ifadelerin olumsuz ifadelerin oranından daha fazla olduğu görülmüştür.

Soru 2. Tarihsel Empatiye Dayalı Rol Oynamanın Sosyal Bilgiler dersi için uygun olduğu düşünüyor musunuz? Neden?

*Tablo 25. Tarihsel Empatiye Dayalı Rol Oynama Uygulaması Görüşme Formu 2. Soru İçin Örnek Cevaplar*

Öğrencinin Sınıfı	Cevap
7/E	Hayır, çünkü anlamak zor oluyor.
7/E	Evet sosyal bilgiler dersinde yaşayarak öğreniyoruz anlamamızı sağlıyor
7/E	Evet normal ders işleyişimizden daha etkili, eğlenceli ve öğretici olduğunu düşünüyorum
7/E	Evet. Daha uygun anlatılanları daha iyi anlıyorum.
7/C	Bence uygun değil. Öğretmen anlatırken daha çok ayrıntıya giriyor.
7/C	Hayır çünkü sosyal bilgiler önemli bir ders.
7/C	Evet. Her konu için değil ama genel anlamda uygun olmadığını düşünüyorum
7/C	Hayır, çünkü sene sonunda SBS var
7/C	Evet uygun arkadaşlarımla daha çok şey paylaşıyorum.
7/E	Evet. Her ders için uygun. Çünkü eğlenerek öğreniyoruz .
7/E	Evet. Uygun normal anlatımlardan daha etkili, eğlenceli ve öğretici olduğunu düşünüyorum.
7/E	Evet eski yönteme göre daha faydalı.
7/E	Uygun değil bir şey anlamadım.
7/C	Evet. Bence çok uygun konuları daha iyi pekiştiriyoruz..
7/C	Evet. Uygun derste kendimi daha iyi ifade edebiliyorum

Bu soru araştırmanın nitel boyutunun ikinci alt temasını oluşturmaktadır. Bu alt tema “*Sosyal Bilgiler Dersine Uygunluk*” dır. İkinci sorunun cevapları incelendiğinde öğrencilerin büyük bir kısmının Tarihsel Empatiye Dayalı Rol Oynama uygulamasını uygun bir yöntem olarak gördükleri olumlu ifadelerin olumsuz ifadelerin oranından daha fazla olduğu görülmüştür.

Soru 3. Tarihsel Empatiye Dayalı Rol Oynama güç olarak gördüğünüz konuları öğrenmenizi kolaylaştırdı mı? Bu nasıl oldu? Açıklayınız. (Öğrenmenizi kolaylaştırma yönündeki katkıları nelerdir?)

*Tablo 26. Tarihsel Empatiye Dayalı Rol Oynama Uygulaması Görüşme Formu 3. Soru İçin Örnek Cevaplar*

7/C	Kolaylaştırdı. Uğraştırıcı ama güzel oldu.
7/C	Kolaylaştırdı ve zevkli oldu. Daha kolay öğrendim.
7/C	Kolaylaştırdı olaylara farklı açılardan bakmayı öğrendim
7/C	Kolaylaştırdı.Çaba gösterince daha güzel öğrendim.
7/E	Evet kolaylaştırdı. Arkadaşlarımızla birbirimizi daha iyi anlamaya başladık.
7/E	Kolaylaştırdı. Konuları daha iyi anlamama yardım etti.
7/E	Kolaylaştırmadı zorlaştırdı.
7/E	Kolaylaştırdı. Yeni gördüğüm konular daha çok eğlenceli geldi.
7/C	Kolaylaştırmadı. Uğraştırıcı oldu.
7/C	Kolaylaştırdı. Rol aldığımız oyunlar sayesinde anlatım yönümüz gelişti.
7/C	Kolaylaştırdı. Konuları daha kolay öğrendim.
7/C	Kolaylaştırdı. Konuyu farklı yönleriyle öğrendik. Öğretmenimiz bize güç gelen konularda yol gösterdi.

7/E	Kolaylaştırmadı. Ders başarıma katkı sağlamadı.
7/E	Kolaylaştırdı. Tarihi olayları daha iyi anladım.
7/E	Kolaylaştırdı. Mesela, Empati kurmayı bilmiyorken öğrendim.

Bu soru araştırmanın nitel boyutunun üçüncü alt temasını oluşturmaktadır. Bu alt tema “Tarihsel Empatiye Dayalı Rol Oynamanın öğrenme üzerine etkisi ”dır. Üçüncü sorunun cevapları incelendiğinde öğrencilerin büyük bir kısmının Tarihsel Empatiye Dayalı Rol Oynama uygulamasını öğrenmeyi kolaylaştırıcı bir yöntem olarak gördükleri olumlu ifadelerin olumsuz ifadelerin oranından daha fazla olduğu görülmüştür.

Soru 4. Tarihsel Empatiye Dayalı Rol Oynama uygulaması olumlu mudur? Olumlu yönleri nelerdir?

*Tablo 27. Tarihsel Empatiye Dayalı Rol Oynama Uygulaması Görüşme Formu 4. Soru İçin Örnek Cevaplar*

Öğrencinin Sınıfı	Cevap
7/E	Uygulama olumludur. Kendimi daha iyi ifade etmeme katkısı oldu
7/E	Arkadaşlarımla ilişkilerim daha iyi oldu. Uygulama olumludur.
7/E	Konuları anlamam cesaretimi artırdı Uygulama olumludur.
7/E	Empatinin ne olduğunu daha iyi anladım. Uygulama olumludur.
7/C	Uygulama olumludur. Uygulamalarda zorlandığım bir basamak olmadı. Hepsini zevkle yaptım
7/C	Hiçbiri çok da kolay değildi. Olumlu değil.
7/C	Daha kolay anladım ve zor öğrendiğim konuları daha kolay öğrendim. Uygulama olumludur.
7/C	Uygulama olumludur. Dersler daha eğlenceli geçti.
7/C	Hiçbir olumlu yönü yok
7/E	Uygulama olumludur. En beğendiğim yönü kendimizi tarihte geçen kişilerin yerine koymamız
7/E	Sosyal bilgiler dersine karşı düşüncem değişti. Yapılan Uygulama olumludur.
7/E	Uygulama olumludur. Zor gelen konuları daha kolay öğrendim.

7/C	Uygulama olumludur. Tarihte yaşanan olayların neden ve sonuçlarını daha iyi anladım.
7/C	Sınıfta görevlerin paylaşılması olumlu değil.
7/E	İsteyen arkadaşlarımızın hepsi görev aldı. Uygulama olumludur.

Bu soru araştırmanın nitel boyutunun dördüncü alt temasını oluşturmaktadır. Bu alt tema “Tarihsel Empatiye Dayalı Rol Oynamanın olumlu yönleri” dir. Dördüncü sorunun cevapları incelendiğinde öğrencilerin büyük bir kısmının Tarihsel Empatiye Dayalı Rol Oynama uygulamasını olumlu bir yöntem olarak gördükleri olumlu ifadelerin olumsuz ifadelerin oranından daha fazla olduğu görülmüştür.

Soru 5. Tarihsel Empatiye Dayalı Rol Oynama da karşılaştığınız güçlükler nelerdir? (Uygulama sırasında karşılaştığınız olumsuz durumlar nelerdir?)

*Tablo 28. Tarihsel Empatiye Dayalı Rol Oynama Uygulaması Görüşme Formu 5. Soru İçin Örnek Cevaplar*

Öğrencinin Sınıfı	Cevap
7/C	Görev seçmekte zorlandım
7/C	Bir güçlük ile karşılaşmadım. Fakat roller daha uzun olabilir.
7/E	Bütün her şeyi biz yaptık çok zorlandım
7/C	Zamanımız boşuna gidiyor.
7/C	Çok zaman harcıyoruz
7/E	Karşılaşmadım. Fakat zamanın yetmemesi bizi üzdü.
7/C	Herhangi bir güçlük ile karşılaşmadım. Her şey çok güzeldi.
7/C	Her şey çok zordu sıkıldım
7/E	Karşılaşmadım. Tüm yapılan çalışmalar güzeldi
7/E	Karşılaşmadım. Hiçbir aşamada zorlanmadım.
7/C	Karşılaşmadım. Verilen görevleri severek yaptığım için zorlanmadım.

7/C	İsteyerek yaptığım için hiç zorlanmadım. Herhangi bir güçlük ile karşılaşmadım
7/E	Arkadaşlarımızın verilen görevi tam olarak anlamaması ve eksik anlamaları
7/E	Karşılaşmadım Arkadaşlarımla beraber yaptığım için zorlanmadım.
7/E	Karşılaşmadım İsteyerek yapanlar hiç zorlanmadı.

Bu soru araştırmanın nitel boyutunun beşinci alt temasını oluşturmaktadır. Bu alt tema “Tarihsel Empatiye Dayalı Rol Oynama da karşılaşılan güçlükler” dir. Beşinci sorunun cevapları incelendiğinde öğrencilerin büyük bir kısmının Tarihsel Empatiye Dayalı Rol Oynama uygulamasını sorunla karşılaşmadığını eğlenceli bir yöntem olarak gördükleri olumlu ifadelerin olumsuz ifadelerin oranından daha fazla olduğu görülmüştür.

## SONUÇ VE ÖNERİLER

İlköğretim 7.sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Tarihsel Empatiye Dayalı Rol Oynama Uygulamasının Akademik Başarıya Etkisinin araştırıldığı bu çalışma sonucunda 2010-2011 eğitim öğretim yılında yapılan iki uygulamanın her ikisinde Tarihsel Empatiye Dayalı Rol Oynama akademik başarıya etkisi daha fazla çıkmıştır. Bulgular bölümünde ayrıntılı yer verildiği üzere Tarihsel Empatiye Dayalı Rol Oynama uygulamasının "Ekonomi ve Sosyal Hayat" ünitesi ile "Yaşayan Demokrasi" ünitelerinin son test ve kalıcılık testleri uygulamamızın akademik başarıyı arttırdığı anlaşılmıştır.

1- Deney ve kontrol gurubu öğrencilerinin ön test akademik başarı puanlarının sıra ortalamalarının birbirine yakın değerlere sahip olduklarını ortaya koymuştur. Bu durum deney uygulanmadan önce deney ve kontrol grubunun ön test akademik başarı seviyelerinin yaklaşık olarak birbirine denk olduğunu göstermektedir.

2- Deney ve kontrol grubu öğrencilerinin son test akademik başarı puanlarının sıra ortalamaları incelendiğinde deney grubundaki öğrencilerin akademik başarılarının kontrol grubundaki öğrencilerden daha yüksek olduğu görülmektedir.

3- Deney grubu öğrencilerinin akademik başarı ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir. Ulaşılan bulgulara göre çalışma sırasında kullanılan yöntem ve tekniklerin deney grubundaki öğrencilerin akademik başarı düzeylerinde anlamlı bir artış sağladığı söylenebilir.

Değerlendirme (görüşme) formuna verilen cevaplara örnekler bulgular bölümünde verilmişti. Aşağıda değerlendirme (görüşme) formunun sorularına verilen cevaplardan çıkan sonuçlar verilmiştir:

Birinci soru olan “Tarihsel Empatiye Dayalı Rol Oynama yönteminin kullanıldığı bir dersin mi yoksa 2005 Sosyal Bilgiler Öğretim Programının Uygulandığı bir dersin mi daha etkili olduğunu düşünüyorsunuz? Neden? Sorusunun cevapları incelendiğinde öğrencilerin çoğunun konuyu daha iyi anladıklarını söyledikleri görülmüştür. Tarihsel Empatiye Dayalı Rol Oynama yönteminin kullanılmadığı derslerde sıkılacaklarını belirtmişlerdir. Öğrencilerden bir kaçı bu yöntem hakkında olumsuz görüş belirtmişlerdir. Bu öğrencilerin sınav kaygısından alışkanlıklarından dolayıdır. Genel olarak bakıldığında öğrenciler bu yöntemin daha etkili olduğunu söylemişlerdir.

İkinci soru olan “Tarihsel Empatiye Dayalı Rol Oynama yönteminin Sosyal bilgiler dersinde kullanılmasının uygun olduğunu düşünüyor musunuz? Neden?” sorusunun cevapları incelendiğinde öğrencilerin büyük bir kısmının Tarihsel Empatiye Dayalı Rol Oynama kullanımının Sosyal Bilgiler Dersine uygun olduğunu söylemişlerdir. Öğrenciler Sosyal Bilgiler Dersi içerisinde yer alan tarih konularının da bu şekilde işlenmesi gerektiğini ifade etmişlerdir. Öğrencilerin bir bölümü sosyal bilgiler dersinde tarih konularının sıkıcı olduğunu dersin Tarihsel Empatiye Dayalı Rol Oynama yöntemi ile işlenmesinin uygun olduğunu belirtmişlerdir.

Üçüncü soru olan “Tarihsel Empatiye Dayalı Rol Oynama kullanımı zor olarak gördüğünüz konuları öğrenmenizi kolaylaştırdı mı” sorusunun cevapları incelendiğinde öğrencilerin olumlu cevaplar verdikleri gözlemlendi. Öğrenciler özellikle daha önce ezberlemeye çalıştıkları konuları daha iyi anladıklarını ve ezberlemekten kurtulduklarını vurgulamışlardır. Daha önce öğrenemedikleri veya çok kolay unuttukları bazı konuları çok kolay öğrendiklerini ifade etmişlerdir. Tarihsel Empatiye Dayalı Rol Oynama yöntemi ile tarihte geçen olay ve olguları zihinde canlandırmalarını kolaylaştırmıştır aynı zamanda olay ve olguları günümüze göre değerlendirilmeyeceğini anladıklarını belirtmişlerdir.

Dördüncü soru olan “Tarihsel Empatiye Dayalı Rol Oynama yönteminin uygulaması olumlu mudur? Sorusunun cevapları incelendiğinde öğrencilerin genel olarak olumlu buldukları ortaya çıkmıştır. Olumsuz görüş bildiren öğrencilerin olumsuz görüşlerinin temelinde SBS sınavına faydası olmaması görüşü ön plana çıkmaktadır. Bununla beraber yapılan uygulamanın zaman kaybı olduğunu belirtmişlerdir. Tarihsel Empatiye Dayalı Rol Oynama uygulamasına olumsuz görüşlerin temelinde yapılan uygulamanın değil sınav kaygısının olduğu ortaya çıkmıştır.

Beşinci soru olan “Tarihsel Empatiye Dayalı Rol Oynama da karşılaşılan güçlükler nelerdir?” sorusunun cevapları incelendiğinde öğrencilerin bir kısmı her hangi bir güçlük ile karşılaşmadıklarını belirtmişlerdir öğrencilerin bir kısmı da karşılandıklarını belirtmişlerdir en fazla olumsuz cevap beşinci soruda ortaya çıkmıştır. Olumsuz cevap veren öğrenciler rol dağılımından ve arkadaşlarının tutumlarından bazı öğrencilerde arkadaşlarının verilen görevi zamanında ve özenerek yapmamasından şikâyet etmişlerdir. Verilen olumsuz cevapların önemli bir kısmının Tarihsel Empatiye Dayalı Rol Oynama yönteminden dolayı olmadığı görev verilen öğrencilerin görev ve sorumluluklarını tam olarak yapmamasından kaynaklandığını göstermektedir.

Genel olarak Sosyal Bilgiler dersinde Tarihsel Empatiye Dayalı Rol Oynama yönteminin kullanılmasının öğrencilerin sosyal bilgiler dersine bakışında değişiklikler meydana getirmiş çıkan bu sonuç araştırmanın istenilen sonuca ulaştığını göstermektedir.

İlköğretim 7.sınıf sosyal bilgiler dersinde Tarihsel Empatiye Dayalı Rol Oynama uygulamasının akademik başarıya etkisinin araştırıldığı bu çalışmanın bulgularından yola çıkılarak aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir:

1. Sosyal Bilgiler dersinde öğrencileri derse ilgisini çekmek rol oynama ve tarihsel empati çalışmalarıyla daha etkili olmuştur. Tüm öğrencilerin derslere daha fazla katıldıkları ve katkı sağladıkları tespit edilmiştir. Öğrencilerin yeteneklerini ve becerilerini ortaya çıkarmada katkı sağladığı gözlemlenmiştir.

2. Öğretmenlerin, eğitimcilerin ve eğitim fakültesi öğrencilerinin Tarihsel Empatiye Dayalı Rol Oynama yöntemini ve yeni yöntemleri tanımaları için Üniversiteler ve Milli Eğitim Bakanlığı tarafından hizmet içi eğitim faaliyetlerinin yapılması, Üniversitelerde verilen derslerde yeni öğretim yöntemlerinin üzerinde önemle durulması uygun olacaktır.

3. Bu çalışmada Tarihsel Empatiye Dayalı Rol Oynama öğretim yönteminin öğrencilerin sosyal bilgiler dersine karşı tutum ve algılarında kısmen de olsa bir olumlu artışın olduğu görülür. Bu artışın daha fazla olabilmesi için uygulamaların daha uzun sürede yapılması gerekebilir.

4. Tarihsel Empatiye Dayalı Rol Oynama yönteminin başında etkinlikler için zamanı iyi planlamak gerekmektedir. Zamanın yetersiz geleceği kaygısı öğrencilerin görevleri hızlı yapmasına dolayısıyla istenilen amaca ulaşmaya engel olmaktadır.

5. Her öğrencinin bireysel farklılıklarının olduğu ve bunun yanında da ilgi ve ihtiyaçlarının da çeşitlilik gösterdiği dersin planlanması sırasında göz önünde bulundurulmalıdır.

6. Görev seçme, rol oynama düzeni oluşturma, sınıf kurallarını belirleme gibi konularda öğrencilerin de katkısı daha fazla sağlanmalıdır.

7. Tarihsel empati kavramını kazandırılmadan önce ailede ve okulda çocuğa, kendini karşısındakinin yerine koyabilme becerisi yani empatik düşünebilme becerisi kazandırılmalıdır.

8. Uygulama sonucunda öğrencilere uygulanan görüşme formu cevaplarında sosyal bilgiler dersinin kolay bir hale geldiğine dair öğrenci görüşleri göze çarpmıştır. Dolayısıyla



bu konuyla ilgili yapılacak araştırmalar başka derslerde de yapılabilir. Özellikle sözel derslerde etkinlikler üretilip sonuçları analiz edilebilir.

9. Tarihsel Empatiye Dayalı Rol Oynama uygulamasının ilköğretimin diğeri sınıflarında ve sosyal bilgilerin diğeri ünitelerinde sonuçları incelenebilir.

10. Çalışmamızda Tarihsel Empatiye Dayalı Rol Oynama yönteminin öğrencilere iletişim, empati, tarihsel empati, kendine güven vb beceriler kazandığı belirlenmiştir. Bu sebepten tüm öğrencilere bu yöntemlerin tanıtılması yerinde olacaktır.

11.Yapılacak araştırmalarda öğrencilerin uygulama dışındaki öğrenme ortamları dikkate alınmalıdır. Dershane, özel ders, etüt çalışmaları gibi dış etkenler araştırma sonuçlarını etkilemektedir.

12. Sosyal bilgiler ve tarih öğretiminde, Tarihsel Empatiye Dayalı Rol Oynama yanı sıra; yeni öğretim yöntem ve tekniklerin kullanılmasına yönelik çalışmalar yapılabilir.

13. Sosyal Bilgiler dersi zaten müfredatı yetiştirme açısından sorun yaşayan bir ders olduğu derstir Tarihsel Empatiye Dayalı Rol Oynama uygulanması durumunda bu sıkıntı daha da büyüyecektir. Bu açıdan Sosyal Bilgiler dersinin haftalık ders programındaki yeri genişletilebilir.

## KAYNAKÇA

- Akbaba, B. (2003). *Tarih Öğretiminde Fotoğraf Kullanımı*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Akinoğlu, O. (2007). Öğretim Kuram Ve Modelleri. Ş. Tan. (Ed.) *Öğretim İlke Ve Yöntemleri*. (1.Baskı) içinde (167-254). Ankara: Pegem A Yayıncılık
- Alisinanoglu, F. Köksal, A. (2000). “Gençlerin Ben Durumları ve Empatik Becerilerinin İncelenmesi”. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Sayı 18, 11-16
- Ata, B. (2007). Sosyal Bilgiler Öğretim Programı. C.Öztürk (Ed.) *Hayat Bilgisi Ve Sosyal Bilgiler Öğretimi*. (3.Baskı) içinde (71-83) Ankara: Pegama Yayıncılık
- Aydoğmuş, R. (2009). *İlköğretim 6 ve 7. Sınıf Fen ve Teknoloji Dersinde Basamaklı Öğretim Yönteminin Akademik Başarıya Etkisi*. Yüksek Lisans Tezi. Afyonkarahisar: Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Barth, J. L.ve Demirtaş, A. (1997). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretimi*. Ankara: YÖK/Dünya Bankası Milli Eğitimi Geliştirme Projesi.
- Başbay, A., (2005), *Basamaklı Öğretim Programı*, Eğitimde Yeni Yönelimler içinde (241 – 252), Ankara: Pegema Yayıncılık
- Büyüköztürk,Ş.(2005).*Veri Analizi El Kitabı: İstatistik, Araştırma Deseni, SPSS Uygulamaları ve Yorum*. Ankara: Pegem Yayınları.
- Bilgili, A. S. (2009). Geçmişten Günümüze Sosyal Bilimler ve Sosyal Bilgiler. Ali Sinan Bilgili (Editör): *Sosyal Bilgilerin Temelleri*.İkinci Baskı. Ankara: Pegem A Yayıncılık
- Büyüköztürk, Ş., (2009). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı*, Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık
- C. Öztürk (Ed.) *Hayat Bilgisi Ve Sosyal Bilgiler Öğretimi*. (3.Baskı) içinde (111-146) Ankara: Pegama Yayıncılık
- Chesler, M. ve Fox, R. (1966). “Role Playing Methods in the Classroom” Science Research Associates, Chicago.
- Çebi, A. (1985). Aktif Öğretim Yöntemlerinden Rol Oynama. Ankara Üniversitesi.
- Doğan, H. (2006). *İlköğretim Okullarında T.C İnkılâp Tarihi Dersinin Öğretiminde Rol Oynama Yönteminin Öğrenme Düzeyine Etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi
- Doğan, Y. (2007). *Sosyal Bilgiler Öğretiminde Tarihsel Yazılı Kanıtların Kullanımı*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara

- Doğanay, A. (2002). Sosyal Bilgiler Öğretimi. C. Öztürk ve D. Dilek, (Ed.) *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi* içinde (15-46). Ankara: Pegema Yayıncılık.
- Doğanay, A. (2004). Sosyal Bilgiler Öğretimi. Cemil Öztürk- Dursun Dilek (Editör): *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi*. Dördüncü Baskı. Ankara: Pegem A Yayıncılık. Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Dökmen, Ü. (2001). *İletişim Çatışmaları ve Empati*. 18. Baskı. Sistem Yayıncılık: Ankara
- Erden, M. (tarihsiz). *Sosyal Bilgiler Öğretimi*. İstanbul: Alkım
- Erdoğan, N. (2007). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Tarih Konularının Öğretiminde Resimlendirilmiş Öykülerin Tarihsel Düşünme Becerilerinin Gelişimine Etkisi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Fidan, N. (1996). *Okulda Öğrenme ve Öğretme*, Alkım Yayınevi, İstanbul.
- Güngördü, E. (2001). *İlköğretim Okullarında Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Hesapçıoğlu, M., (2008). *Öğretim İlke Ve Yöntemleri*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım
- Joyce, B. ve Weil M. (1992). “Models of Teaching”, Allyn and Bacon, Boston, 89-108.
- Kabapınar, Y. (2002). Bir Öğretim Yöntemi Olarak Sosyal Empati. *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi: (170–184)* Ed: Cemil Öztürk ve Dursun Dilek. Pegem
- Kabapınar, Yücel (2007); *İlköğretim Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi. Sosyal Empati: Teoriden Pratiğe İlköğretim Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Derslerinde Kullanılabilecek Bir Öğretim Yöntemi*; Ankara: Maya Akademi. A Yayıncılık: Ankara
- Kaplan, E. (2005). *İlköğretim Öğrencilerinin Tarihsel Düşünme Becerilerinin Sözlü Tarih Çalışmalarıyla Geliştirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Karabağ, G. (2010b). Tarihsel Empati Becerisi. (Edit. M. Safran). *Tarih Nasıl Öğretilir?* (s.116-122). İstanbul: Yeni İnsan Yayınevi.
- Karabağ, Ş. G. (2003). *Öğretilbilir ve Bilişsel Bir Beceri Olarak Tarihi Empati*. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Tarih Eğitimi Anabilim Dalı. Yayımlanmamış Doktora Tezi
- Karasar, N. (2006), *Bilimsel Araştırma Yöntemi*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım
- Kasatura, İ. (1998). *Okul Başarisından Hayat Başarisına Başarıyı Yaratan ya da Engelleyen*

- Etkenler*, Ankara: Nobel Yayınları
- Keskin, Sevgi Coşkun(2007); *Sosyal Bilgiler Derslerinde Empati Becerilerine Dayalı Öğretim Tekniklerinin Kullanılması*. Doktora Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Kılıçoğlu, G.(2009). Sosyal Bilgiler Tanımı, Dünyada ve Ülkemizde Gelişimi ve Önemi. M.Safran,(Ed.) *Sosyal Bilgiler Öğretimi* içinde (3-16). Ankara:Pegem Akademi.
- Köstüklü, N.(2001). *Sosyal bilimler ve tarih öğretimi*. Konya: Sebat Ofset Matbaacılık Yayınları.
- Küçükahmet, L. (2000). *Öğretimde Planlama ve Değerlendirme*,(13. baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Marshall, P. L. (1998). *Role Playing in Teacher Education*. J. Teacher Education, 38 (1), p.32.37.
- MEB (2005). *Sosyal Bilgiler Programı*. Milli Eğitim Bakanlığı
- MEB (2008). *İlköğretim 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretmen Kılavuz Kitabı*. (Edit. M.Safran). Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Mergen, H.H. (2011). *İlköğretim 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Öğrenme İstasyonları Uygulamasının Akademik Başarıya ve Kalıcılığa Etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Afyonkarahisar: Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ocak, G.(2008). Yöntem Ve Teknikler. G.Ocak, (Ed.) *Öğretim İlke Ve Yöntemleri* (2.Baskı ) Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Öztürk, C. (2007). *Sosyal Bilgiler Sosyal Yaşama Disiplinler Arası Bir Bakış*. (Edt. Cemil Öztürk). *Hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretimi*. Ankara: Pegem-A Yayıncılık.
- Paykoç, F. (1991). *Tarih Öğretimi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Yayınları.
- Safran, M.(2008). Sosyal Bilgiler Öğretimine Bakış. B. Tay ve A. Öcal, (Ed.) *Özel Öğretim Yöntemleriyle Sosyal Bilgiler Öğretimi* içinde (1-19). Ankara:Pegem Akademi
- Selçukoğlu, Z. (2006). *Bilişsel Yaklaşım Temelli Psikolojik Danışma Sürecinde Danışman ve Danışanın Sözel ve Sözel Olmayan Davranışları Üzerine Nitel Bir Araştırma*, (Doktora Tezi). Selçuk Üniversitesi, Konya
- Sönmez, V.(2008). *Öğretim İlke Ve Yöntemleri*. Ankara: Anı Yayıncılık
- Sünbül, A.M. (2003), *Eğitime Yeni Bakışlar*, Ankara: Mikro Yayınları
- Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı: Ankara

Tay, B.(2008). *Özel Öğretim Yöntemleriyle Sosyal Bilgiler Öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.

Uğur, Abdullah (2007); *Oluşturmacı Sosyal Bilgiler Öğretiminde Örnek Olay incelemeesi Tekniği Kullanımın Öğrencilerin Empatik Düşünme Becerilerine Etkisi: Bir Eylem Araştırması* Yüksek Lisans Tezi-İstanbul: Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Yaşar, Ş. Ve Gültekin, M. (2007). Anlamalı öğrenme için Etkili Öğretim Stratejileri.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2005), *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, Ankara: Seçkin Yayıncılık

Yılmaz , A. (2003). *Empati Eğitim Programının İlköğretim Öğrencilerinin Empatik Becerilerine Etkisi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara

## EKLER DİZİNİ

### Sayfa

Ek 1 : İzin Belgesi.....	75
Ek 2 : Ekonomik Sosyal Hayat Başarı Testi.....	76
Ek 3: Yaşayan Demokrasi Başarı Testi.....	84
Ek 4: Öğrenci Görüşme Formu.....	91
Ek 5 : Ekonomik Sosyal Hayat Uygulama Planı .....	93
Ek 6 : Yaşayan Demokrasi Uygulama Planı .....	94
Ek 7: NVivo Çıktıları .....	95

## EK 1: İZİN BELGESİ

T.C.  
AFYONKARAHİSAR VALİLİĞİ  
Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı :B.08.4.MEM.4.03.00.10-605.99/  
Konu :Araştırma İzinleri

18.03.2011\* 08807

### VALİLİK MAKAMINA

İlgi: 15.03.2011 tarih ve B.30.2.AKÜ.0.E1.00.00-510/453 sayılı Altan AYSAL'ın araştırma izin talebi yazısı.

Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü ilköğretim Anabilim Dalı Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bilim Dalı Öğrencisi Altan AYSAL'ın 2010-2011 öğretim yılında "**İköğretim 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Rol Oynama ve Tarihsel Empati Yönetiminin Akademik Başarıya Etkisi (Nicel Bir Araştırma)**" konulu yüksek lisans tezi kapsamında Ekli listedeki Merkez Atatürk İlköğretim Okulu 7. sınıf öğrencilerine yönelik anket çalışmaları yapmaları, anket çalışmaları tamamlandıktan sonra sonuçlarının birer örneğinin İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne teslim edilmesi şartıyla, Müdürlüğümüz Araştırma ve Değerlendirme Komisyonunun teklifi doğrultusunda, müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamınızca da uygun görüldüğü takdirde tensiplerinize arz ederim.

Hidayet YILDIRIM  
İl Milli Eğitim Müdürü

OLUR  
13/03/2011

Niyazi ERGUT  
Vali a.  
Vali Yardımcısı

#### EKLER:

- 1-Araştırma Değerlendirme Formu (Form 2)
- 2-Anket Yapılacak Okul (1 sayfa)

 <b>EGİTİM REFORMU</b> Daha aydınlık gelecek!	<b>EGİTİM</b> <b>%100</b> <b>DESTEK</b>	<b>DANISMA</b> <b>444 0 632</b> <b>H A T T I</b>		İl Milli Eğitim Müdürlüğü Tel : 0 272 213 76 03 Edep : 0 272 214 05 87 Fax : 0 272 213 76 05	Eğitim Öğretim Şubesi E-posta : afyonmem@meb.gov.tr egitim03@meb.gov.tr Web : http://afyon.meb.gov.tr
Yazılarımıza verilecek cevaplarda yazımızın ilgisinin mutlaka belirtilmesi					

## EK 2 : EKONOMİK SOSYAL HAYAT BAŞARI TESTİ

### SOSYAL BİLGİLER 7. SINIF EKONOMİK SOSYAL HAYAT ÜNİTESİ

#### BAŞARI TESTİ

#### AÇIKLAMA

*Sevgili öğrenciler;*

*Aşağıda 30 tane test sorusu verilmiştir. Sorulardan her biri dört seçenektir. Bu dört seçenek içerisinde sadece bir tanesi doğrudur. Doğru kabul ettiğiniz seçeneklerden sadece birini soru kâğıdı üzerinde işaretleyiniz. Soruları yanıtlamadan önce adınızı, soyadınızı, sınıfınızı ve okul numaranızı yazmayı unutmayınız.*

***Test süresi 40 dakikadır.***

#### ÖĞRENCİNİN;

Adı Soyadı:

Sınıfı Numarası:

1) Hindistan'dan başlayarak İran Körfezi ve Irak üzerinden Suriye limanlarına veya Kızıldeniz yoluyla Akdeniz'den İskenderiye'ye ulaşan yoldur.

**Bahsedilen yol aşağıdakilerden hangisidir?**

A) Baharat Yolu      B) Kral Yolu      C) Macellan Boğazı      D) İpek Yolu

2) ...Efendiler, vakıfların kuruluş esprisi göz önüne alınınca bunun, dini kurumlar ile beraber hizmet ve sosyal dayanışmayı hedeflediği ortaya çıkar.

**Yukarıdaki sözüyle Atatürk, vakıfların hangi özelliğini ortaya koymuştur?**

- A) Toplumsal dayanışmayı sağlaması
- B) Zenginlerin vakıf kurması gerektiği
- C) Günlük hayatın içinde olması gerektiği
- D) Kültürel dayanışmaya katkı sağlaması gerektiği



3) -Eğitim ve ğretim faaliyetleri vakıflar aracılığıyla devam ettirilir.

-Bu vakıflar öğrencilerin yeme, içme ve barınma gibi ihtiyaçlarını karşılar.

-İslami ilimler, fizik, kimya, tarih, coğrafya gibi dersler okutulur.

-Daha çok bilimsel çalışmalar yapılır.

**Yukarıda bazı özellikleri verilen kurum hangisidir?**

A) Ahilik

B) İmarethane

C) Enderun

D) Medrese

**4) Bir kişinin meslek seçerken dikkat etmesi gereken hususlar arasında aşağıdakilerden hangisi yoktur?**

A) Ne istediğini bilerek seçmesi

B) İnsanlarla iletişimi olmayan meslekleri seçmesi

C) Kişilik zelliklerine uygun olması

D) İlgisi ve isteklerine uygun olması

**5) Aşağıdakilerden hangisi, Sanayi İnkılâbının sonuçları arasında gösterilemez?**

A) Ham madde ve pazar sorunlarının ortaya çıkması

B) Küçük imalathanelerin yerini büyük fabrikaların alması

C) Avrupa'da Rönesans ve reform hareketlerinin hızlanması

D) İşçi sınıfının haklarını korumak için sendikaların kurulması

6) Ahilik rgt sık sık denetim yapıp, esnafın kaliteli mal üretip, üretmediğini denetlemiş. Dericilerin esnaf lideri Ahi Evran, yaptığı denetlemelerin sonunda kalitesiz iş yapan ayakkabı ustalarının mallarını keser ve dükkânının damına atarmış. Damdaki ayakkabıları görenler dükkândan alışverişi keserek esnafı ayıplarmış. Bu nedenle pabuçları dama atılmasın diye esnaf her zaman standartlara uygun mal üretmeye çalışmış.

**Yukarıdaki parçada hangisine değinilmemiştir?**

A) Ahilik rgtnn amacına

B) Vakıf haftasının hangi tarihler arasında gerçekleşeceğine

C) Pabuların dama atılması, deyiminin nereden ortaya çıktığına

D) Eski dönemlerde esnafın standartlara uygun mal üretmesinin kontrolüne

7) Miri Arazinin mülkiyeti devlete ait olup işletilmesi halka verilmişti. Bu araziler alınıp-satılamaz, boş bırakılamazdı. Bu toprakları ekleyenlerden çiftbozan vergisi alınırđı. Bu durumun nedeni aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Toprak yönetiminde devletin ağırlığını hissettirmek
- B) Halkı toprağı sahiplenmeye zorlamak
- C) Üretimin sürekliliğini sağlamak
- D) Vergi gelirlerini artırmak

8) Keşfedilen yeni ülkelerden bol miktarda altın, gümüş gibi değerli madenler Avrupa'ya getirilince ticaretle uğraşan kesim zenginleşti.

**Bu bilgede Coğrafi Keşiflerin hangi alandaki sonucunu vurgulamıştır?**

- A) Ekonomik
- B) Siyasi
- C) Bilimsel
- D) Dini

9) İpek ve Baharat yollarının eski önemini kaybetmesinde aşağıdaki ülkelerden hangisinin çalışmaları etkili olmuştur?

- A) İtalya
- B) Rusya
- C) Portekiz
- D) Mısır

10) Avrupa'da Sanayi İnkılabının gerçekleştiğı dönemde Osmanlı Devleti'nin ham madde ve pazar yeri haline gelmesinde aşağıdakilerden hangisinin de etkili olduğu söylenebilir?

- A) Tımar sisteminin bozulmasının
- B) Kapitülasyonların
- C) Köyden kente göçün
- D) İşsizliğin artmasının

11) Hint deniz ticaretinin önem kazanması, Amerika'daki değerli madenlerin Avrupa'ya taşınması gibi gelişmeler aşağıdaki olayların hangisinin sonucunda meydana gelmiştir?

- A) Coğrafi keşifler
- B) Sanayi devrimi
- C) Rönesans
- D) Haçlı Seferleri

**12) Aşağıdakilerden hangisi Selçuklu ve Osmanlı Devleti dönemlerinde oluşan Ahilik teşkilatının amaçlarındandır?**

- A) Devlet adamı yetiştirmek
- B) Halka okuma ve yazma öğretmek
- C) Usta çırak anlayışı içinde uygulamalı meslek elemanı yetiştirmek
- D) Devletin asker ihtiyacını karşılamak

**13) Aşağıdakilerden hangisi cumhuriyetin ilanından sonra ülkemizde tarıma destek veren kuruluşlardan biri değildir?**

- A) Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü.
- B) Ziraat Odaları.
- C) GAP İdaresi Başkanlığı.
- D) Maden Tetkik ve Arama Enstitüsü.

**14) II. Murat zamanında açılan; idareci, devlet adamı, sanatkâr yetiştirilen eğitim kurumu aşağıdakilerden hangisidir?**

- A) Enderun
- B) Medrese
- C) Ahilik
- D) Külliye

**15) Aşağıdakilerden hangisi tarımın Türkiye ekonomisindeki yerini göstermez?**

- A) Tarım gelirleri ekonomide ilk sırada yer alır.
- B) Nüfusun önemli bir kısmı tarım sektöründe çalışır.
- C) İhraç ürünlerinin önemli bir bölümü tarım ürünleridir.
- D) Sanayi kuruluşlarının birçoğu tarımdan ham madde sağlar.

**16) "...Bağdat görkemli bir kenttir. Bu kentin içinden geçen büyük ırmaktan, tüccarlar mallarını Hint denizine taşımak için yararlanırlar. Bağdat'ta altın sırmayla işlenmiş ipekliler, üzerinde hayvan motifleri bulunan kadife kumaşlar dokunur. Hindistan'dan geçip Avrupa'ya giden incilerin çoğu burada el değiştirir ve delinir..."**

**Yukarıda Marco Polo'nun gezdiği yerler hakkında bilgi verilmektedir.**

**Bu bilgilere bakarak aşağıdakilerden hangisine ulaşamayız?**

- A) Deniz ulaşımından faydalandığına
- B) El sanatlarıyla uğraşıldığına
- C) Ticaretle uğraşıldığına
- D) Halkın göçebe yaşam sürdüğüne

17) Vakıflar bazı kişilerin yardımıyla ve devlet tarafından ayrılan gelirler vasıtasıyla, sosyal, mimari, eğitim, sağlık ulaşım gibi birçok alanlarda görevler üstlenerek toplumun ihtiyacını karşılamışlardır.

**Buna göre aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşamaz?**

- A) Vakıflar toplumun ihtiyaçları doğrultusunda çalışmalar yapan kuruluşlardır.
- B) Osmanlı Devleti'nde sosyal yardımlaşma anlayışı gelişmiştir.
- C) Vakıflar sayesinde toplumsal birlik ve beraberlik anlayışı güçlendirmiştir.
- D) Vakıfların gelirleri için halktan özel bir vergi alınmıştır.

18) Türk milli eğitiminin genel amaçları doğrultusunda ilköğretimi bitiren öğrencilerin devam edebileceği 4 yıllık eğitim sonunda meslek kazandıran ülke ekonomisine katkı sağlayacak ara eleman yetiştiren ortaöğretim kurumları arasında hangisi gösterilemez?

- A) Ticaret liseleri
- B) Anadolu liseleri
- C) Endüstri meslek liseleri
- D) Otelcilik ve turizm meslek liseleri

19) Coğrafi keşifler sonucunda;

Keşfedilen bölgelere Avrupa'dan göçlerin başlaması

Avrupa'da ticaretle uğraşan burjuva sınıfının zenginleşerek soylulara ait topraklarının bir kısmını satın alması

Avrupa'da sanatla ilgilenen ve sanatçıları koruyan Mesen sınıfının ortaya çıkması.

**Yukarıdaki gelişmelere bakılarak aşağıdakilerden hangisine ulaşamaz?**

- A) Sanat faaliyetlerine verilen önem artmıştır.
- B) Avrupa kültürü yeni bölgelere yayılmıştır.
- C) Avrupa'daki feodalite sistemi sona ermiştir.
- D) Avrupa'da sosyal yapı değişmeye başlamıştır.

20) Osmanlı Devleti, Tımar sistemi ile bir kısım asker ve devlet görevlilerine belirli bölgelerden vergi kaynaklarını tahsis etmiş ve buna karşılık onlardan devlet için hizmet beklemiştir. Bu sistem içindeki dirlik sahipleri, dirliklerinin geliri oranında asker besliyor ve bu askerlerle savaşa katılıyordu.

**Buna göre aşağıdakilerden hangisinin Tımar sisteminin sonuçlarından bir olduğu söylenemez?**

- A) Toprağa bağlı sürekli bir ordu oluşturulmuştur.
- B) Tımar sistemi Osmanlı Devleti'nin merkezi otoritesini zayıflatmıştır.
- C) Tımar sisteminin uygulandığı yerlerde asayiş sağlanmıştır.
- D) Tüketici değil, üretici bir ordu oluşmuştur.

21) Günümüzde yeni kurumsallaşan Rekabet Kurulu, Ticaret ve Sanayi Odaları Esnaf odaları aşağıdakilerden hangisinin günümüze yansımış şeklidir?

- A) Vakıfların
- B) Tımar sistemini
- C) Ahilik teşkilatının
- D) Medrese

22) Ülkemizde sanayi kuruluşlarının çoğunun ham maddesi tarım ürünlerine dayanmaktadır.

**Bu durumun sebebi aşağıdakilerden hangisidir?**

- A) Tarıma dayalı üretimin fazla olması.
- B) Tarımsal ürünlerin daha fazla gelir getirmesi.
- C) Devlet tarafından bu kuruluşlara destek verilmesi.
- D) Bu alanlarda çalışanların sayısının fazla olması.

23) Aşağıdakilerden hangisi ülkemizdeki tarımsal faaliyetler için söylenebilecek doğru bir bilgi değildir?

- A) Ziraat Bankası, tarıma destek veren bir kuruluştur,
- B) Ülkemizdeki birçok sanayi kuruluşunun ham maddesi tarımdan sağlanmaktadır.
- C) Sulamanın yaygınlaştırılması tarımsal verimliliği artırmaktadır.
- D) Tarımda çalışan insan sayısı her geçen gün artmaktadır.

24) Aşağıdakilerden hangisi toplumsal bir kurum olan vakıfların topluma katkılarından değildir ?

- A) Eğitim Öğretimi destekler.
- B) Yurt savunmasında orduya destek olur.
- C) Toplumu bir arada tutar.
- D) Kişiler arası ilişkileri düzenler.

**25) Ülkemizde çay, fındık, buğday, zeytin, muz gibi çok çeşitli tarım ürünleri yetiştirilmesinin temel nedeni aşağıdakilerden hangisidir?**

- A) Destekleme akımları ile çiftçilerin desteklenmesi.
- B) Toprağın verimli olması.
- C) İklim çeşitliliğinin olması.
- D) Sulama olanaklarının gelişmiş olması.

**26) Osmanlılar gelirleri hastane, cami medrese gibi kurumların idaresi ve bakımında kullanılmak üzere “vakıf” adı verilen araziler ayırmışlardır.**

**Bu sistemde, aşağıdakilerden hangisi düşünülmüş olamaz?**

- A) Hizmet amacıyla açılan sosyal kurumların sürekliliğini sağlamak.
- B) Hizmet veren kurumların devlete olan ekonomik yükünü hafifletmek.
- C) Bayındırlık hizmetleri için gelir sağlamak
- D) Devletin vergi gelirini artırmak

**27) Osmanlı devleti mülkiyet hakkına sahip olduğu topraklarda tımar sistemini uygulamıştır. Sipahi sınıfının temelini de oluşturan bu sistemde köylü toprağını işler vergisini tımarlı sipahiye verirdi. XVII. yüzyılda bu sistemin bozulmasıyla köylüler toprağı bırakarak şehirlere gelmişler ve herhangi bir devlet hizmetine girmişler. Boş kalan araziler nüfuslu ve varlıklı kişilerin ellerinde toplanmaya başlamıştır.**

**Buna göre tımar sisteminin bozulmasından sonra aşağıdakilerden hangisinin ortaya çıktığı söylenemez?**

- A) Büyük toprak sahipleri ortaya çıkmıştır.
- B) Kırsal alandan kente göç artmıştır.
- C) Osmanlı ordusu olumsuz etkilenmiştir.
- D) Üretim devlet denetiminde gerçekleşmiştir.

**28) Kral yolunu yapan uygarlık aşağıdakilerden hangisidir ?**

- A) Sümerliler
- B) İyonyalılar
- C) Lidyalılar
- D) Frigyalılar

**29) Ülkemizdeki vakıf eserlerinin korunması, tamiri ve yaşatılmasından sorumlu olan devlet kurumu hangisidir?**

- A) Vakıflar Genel Müdürlüğü                      B) Vakıflar Daire Başkanlığı  
C) Vakıf Hizmetleri Başkanlığı.                D) Vakıflar Odası.

**30) Sanayi İnkılâbından sonra hızla fabrikaların kurulması öncelikle aşağıdakilerden hangisini olumsuz yönde etkilemiştir?**

- A) İnsan gücüyle çalışan atölyeleri            B) Ticaretle uğraşanları  
C) Büyük fabrika sahiplerini                    D) Eğitimli halk sınıfını

**Başarılar dilerim**

Altan AYSAL

## EK 3 : EKONOMİK SOSYAL HAYAT BAŞARI TESTİ

### SOSYAL BİLGİLER 7. SINIF YAŞAYAN DEMOKRASİ ÜNİTESİ BAŞARI TESTİ

#### AÇIKLAMA

*Sevgili öğrenciler;*

*Aşağıda 30 tane test sorusu verilmiştir. Sorulardan her biri dört seçeneklidir. Bu dört seçenek içerisinde sadece bir tanesi doğrudur. Doğru kabul ettiğiniz seçeneklerden sadece birini soru kâğıdı üzerinde işaretleyiniz. Soruları yanıtlamadan önce adınızı, soyadınızı, sınıfınızı ve okul numaranızı yazmayı unutmayınız.*

**Test süresi 40 dakikadır.**

#### ÖĞRENCİNİN;

Adı Soyadı:

Sınıfı Numarası:

**1. İlk Türk devletlerinde kurultay adı verilen ve yönetimde etkili olan bir meclis vardı. Bu mecliste siyasi, askeri ve mali konular görüşülür ve karara bağlanırdı. Kurultay hükümdarı ailesi, eş, devletin ileri gelenleri ve boy beylerinin katılımıyla oluşurdu.**

**Bu bilgilere göre kurultay ile ilgili olarak aşağıdaki sorulardan hangisi yanıtlanamaz?**

- |                          |                                |
|--------------------------|--------------------------------|
| A) Başkanının kim olduğu | B) Görevinin ne olduğu         |
| C) Kimlerden oluştuğu    | D) Hangi konularla ilgilendiği |

**2. Türk devletlerinde devleti yönetme hakkının hükümdara Tanrı tarafından verildiği inancına ne ad verilirdi?**

- |           |        |        |          |
|-----------|--------|--------|----------|
| A) Kengeç | B) Kut | C) Hun | D) Bilge |
|-----------|--------|--------|----------|

**3. İlk Türk devletlerine ait aşağıdaki geleneklerden hangisi “demokratik” yönetimin özellikleriyle bağdaşabilir?**

- A) Hükümdarın belli bir ailenin üyesi olması
- B) Hükümdarlık yetkisinin kağana Tanrı tarafından verildiğine inanılması
- C) Siyasi, ekonomik ve kültürel işlerin kurultayda görüşülüp karara bağlanması
- D) Ülkenin hükümdar ailesinin ortak malı sayılması



4. Osmanlı Devleti'nde Kuruluş ve Yükselme dönemlerinde şehzadeler sancaklara yönetici olarak görevlen dirilmişlerdir.

**Osmanlılar böyle bir yöntem uygulayarak aşağıdakilerden hangisini amaçlamış olabilir?**

- A) Şehzadelerin yönetim alanında deneyim kazanmalarını
- B) Vergilerin daha kolay toplanmasını
- C) Komşu ülkelerle iyi ilişkiler kurulmasını
- D) Şehzadelerin aralarındaki mücadeleyi önlemeyi

**5. Demokratik toplumlarda farklı görüşlerin farklı siyasal partilerde temsil edilmesine ne ad verilir?**

- A) Ulusal egemenlik
- B) Özgürlük
- C) Eşitlik
- D) Çoğulculuk

**6. Aşağıdakilerden hangisi Osmanlılarda devlet işlerinin görüşüldüğü Divan-ı Hümayun'un bir danışma organı olduğunu gösterir?**

- A) Divan-ı Hümayun'un her gün toplanmaması
- B) Divan-ı Hümayun'da önemli konuların görüşülmesi
- C) Alınan kararlarda son sözün padişaha ait olması
- D) Divan-ı Hümayun'a sorunları olan herkesin başvurabilmesi

**7. Aşağıdakilerden hangisi Osmanlılarda padişahın otoritesini sınırlamamıştır?**

- A) Tanzimat Fermanı
- B) Sened-i İttifak
- C) Kanun-i Esasi
- D) Divan-ı Hümayun

**8. Aşağıdakilerden hangisi ülkemizde yasaların özelliklerinden biri değildir?**

- A) TBMM tarafından hazırlanması
- B) Yazılı olarak halka duyurulması
- C) Devletin güvencesinde olması
- D) Bakanlar Kurulunca onaylandıktan sonra yürürlüğe girmesi

**9. Aşağıdakilerden hangisi demokratik yönetimlerin vazgeçilmez unsuru olan “kamuoyunu” en iyi açıklar?**

- A) Yurttaşların mal, can ve namus güvenliğinin sağlanmasıdır.
- B) Vatandaşın temel hak ve özgürlüğünün sağlanmasıdır.
- C) Toplumun ülke işleriyle ilgili bilgilendirilmesidir.
- D) İnsanların serbestçe oy kullanabilmesidir.

**10. Yargı, yasaların uygulanması sırasında çıkan uyuşmazlıkları çözme faaliyetidir.**

**Öğretmenin verdiği bilgiye göre anayasamıza göre yargı görevini aşağıdakilerden hangisi yerine getirir?**

- A) Bağımsız Mahkemeler
- B) Bakanlar Kurulu
- C) Türkiye Büyük Millet Meclisi
- D) Cumhurbaşkanı

**11. Sivil toplum, devletin müdahalesi dışında kalmış ve bireylerin kendi kendine yönlendirebildikleri demokratik bir yapıdır. Burada gönüllülük esastır.**

**Buna göre aşağıdakilerden hangisi sivil toplum örgütlerinden biri değildir?**

- A) Dernekler
- B) Sendikalar
- C) Okul aile birlikleri
- D) Türk Silahlı Kuvvetleri

**12. Anayasamız, bakanları seçme ve Cumhurbaşkanıya sunma görev ve yetkisini aşağıdakilerden hangisine vermiştir?**

- A) Millete
- B) Başbakanı
- C) Meclis Başkanına
- D) Ana muhalefet partisi liderine

**13. Okullardaki sosyal faaliyetlerin aşağıdakilerden hangisine katkı sağladığı söylenemez?**

- A) Planlı çalışabilme alışkanlığının kazanılmasına
- B) Zamanın etkin biçimde kullanılabilmesine
- C) Ekonomik olarak kâr elde edilmesine
- D) Yeteneklerin geliştirilmesine

**14.** İlk Türk devletlerinde devletin başında çeşitli unvanlar taşıyan hükümdarlar bulundu. Bu unvanlar şanyü, kağan, han, idikut ve hakandı. Hükümdarlar unvanlarını törenlerle alırlardı. Türkler hükümdarlara Gök - Tanrı tarafından devleti yönetme yetkisi verildiğine inanırlardı.

**Bu bilgiye bakarak İlk Türk devletlerinde yönetimle ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?**

- A) Türk hükümdarlarının unvanlar kullandığı
- B) Türk halkının hükümdarlığı kutsal bildiği
- C) Ülke yönetiminde en yetkili kişinin kağan olduğu
- D) Ülke topraklarının asıl sahibinin halk olduğu

**15. Anayasamıza göre cumhurbaşkanının katılmadığı zaman Milli Güvenlik Kuruluna kim başkanlık eder?**

- A) Adalet Bakanı
- B) Başbakan
- C) Genelkurmay Başkanı
- D) İçişleri Bakanı

**16. I. Cumhurbaşkanı**

II. Bakanlar Kurulu

III. Türkiye Büyük Millet Meclisi

**Yukarıdakilerden hangileri yürütme organıdır?**

- A) I, II ve III
- B) I ve III
- C) II ve III
- D) I ve II

**17. I. Yönetim biçiminin cumhuriyet olması**

II. Başkentinin Ankara olarak belirlenmesi

III. Milli marşımızın "İstilal Marşı" olması

**Yukarıdakilerden hangileri Anayasamızın değiştirilemez maddelerinde yer alan konulardır?**

- A) I ve II
- B) I ve III
- C) I - II ve III
- D) II ve III

18. Türkiye Büyük Millet Meclisi halkın genel oyla seçtiği 550 milletvekilinden oluşur. İlköğretimini tamamlayan ve 25 yaşını dolduran her Türk vatandaşı anayasada belirtilen diğer şartları taşıması halinde milletvekili seçilebilir.

**Yukarıdaki bilgiye bakarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?**

- A) TBMM'nin halkın temsilcilerinden oluştuğu
- B) TBMM üyesi olabilmek için belli bir yaş koşulunun olduğu
- C) TBMM üyelerinin sadece kendi seçildiği bölgenin halkını temsil ettiği
- D) TBMM üyesi olabilmek için Türk vatandaşı olmak gerektiği

19. İlk Türk devletlerinde ülke aşağıdakilerden hangisine aittir?

**Yukarıdaki soruya verilen cevaplardan hangisi doğrudur?**

- A) Halka
- B) Hanedan ailesine
- C) Askerlere
- D) Memurlara

20. Anayasa, devletin yönetilmesiyle ilgili temel kuralları kapsar.

**Buna göre aşağıdakilerden hangisi anayasamızda yer almaz?**

- A) Yurttaşların temel hak ve özgürlükleri
- B) Cumhurbaşkanının görev ve yetkileri
- C) İşlenen suçlara uygulanması gereken cezalar
- D) Türkiye Büyük Millet Meclisinin görevleri

21. Türk devletlerinde görülen aşağıdaki uygulamalardan hangisinin Türk hükümdarlarının egemenlik anlayışlarına dinsel bir nitelik kazandırdığını kanıtlar?

- A) Hükümdarlığın babadan oğulla geçmesi
- B) Ülkenin hanedan ailesinin ortak malı sayılması
- C) Hükümdarın halife unvanının kullanılması
- D) Tahta geçme hakkının Oğuz soyundan olanlara ait olması

22. Cumhuriyetimizin kurucusu Mustafa Kemal Atatürk kamuoyunun basın - yayın yoluyla aydınlatılmasına çok önem vermiştir.

**Aşağıdakilerden hangisi Atatürk'ün bu amaçla yaptığı çalışmalardan biridir?**

- A) İstanbul'dan Samsun'a hareket etmesi
- B) Çeşitli gazeteler çıkarılmasına öncülük etmesi
- C) Yeni Televizyon Kanalının Kurulmasına Öncülük Etmesi.
- D) Çok partili hayata geçilmesi için girişimde bulunması

**23. Osmanlı Devleti'nde yaptığı işler bakımından bugünkü Bakanlar Kuruluna benzeyen kuruluş aşağıdakilerden hangisidir?**

- A) Medrese                                      B) Kapıkulu Ocağı  
C) Divan-ı Hümayun                          D) Lonca Teşkilatı

**24. I. TBMM'yi gerektiğinde toplantıya çağırmak**

II. Kanunları yayımlatmak

III. Kanunları tekrar görüşülmek üzere TBMM'ye göndermek

**Yukarıdakilerden hangileri cumhurbaşkanının görevlerindedir?**

- A) I ve II                                      B) I, II ve III                                      C) II ve III                                      D) I ve III

**25. Aşağıdakilerden hangisi diğerlerinden daha önceki döneme ait bir kuruluştur?**

- A) Kurultay                                      B) Divan-ı hümayun  
C) TBMM    D) Nazırlar Heyeti

**26. Aşağıdaki bilgilerden hangisi sivil toplum örgütleriyle ilgili değildir?**

- A) Gönüllülük esasıyla çalışırlar.  
B) Çalışanlarının ücretlerini devlet öder.  
C) Kâr amacı gütmeyizler.  
D) Toplumun ihtiyaçlarını karşılamak.

**27. I. Kültür ve Edebiyat Kulübü**

II. Yayın ve İletişim Kulübü

III. Yeşilay Kulübü

**Okulda yukarıdaki eğitsel kulüplerden hangileri kurulabilir?**

- A) I ve II                                      B) I ve III                                      C) II ve III                                      D) I, II ve III

**28. Türklerde devlet işlerinin görüşüldüğü aşağıdaki meclislerden hangisi ulusal egemenlik anlayışıyla oluşturulmuştur?**

- A) Büyük Millet Meclisi                      B) Kurultay  
C) Divan-ı Hümayun                          D) Nazırlar Heyeti

**29. Aşağıdakilerden hangisi kamuoyunun oluşmasında etkili olan basın, yayın, sendikalar, dernekler ve vakıflar için kullanılan genel bir addır?**

- A) Sivil toplum örgütleri                      B) Devlet kuruluşları  
C) Askeri birlikleri                              D) Uluslararası örgütler

**30. Aslı: Yöneticiliğin babadan oğla geçmesi**

Ali: Egemenliğin yönetenlere ait olması

Gül: Hakimiyetin millete ait olması

**Yukarıdaki öğrencilerden hangisinin söylediği demokratik devlet anlayışıyla bağdaşmaz?**

- A) Aslı ve Ali                                      B) Aslı ve Gül  
C) Ali ve Gül                                      D) Aslı, Ali ve Gül

**Başarılar dilerim**

**Altan AYSAL**

## **EK 4 : ÖĞRENCİ GÖRÜŞME FORMU**

### **Sevgili öğrenciler,**

Bu çalışmanın amacı akademik başarılarınızı araştırmaktır. Bu amaçla sizlerle yapmış olduğumuz etkinliklerle ilgili bazı sorular yönelteceğim. Sizlerin vereceği cevaplar benim için ve yapılan araştırma için önem taşımaktadır. Görüşme sorularına geçmeden önce şunu belirtmek isterim ki görüşme sorularına vermiş olduğunuz cevaplar kesinlikle gizli kalacak, adınız araştırmanın hiçbir yerinde kullanılmayacaktır. Ayrıca akademik başarılarınız ve sizinle olan ilişkilerimize olumlu veya olumsuz bir etkisi olmayacaktır. Başlamadan önce herhangi bir sorunuz varsa yanıtlayabilirim.

Vereceğiniz cevaplar için şimdiden teşekkür ederim.

Altan AYSAL

### **GÖRÜŞME SORULARI**

1.Öğrenmenizde Tarihsel Empatiye Dayalı Rol Oynama yönteminin mi yoksa 2005 Sosyal Bilgiler Öğretim Programının Uygulamasının mı daha etkili olduğunu düşünüyorsunuz? Neden?

2. Tarihsel Empatiye Dayalı Rol Oynamanın Sosyal Bilgiler dersi için uygun olduğunu düşünüyor musunuz? Neden?

3. Tarihsel Empatiye Dayalı Rol Oynama güç olarak gördüğünüz konuları öğrenmenizi kolaylaştırdı mı? Bu nasıl oldu? Açıklayınız.

4. Tarihsel Empatiye Dayalı Rol Oynama uygulaması olumlu mudur? Olumlu yönleri nelerdir?

5. Tarihsel Empatiye Dayalı Rol Oynama karşılaştığınız güçlükler nelerdir? (Uygulama sırasında karşılaştığınız olumsuz durumlar nelerdir?)

6. Tarihsel Empatiye Dayalı Rol Oynama yöntemi .....'dır.  
Çünkü.....



## EK 5 : EKONOMİK SOSYAL HAYAT ÜNİTESİ UYGULAMA PLANI

### EKONOMİ VE SOSYAL HAYAT ÜNİTESİ UYGULAMA PLANI

ÜNİTE	KONU	DERS SAATİ	ROL OYNAMA VE TARİHSEL EMPATİ UYGULAMALARI
<b>Ekonomi ve Sosyal Hayat</b>	Topraktan Gelen Yaşam	4 Ders Saati	Babil Kralı Hammurbi'nin Kanunları Osmanlı Devletinde Çift Toprağı Kullananlar. Osmanlı Devletinde Fetih ve Tımar Sistemi Osmanlı Devleti ve Avrupa'daki Gelişmeler
<b>Ekonomi ve Sosyal Hayat</b>	Ülkelerde Bir Birine Muhtaç	3 Ders Saati	Lidya Kralı ve Kral Yolu Osmanlıda Kervansaraylar ve Önemi İpek Yolu, Baharat Yolu ve Avrupalı Tüccarlar
<b>Ekonomi ve Sosyal Hayat</b>	Sanayinin Gelişi ve Getirdikleri	3 Ders Saati	Sanayi Devrimi ve Gazeteci Sanayi İnkılabı kol gücünden makine gücüne Sanayi İnkılabı ve Şehir Yaşamı
<b>Ekonomi ve Sosyal Hayat</b>	Türklerde Vakıf Kültürü	3 Ders Saati	Sultan Murat ve Vakıflar. Osmanlıda Vakıflar Nasıl Kurulur.
<b>Ekonomi ve Sosyal Hayat</b>	Geçmişten Günümüze Mesleki Eğitim	2 Saat	Osmanlı Devletinde Ahi Evran ev Ahilik. Osmanlı Devletinde Ahilik ve Yamaklık. Osmanlı Devletinde Sadrazam ve Eğitim Hayatı. Fatih Sultan Mehmet ve Enderun Mektebi
<b>Ekonomi ve Sosyal Hayat</b>	Günümüzde Meslek Edinme	1 Ders Saati	Osmanlıda Hattat, Nalbant, Fesçi, Sepetçi Ustaları

## EK 6 : YAŞAYAN DEMOKRASİ ÜNİTESİ UYGULAMA PLANI

### YAŞAYAN DEMOKRASİ ÜNİTESİ UYGULAMA PLANI

ÜNİTE	KONU	DERS SAATİ	ROL OYNAMA VE TARİHSEL EMPATİ UYGULAMALARI
<b>Yaşayan Demokrasi</b>	Türk Devletlerinde Yönetim Anlayışı	4 Ders Saati	Türk devletlerinde Hakan ve Kut Anlayışı. Kutadgu Bilig ve Yusuf Has Hacib Osmanlı devletinde Divanilhümayun Meşrutiyet ve Meclis.
<b>Yaşayan Demokrasi</b>	Türkiye Cumhuriyeti'nin Nitelikleri ve Yönetim Yapısı	4 Ders Saati	Cumhuriyet ve Meclis. Teşkilatı Esasi ilk anayasamız. TBMM açılış konuşması.( Şerif Bey) Türkiye Cumhuriyetinin yetkili organları.
<b>Yaşayan Demokrasi</b>	Toplum Yaşamına Katılma Yolları	2 Ders Saati	İrade-i Milliye Gazetesinin ve Anadolu Ajansının kurulması.
<b>Yaşayan Demokrasi</b>	Değerlendirme	2 Ders Saati	Yapılan Uygulamaların Değerlendirilmesi ve Ünite Sonu Sorularının Çözülmesi.

## EK 7 : NVivo ÇIKTILARI

### Node Summary Report

Project: Altan Ayar  
Generated: 04.08.2012 20:48

#### Rol Dinamiği ve Tarihsel Empati ile Geleneksel Yöntemleri Karşılaştırma Free Node

Nickname		Words Coded	254
Created	04.08.2012 16:42	Paragraphs Coded	30
Modified	04.08.2012 17:15	Coding References	30
		Sources Coded	30
		Cases Coded	30

#### Rol Dinamiği ve Tarihsel Empatinin Sosyal Bilgiler dersi için uygun olduğunu düşünüyor musunuz? Neden? Free Node

Nickname		Words Coded	293
Created	04.08.2012 16:49	Paragraphs Coded	30
Modified	04.08.2012 17:09	Coding References	30
		Sources Coded	30
		Cases Coded	30

#### Rol Dinamiği ve Tarihsel Empatinin karşılaştırmaya güçlükler nelerdir? Free Node

Nickname		Words Coded	113
Created	04.08.2012 16:51	Paragraphs Coded	30
Modified	04.08.2012 17:09	Coding References	30
		Sources Coded	30
		Cases Coded	30

#### Rol Dinamiği ve Tarihsel Empati yöntemi .....'dir. Çünkü..... Free Node

Nickname		Words Coded	128
Created	04.08.2012 16:52	Paragraphs Coded	30
Modified	04.08.2012 17:49	Coding References	30
		Sources Coded	30
		Cases Coded	30

#### Olumlu Görüşler Free Node

Nickname		Words Coded	1902
Created	04.08.2012 16:55	Paragraphs Coded	119
Modified	04.08.2012 17:52	Coding References	119
		Sources Coded	30
		Cases Coded	30

Olumsuz Görüşler		Free Node	
Nickname		Words Coded	208
Created	04.08.2012 16:55	Paragraphs Coded	27
Modified	04.08.2012 17:51	Coding References	27
		Sources Coded	22
		Codes Coded	22
Rol Döneme ve Tarihsel Empati güç olarak gördüğünüz konuları kolaylaştırıyor mı ?		Free Node	
Nickname		Words Coded	222
Created	04.08.2012 16:52	Paragraphs Coded	30
Modified	04.08.2012 17:45	Coding References	30
		Sources Coded	30
		Codes Coded	30
Rol Döneme ve Tarihsel Empati uygulaması olumlu mudur? Olumlu yönleri nelerdir?		Free Node	
Nickname		Words Coded	252
Created	04.08.2012 16:51	Paragraphs Coded	30
Modified	04.08.2012 17:29	Coding References	30
		Sources Coded	30
		Codes Coded	30

